

Ida Mosve Bjørnbet

«Vi skal ikke forenkle det kompliserte, men jobbe med det kompliserte»

En studie av barnevernsarbeideres opplevelse av taushetsplikten

Masteroppgave i sosialt arbeid

Trondheim, mai 2018

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om barnevernsarbeideres opplevelser og erfaringer med taushetsplikten i barnevernet. Dette belyses gjennom studiens problemstilling: *hvordan opplever barnevernsarbeidere taushetsplikten, og hvordan påvirker barnevernsarbeidernes taushetsplikt samarbeid med andre instanser?* Hensikten med studien har vært å søke mer kunnskap om og forståelse av barnevernets taushetsplikt og hvordan taushetsplikten gir muligheter og begrensninger i samarbeid med andre instanser.

Studiens empiriske materiale er produsert gjennom semistrukturerte kvalitative forskningsintervjuer med åtte barnevernsarbeidere fra seks ulike barnevernkontor. Analysemetoden har utgangspunkt i Malterud (2011) sin systematiske tekstkondensering. Materialet ble til slutt redusert til tre hovedkategorier som belyser ulike sider ved taushetsplikten gjennom «forståelsen av taushetsplikt», «samarbeid» og «ytre betingelser». For å analysere barnevernsarbeidernes opplevelser og erfaringer anvendes tidligere forskning på området. Forskningen omhandler samarbeidsforholdet mellom barnevernet og andre instanser, samt kritisk refleksjon av begrepet taushetsplikt. Innenfor en teoretisk ramme har jeg også anvendt kunnskap om taushetspliktens juridiske bestemmelser, barnevernets rammer og mandat, i tillegg til tverrprofesjonelt samarbeid. Analysen viser at barnevernsarbeiderne har ulike opplevelser knyttet til taushetsplikten. Noen opplever taushetsplikten som en utfordring og et hinder, andre opplever ikke særlige utfordringer knyttet til taushetsplikten. Faktorer som interesse for juss, utdanning, opplæring og ytre betingelser synes å ha påvirkning for barnevernsarbeidernes forståelse og utøvelse av taushetsplikten. Informantene etterlyser mer fokus på taushetsplikt blant yrkesutøvere som arbeidere med barn og unge, både i barnevernet og andre instanser. I den sammenheng blir både en «innforstått» forståelse av taushetsplikten tematisert som en utfordring, og «den vanskelige taushetsplikten» løftet frem som et viktig perspektiv.

Barnevernsarbeiderne viser stor forståelse for at barnevernet kan være en utfordrende instans å samarbeide med. Samtlige informanter er svært opptatt av å ikke framstille de andre instansene som «vanskelige». En sentral utfordring barnevernsarbeiderne opplevde knyttet til samarbeid med andre instanser, var barnevernsarbeidernes og andre instansers ulike «bilder» av barnevernssaken, hvor taushetsplikten kunne forstås som en bakenforliggende årsak til utfordringer i samarbeid.

Summary

In this master thesis, the perceptions and experiences of child welfare workers considering confidentiality in child welfare are dealt with. This is enlightened through the study's main problem for discussion: *How do child welfare workers experience confidentiality and how does it affect their cooperation with other agencies*. The purpose of the study was to seek further knowledge and understanding regarding child welfare confidentiality and how the confidentiality leads to possibilities and restrictions in situations of cooperation.

This thesis is produced through semi-structured qualitative interviews, conducted with eight child welfare workers, from six different child welfare offices. The method of analysis is based on the systematic text condensation developed by Malterud (2011). Finally, the material was divided in three main categories, enlightening various aspects of confidentiality. These were “understanding of confidentiality», «cooperation» and «external conditions». In order to analyse child welfare workers perceptions and experiences, earlier studies regarding this topic were investigated. This included research on child welfare services' relations to other agencies and research considering critical reflection of the term confidentiality.

In a theoretical framework, knowledge about the legal provision of confidentiality, child welfare services and cross-professional cooperation, are applied. The analysis shows that child welfare workers have different experiences regarding confidentiality. Some experience confidentiality as a challenge, while others do not have as many challenges. Factors seeming to be associated with child welfare workers' understanding and practice of confidentiality are judicial interest, education, professional training and external conditions. The informants expressed a wish for a stronger focus on confidentiality among professionals working with youth. In this context, an «acknowledged» understanding of the confidentiality is considered a challenge and “the difficult confidentiality” is presented as an important perspective.

Child welfare workers understands how child welfare services can be a challenging agency in situations of cooperation. None of the informants would classify other agencies as «difficult». One specific challenge the child welfare workers experienced regarding cooperation with other agencies, were that different agencies often had different interpretations in a case. The confidentiality may contribute to a challenging relationship between agencies in these cases.

Forord

Prosessen med å planlegge, gjennomføre og ferdigstille en masteroppgave er nå ved veis ende. Denne tiden har vært utfordrende, men også lærerik og givende. Med blandede følelser er det godt å sette en sluttstrek for prosjektet, men jeg har også blitt inspirert til å fortsette å undersøke taushetsplikdens innhold når jeg snart skal ut i arbeidslivet. Mange fortjener en takk i denne forbindelse!

Først og fremst vil jeg takke barnevernsarbeiderne som deltok som informanter i min studie. Jeg er svært takknemlig for at dere tok dere tid til å stille opp til intervju i en ellers hektisk og utfordrende arbeidshverdag. Takk for at dere delte av deres opplevelser, erfaringer og meninger om et tema som potensielt kan være utfordrende å snakke om. Gjennom deres fortellinger har dere ikke bare gitt meg et rikt datamateriale, men også inspirasjon og motivasjon til å tre ut i arbeidslivet og ta fatt på de mange utfordrende oppgavene dere daglig står ovenfor. Jeg vil også rette en takk til de som hjalp meg å komme i kontakt med informanter, spesielt min onkel Frank som kastet seg rundt og satte meg i kontakt med barnevernsarbeidere på minuttet.

Jeg må takke min veileder Riina Kiik som har gitt meg rikelige og tankevekkende tilbakemeldinger. Ikke minst takk for at du har beroliget meg og vært en god støtte. Du har lært meg og utfordret meg mye både faglig og metodisk.

Jeg vil også takke bibliotekene på NTNU Tunga og Dragvoll. Deres ansatte har vært svært behjelpelig i hektiske tider og biblioteksystemet har vært helt avgjørende for å finne litteratur raskt og effektivt.

Takk til alle flotte studiekamerater på lesesalen i 5.etasje. Dere har gitt meg oppmuntrende ord, motivasjon, utfordret meg gjennom hele prosessen og stilt kritiske spørsmål. Ikke minst har dere fylt rommet med latter og glede som har vært svært viktig i en prosess som dette. Til slutt vil jeg takke venner som har gitt motiverende ord og støtte, samboer Elias som har reflektert og diskutert med meg, og ikke minst mamma, pappa, og Linn som alltid stiller opp. Jeg må også rette en spesiell takk til mamma som har lest korrektur gjennom hele prosessen, utfordret meg på innhold og veiledet med sin brede kunnskap.

Innhold

1.0 Innledning.....	1
1.1 Presentasjon og avgrensning av problemstilling	2
1.2 Begrunnelse for studiens sosialfaglige fokus	4
1.3 Relevant forskning	4
1.3.1 Norsk forskning.....	5
1.3.2 Internasjonal forskning.....	9
1.4 Behov for kompetanseløft i barnevernet	12
1.5 Oppgavens oppbygging.....	13
2.0 Kunnskapsgrunnlag.....	15
2.1 Definisjon av taushetsplikt	15
2.1.1 Yrkesetisk grunnlagsdokument	16
2.2 Taushetsplikt	17
2.1.1 Hvem omfattes av taushetsplikten?.....	18
2.1.2 Forvaltningsmessig og profesjonsbestemt taushetsplikt.....	19
2.1.3 Opplysningsplikt og opplysningsrett.....	19
2.1.4 Barnevernets adgang til å videreformidle opplysninger.....	20
2.1.5 Tre hovedhensyn som taler for taushetsplikten	22
2.1.6 Åpenhet og innsyn.....	23
2.1.7 Barnets beste.....	23
2.3 Tverrprofesjonelt samarbeid.....	24
2.3.1 Kunnskap om hverandre.....	25
2.3.2 Kommunikasjon	27
3.0 Metode.....	29
3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted.....	29
3.2 Rekruttering og utvalg.....	30
3.3 Intervjuguide og gjennomføring av intervjuene	33
3.4 Transkribering	37
3.5 Analysen.....	38
3.6 Forskningsetiske overveielser	42
3.7 Vurdering av prosjektets kvalitet og overførbarhet.....	43
4.0 Forståelsen av taushetsplikten	45
4.1 Barnevernsarbeidernes opplevelse av taushetsplikten.....	46
4.1.1 Ulike tolkninger av taushetsplikten	48
4.1.2 Opplevelsen av å bryte taushetsplikten	50

4.2 Lovverk og kunnskap om taushetsplikt	54
4.2.1 Noen endringer i loven	56
4.3 Interesse for taushetsplikt	60
4.4 Utdanning og Opplæring	63
5.0 Samarbeid	69
5.1 Barnevernsarbeidernes opplevelse av samarbeid	69
5.1.1 Ulike instanser forholder seg til ulike lovverk	71
5.1.2. Hensyn til barnets beste	74
5.2 Barnevernsarbeidernes «bilde» av de andre instansene	76
5.3 Samtykke	85
6.0 Ytre betingelser	89
6.1 Arbeidskultur	89
6.2 Fysiske forhold	92
6.3 Digitalisering	95
7.0 Avsluttende betraktninger	99
7.1 Implikasjoner for videre forskning	102
8.0 Referanser	103
9.0 Vedlegg	107
9.1 Vedlegg 1. Forespørsel om deltagelse i masteroppgave	107
9.2 Vedlegg 2. Intervjuguide	108

1. 0 Innledning

Taushetsplikt er en viktig faktor i behandling av barnevernssaker, igangsetting og oppfølging av tiltak. Taushetsplikten påvirker derfor en stor del av arbeidet som utføres i barnevernet. Problemstillinger knyttet til taushetsplikt kan gjøre seg gjeldende når barnevernet skal samarbeide med andre instanser, hvor barnevernet må vurdere sine muligheter og begrensninger for å videreformidle informasjon. Min faglige bakgrunn som barnevernspedagog, sammen med arbeidserfaring fra barnehager og skoler, har blant annet dannet grunnlaget for valg av tema og problemstilling i denne studien.

Taushetsplikten er et tema som har interessert meg helt fra begynnelsen av min utdanning på bachelor i barnevern. Gjennom utdanning fikk jeg ta del i barnevernsansattes erfaringer og opplevelser med barnevernsfaglig arbeid, samtidig som jeg fikk ta del i kollegaers opplevelser av samarbeid med barnevernet. Taushetsplikten og innholdet i juridiske bestemmelser ble tidlig tatt opp som tema på bachelorutdanningen og stadig gjentatt gjennom hele utdanningen. Hva som spesielt vekket min interesse med taushetsplikten var min oppfatning av at taushetsplikt var noe man skal passe på, vokte seg for å bryte, eller utvise stor respekt for. Samtidig opplevde jeg at taushetsplikt sjelden ble problematisert eller diskutert, hverken i forelesning eller av barnevernsansatte på gjesteforelesning. Det paradoksale ved kombinasjonen av den sterke vektleggingen av plikten til å være taus på den ene siden, og få eller ingen diskusjoner omkring hvordan taushetsplikten skulle håndteres på den andre siden, var noe av det som utløste mitt valg av tema til denne studien.

Forskning viser at barnevernets samarbeidspartnere i mange tilfeller opplever barnevernet som en utfordrende instans å samarbeide med. Dette handler blant annet om at barnevernet oppleves som et lukket system hvor det er vanskelig å nå inn, få tilbakemeldinger og oppfølging på meldte saker (Backe-Hansen, 2009: Baklien, 2009: Stang, Aamot, Sverdrup, Kristofersen & Winsvold, 2011: Sundvold & Svendsen, 2013). Taushetsplikten anses, i forlengelsen av dette, også som en årsak til manglende samarbeid og dårlig kommunikasjon mellom barnevernet og andre instanser (Kjønstad, 2014: Baklien, 2009: Backe-Hansen, 2009: Sundvold & Svendsen, 2013). Ifølge Flatø-utvalget i NOU 2009: 22 (s.73) er det derimot omdiskutert hvorvidt de eksisterende reglene om taushetsplikt er til hinder for tverretattlig samarbeid. Stang et al. (2013) skriver blant annet at flere yrkesutøvere *ikke* opplever taushetsplikten som et hinder for samarbeid med barnevernet.

Internasjonalt har enkelte forskere kritisert innholdet i begrepet taushetsplikt. Her pekes det blant annet på at taushetsplikten oppfattes som forvirrende og misforstått, i tillegg til at yrkesutøvere har en tendens til å blande begrepene taushetsplikt og personvern (Clark, 2006: Wulff, St George, & Besthorn, 2011: Collingridge, Miller & Bowles, 2008). I Norge finnes det lite forskning som stiller seg kritisk til og utfordrer innholdet i, eller definisjoner av taushetsplikten. Det meste som finnes av forskning om taushetsplikt dreier seg om samarbeidsforholdet mellom barnevernet og andre instanser (Backe-Hansen, 2009: Baklien, 2009: Sundvold & Svendsen, 2013). Det har blitt pekt på av flere forskere at regelverket som omhandler taushetsplikt og kommunikasjon mellom barnevernet og andre etater er komplisert og vanskelig tilgjengelig (Bunkholdt & Sandbæk, 2013: Kjønstad, 2014: NOU 2016:16, s.123).

I samtale med kollegaer og studenter gjennom tiden på masterutdanningen i sosialt arbeid, har flere vært kritisk til at jeg ønsket å undersøke *barnevernets* opplevelse av taushetsplikten og ikke de andre instansenes opplevelse av barnevernets taushetsplikt. Dette var noe av det som ble utslagsgivende til en endelig avgjørelse hos meg når det gjaldt valg av tema, fordi jeg oppfatter at barnevernets opplevelser angående taushetsplikten er noe underkommunisert. En annen årsak som har vært medvirkende for valg av tema er at barnevernet med jevne mellomrom anklages for å gjemme seg bak taushetsplikten. Ofte belyses dette ved at media omtaler enkeltsaker som barnevernet ikke kan uttale seg offentlig om. På bakgrunn av mine erfaringer, opplevelser gjennom utdanning, arbeidserfaring og manglende forskning på barnevernets taushetsplikt, har jeg derfor valgt temaet barnevernsarbeideres taushetsplikt. I kommende kapittel presenteres problemstillingen for studien.

1. 1 Presentasjon og avgrensning av problemstilling

Problemstilling for denne studien er som følger:

Hvordan opplever barnevernsarbeidere taushetsplikten, og hvordan påvirker barnevernsarbeidernes taushetsplikt samarbeid med andre instanser?

Hensikten med problemstillingen i denne studien er å søke forståelser for og mer kunnskap om barnevernsarbeidernes taushetsplikt. Problemstillingen har to analytiske fokus; det ene handler om hvordan barnevernsarbeiderne selv opplever den taushetsplikten de er pålagt i barnevernet. I denne sammenhengen søker jeg også kunnskap om hvordan barnevernsarbeiderne

opplever at taushetsplikten fungerer, både med tanke på juridiske bestemmelser, etiske vurderinger og forutsetninger for å kunne forstå og vurdere spørsmål om taushetsplikt. I den andre delen av problemstillingen fokuseres det på hvordan barnevernsarbeiderne opplever at taushetsplikten fungerer i samarbeid med andre instanser. Her søker jeg kunnskap om barnevernsarbeiderens opplevelse av muligheter og begrensninger i samarbeid, og hvordan andre samarbeidsinstanser forholder seg til eller forstår taushetsplikt. Analysen i denne studien er basert på et sosialkonstruktivistisk syn. Slik jeg ser det kan sosialkonstruktivisme sies å være en forhandling om et fenomens mening, hvor kunnskapsproduksjonen er konstruert sosialt. Både under intervjuene med informantene, i forskerens (min) analyse av datamaterialet og i diskusjonen med datamaterialet, blir det forhandlet om fenomenet «taushetspliktens» mening. Forskningsprosessen/kunnskapsproduksjonen kan, fra et konstruktivistisk perspektiv, sees som ulike former for forhandlingsprosesser; mellom informanter, teori og forsker.

Som tidligere nevnt har jeg valgt et fokus på barnevernsarbeidernes opplevelser. I denne sammenheng kunne det også vært interessant og undersøkt andre instansers opplevelser med taushetsplikten i samarbeid med barnevernet. På bakgrunn av tid og omfang er dette derimot valgt bort. Begrunnelsen for at jeg mener det er spesielt interessant å undersøke *barnevernsarbeidernes opplevelser* av taushetsplikt, har sammenheng med at forskning på dette området i liten grad belyser *barnevernets side* av saken der hvor samarbeidspartnere opplever barnevernets taushetsplikt som utfordrende. På bakgrunn av at flere opplever barnevernet som et lukket system og at barnevernet «gjemmer seg bak taushetsplikten», anser jeg barnevernsarbeidernes egne opplevelser av taushetsplikten som et viktig perspektiv å belyse.

Informantene i denne studien består av barnevernsarbeidere med utdanningsbakgrunn som sosionomer og barnevernspedagoger. Det ble gjort et strategisk utvalg med et krav om at informantene skulle ha en av disse utdanningsbakgrunnene. Dette ble gjort for at informantene skulle ha et mest mulig likt grunnlag med tanke på utdanning og kunnskap. I neste kapittel vil jeg redegjøre for begrunnelser for studiens sosialfaglige fokus. Videre i innledningskapittelet vil jeg redegjøre for relevant forskning og kompetansebehov i barnevernet. Til slutt kommer en presentasjon av oppgavens oppbygging.

1.2 Begrunnelse for studiens sosialfaglige fokus

Min faglige bakgrunn som beskrevet over, har tett sammenheng med min personlige motivasjon for studien. Ellingsen, Levin, Berg & Kleppe (2015) skriver at «faget sosialt arbeid befinner seg i et felt hvor sosialt arbeid utøves, eksempelvis i barnevern, psykisk helse, kriminalomsorg eller familievern» (s. 19). Sosialt arbeid er et yrkesområde hvor taushetsplikten alltid vil være gjeldende, fordi sosialarbeidere er i kontakt med mennesker som befinner seg i vanskelige livssituasjoner hvor all informasjon om klienter kan anses som taushetsbelagt informasjon.

I yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere (heretter kalt yrkesetisk grunnlagsdokument) beskrives en rekke kriterier for helse- og sosialfaglig arbeid, blant annet krav om teoretisk og praktisk kunnskap, evne til etisk refleksjon, og holdninger som ydmykhet og respekt for klienter/brukere. Videre bemerkes det disse profesjonen har et samfunnsmandat som innebærer å ha et kritisk blikk på ulike verdier og rammer som styrer samfunnet (Fellesorganisasjonen, 2015). For sosialarbeideren som utøver sosialt arbeid, inngår ivaretagelse av konfidensialitet som en sentral del av respekten for individets integritet (Botnen Eide & Oltedal., 2015 s.93). For at sosialarbeidere skal kunne utøve sitt arbeid, er det en nødvendighet at brukere/klienter har tillit til at sosialarbeideren kan håndtere og oppbevarer sensitiv informasjon på en etisk og juridisk måte. Taushetsplikten kan derfor danne et viktig grunnlag for å oppnå tillit mellom yrkesutøveren og brukeren/klienten. Å ha evne til et kritisk blikk på taushetsplikten sammen med etiske vurderinger, kan ses som en viktig del av å utøve sosialt arbeid for å oppnå hensiktsmessige tiltak og behandlinger (Botnen Eide & Oltedal, 2015 s. 93). I neste kapittel vil jeg presentere en definisjon av taushetsplikten.

1.3 Relevant forskning

Sosiale tjenesters taushetsplikt internasjonalt og barnevernets taushetsplikt i Norge er et område det er begrenset med forskning på. I internasjonal forskning er det skrevet noe om problematisering av taushetsplikten i sosiale tjenester. Som tidligere nevnt dreier det meste i Norge seg om andre samarbeidsinstansers opplysningsplikt til barnevernstjenesten, og et utfordrende samarbeidsforhold på grunn av barnevernets taushetsplikt. I det følgende kapittel undersøker jeg hva som finnes av forskning nasjonalt og internasjonalt som er relevant for mitt tema «Barnevernets taushetsplikt».

1.3.1 Norsk forskning

I Norge finnes det noe forskning som er skrevet om taushetsplikt i barnevernet, men det meste er på et lavere akademisk nivå. På bakgrunn av mine undersøkelser, er forskning som finnes om barnevernets taushetsplikt knyttet til det rettsvitenskapelige fagfeltet. I Skimelids (2008) masteroppgave i rettsvitenskap skildrer hun taushetspliktens juridiske innhold. Der finner hun at bestemmelsene for taushetsplikt er utformet slik at den enkelte barnevernsansatt i stor grad må gjøre skjønsmessige vurderinger når reglene skal praktiseres i det virkelige liv. Videre beskriver Skimelid (2008) at slike vurderinger oppfattes som krevende for barnevernsansatte, og at det er av stor betydning at den enkelte kjenner bestemmelsene i regelverket godt.

I en annen masteroppgave fra rettsvitenskapen belyser Hansen (2006) hvordan regler om taushetsplikt oppfattes som «omfattende og dårlig strukturert» (Hansen, 2006 s. 52). Hansen (2006) skriver at det kan være utfordrende å tilegne seg et overblikk over de ulike bestemmelsene, og at dette spesielt blir utfordrende i praksis ved tverrfaglige samarbeid. Hansen (2006) peker på at en særlig utfordring knyttet til barnevernets taushetsplikt som dreier seg om at taushetsplikten kan medvirke til at barnevernet kan oppfattes som et lukket system. Hansen (2006) mener derfor at barnevernet må jobbe mot mer åpenhet innenfor rammene av taushetsplikt, for å styrke sin posisjon i samfunnet.

Jeg opplever at det finnes en del forskning som er skrevet om ulike instansers opplysningsplikt til barnevernet og hvordan samarbeid mellom barnevern og samarbeidspartnere kan være komplisert. Både Bache-Hansen (2009), Baklien (2009), Stang et al. (2013) og Kjørstad (2014) nevner taushetsplikten som en hyppig årsak til et utfordrende samarbeid. Stang et al. (2013) hevder at det offentlige har erkjent at taushetsplikten er komplisert å forholde seg til når mange skal samarbeide. Kjørstad (2014) skriver i sin bok om «Taushetsplikt om barn» at regler om kommunikasjonen mellom barnevernstjenesten og andre samarbeidspartnere fremstår som svært avansert, i tillegg til at lovendringer som stadig kommer om taushetsplikt øker i kompleksitet. Forskningen gjennom disse årene viser likevel noe utvikling i positiv retning når det gjelder samarbeidsbarrierer, med bakgrunn i et stadig sterkere fokus på samarbeid til barn/familiens beste (Stang et al., 2013).

Bache-Hansen (2009) har barnehagestyreres perspektiv i sin forskning om samarbeid mellom barnevern og barnehage. Bache-Hansen (2009) finner blant annet at barnehagestyrere etterlyser mer gjensidig informasjon og henviser da blant annet til barnevernets forvaltning av taushetsplikten. En informant i hennes forskning påpeker at de ønsker ikke å vite «alt» men

nok til at de kan gjøre en god jobb med barnet og foreldrene i barnehagen. Barnehagestyrerne i Bache-Hansens (2009) forskning ytrer ønsker om at barnevernet gjør seg mer synlig eksempelvis i form av å delta på foreldremøter i barnehagen, faste kontaktpersoner og mer positive bilder i media. Barnehagestyrerne ønsker også mer oppfølging når barnehagen er hjelpetiltak og bedre muligheter for å drøfte saker anonymt med barnevernet (Bache-Hansen, 2009 s. 10).

Baklien (2009) har funnet et lignende forskningsresultat om samarbeid hvor hennes perspektiv er både fra ansatte i barnehage, skoler, barnevernet og helsesøstre. Fokuset i Bakliens (2009) forskning er rettet mot «bilder av de andre», altså hvordan de ulike instansene oppfatter hverandre og hvordan dette hindrer samarbeid. Både barnehager og skoler opplever barnevernet som et lukket system, blant annet på grunn av taushetsplikten. Dette beskrives som en av årsakene til at mange lærere og barnehageansatte ikke har tillit til barnevernstjenesten, i tillegg til at barnehagen og skolen ofte opplever at barnevernet enten gjør for lite, eller alt for mye (Baklien, 2009 s. 239). Fra barnevernets perspektiv viser Bakliens (2009) forskning at barnevernet støtter de oppfatningene skolen og barnehagen har, og at de gjerne skulle gjort mer enn hva de får til. I tillegg forteller barnevernet at de opplever at skoler og barnehager har urealistiske forventninger til barnevernet. Dette begrunnes blant annet med at de tror barnevernet kan «forandre verden» (s.242), eller ta vekk belastning som skolen og barnehagen sitter med.

Stang et al. (2013) har intervjuet en rekke yrkesutøvere i ulike sektorer om problemstillinger rundt taushetsplikt. Fra mitt perspektiv kan dette anses som den mest relevante og interessante forskningen som er gjort med tanke på min problemstilling om barnevernsarbeidernes opplevelse av taushetsplikt og muligheter og begrensninger i samarbeid. Formålet med Stang et al. (2013) sin studie var å undersøke praktiseringen av taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett mellom samarbeidende tjenester. Studien presenterer tre hovedfunn hvor av den første er en tydelig tilbakemelding på at *taushetsplikten ikke er til hinder for samarbeid*, heller tvert imot på grunn av unntaksreglene om taushetsplikt som oppleves som tilstrekkelig for å sikre nødvendig informasjonsutveksling. Alle informantene oppgir også at de kjenner til taushetsplikten og dens innhold, blant annet om samtykke og anonymisering (Stang et al., 2013 s 8). Stang et al. (2013) skriver at fokus på samarbeid og samhandling for brukerens/klientens beste har økt de siste årene noe som gjør at praksisen også utvikler seg. Stang et al. (2013) skriver videre i forbindelse med det første hovedfunnet at

tilbakemeldingene *likevel* er at de savner et bedre samarbeid mellom etatene og at ikke alltid all nødvendig informasjon deles eller videreformidles (Stang et al., 2013 s 8). Her nevnes også at det er uklart om det er regelverket i seg selv som er årsaken eller andre forhold slik som mistillit, lite kunnskap om hverandre og personlige relasjoner. Hovedfunnet nummer to handler om at informantene i liten grad leser lovverk, veiledere og rundskriv om taushetsplikt selv om de er usikre på det gjeldende lovverket. Det tredje hovedfunnet viser at informantene i liten grad kjenner til unntaksbestemmelsene i reglene om taushetsplikt. Noen informanter kjenner til unntaksbestemmelsene i sine særlover men flertallet har ikke lest relevante bestemmelser om unntak i taushetsplikten (Stang et al., 2013).

Et annet funn i Stang et al. (2012) sin forskning jeg anser som interessant er at særlig helsepersonell opplever at det er viktigere med etiske hensyn enn juridiske bestemmelser når det gjelder å videreformidle informasjon som pasienten ikke samtykker til. De vurderer det slik at i stedet for å stå i fare for å ødelegge en relasjon, vil man heller bruke tid på å få til en god dialog med pasienten, slik at en kan skape et samarbeid på pasientens premisser. Faren med dette slik Stang et al. (2013) påpeker, er at andre personer som står pasienten nær, eksempelvis pasientens barn, kan stå i fare for å «betale prisen for at taushetsplikten opprettholdes. Dersom en yrkesutøver holder pasientens relasjon høyest, kan dette også gå på bekostning av opplysningsplikten (Stang et al. 2013 s. 169). Stang et al. (2013) skriver i avsluttende refleksjoner at det er fagfolkene selv som er til hinder for at nødvendig informasjon deles, ikke regelverket i seg selv. Dette begrunnes med at det er fagfolkene som ikke forstår den andres nødvendighet av å ha informasjon for å kunne gjøre sitt arbeid godt nok.

I en artikkel av Olav André Manum (2016) sier Vigdis Bunkholt at en av hennes hjertesaker innenfor barnevern er å bedre samarbeid mellom etatene (Manum, 2016 s. 127). Bunkholt mener at barn blir utsatt for skade ved manglende samarbeid mellom ulike etater, for eksempel mellom barnevern og barnepsykiatri. På tross av den grunn klarer likevel ikke instanser å løsne opp mellom seg slik at de kan samarbeide til barnets beste (Manum, 2016 s. 127). Bunkholt mener at for dårlige kunnskaper om «hverandre» er blant årsaker til at ulike instanser ikke klarer å løsne opp i grensene mellom seg. En annen årsak Bunkholt mener er med på å vanskeliggjøre samarbeid er på grunn av at mye av handlingsrommet til de ulike etatene er nedfelt i ulike regelverk, og avgjørelser som skal være forankret i en nødvendig taushetsplikt. Bunkholdt etterlyser mer tverrfaglig undervisning i utdanningen. På den måte

mener hun at en kan øke kunnskapen om å se hvorfor det er nødvendig med samarbeid, øke kunnskapen om hverandres fagfelt og hva hver og en kan bidra med i et samarbeid (Manum, 2016 s. 127).

I NOU 2016:16 «Ny barnevernslov — Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse» har utvalget drøftet i hvilken grad regelverket om informasjonsutveksling mellom barnevernstjenester, andre tjenester og personer, fører til hindring av informasjonsutveksling, og om det er nødvendig med endringer i reglene. Denne drøftingen er gjort basert på en rekke dokumenter og utredninger om taushetsplikt og muligheter og begrensninger for samarbeid. En av disse dokumentene er blant annet Dokument 8:52 S (2015–2016) hvor det gis en rekke forslag som skal legge til rette for et bedre samarbeid, spesielt med tanke på vold og overgrep mot barn. Bakgrunnen for disse forslagene er blant annet at ulike etater både har ulike roller, ulike lovverk, og ulike praksiser. Erfaringsmessig fører dette ofte til at flere etater følger opp den samme saken, uten at de er klar over hverandres oppfølging, og uten at de klarer å forholde seg til hverandre. Utvalget hevder at det er en utfordring at taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett er nedfelt i ulike lover med til dels ulik utforming. Forslagene går blant annet ut på at det behøves en revidering og samordning av regelverkene rundt taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett, iverksette tiltak som sørger for mer kunnskap om regelverk, bedre informasjonsflyten mellom ulike etater og iverksette tiltak om bedre kunnskap om partsinnsyn i saksdokumenter i barnevernstjenesten herunder å vurdere endringer i regelverket i barnevernloven (Dokument 8:52 S (2015–2016))

Utvalget i NOU 2016:16 (s. 122) foreslår i hovedsak en videreføring av gjeldende lovverk, men at det er behov for å tydeliggjøre og forenkle reglene som står de ulike loven. En begrunnelse for dette er at utvalget hevder at dagens regelverk oppleves som komplisert og vanskelig tilgjengelig. Utvalget foreslår blant annet forenklinger og klargjøringer i reglene om opplysningsplikt, i tillegg til å samle bestemmelsene og taushetsplikt og opplysningsrett (s.132). De peker også på en manglende kunnskap om regelverket på grunn av dens kompliserte art. De hevder at dette kan føre til at nødvendig videreformidling av informasjon utelates og at det er en usikkerhet rundt både adgangen til å dele informasjon og den plikten man har til å melde fra, altså meldeplikten (NOU 2016:16 s. 123)

1.3.2 Internasjonal forskning

I internasjonal forskning peker flere forskere på at mangel på god kommunikasjon mellom fagpersoner angående personers behov er veldokumentert og en allmenkjent årsak til at det oppstår problemer eller feil (Clark, 2006; Wulff et al. 2011). I Sverige er det gjort en forskning av Lilliesköld & Magnestrand (2008). De har skrevet om taushetspliktrelaterte samarbeidsproblemer. Studien er en kvantitativ studie som kartlegger taushetspliktens rolle i samarbeid både innenfor virksomheter og mellom ulike virksomheter som arbeider for barn og unge. Lilliesköld & Magnestrand (2008) skriver at både resultater fra deres studie, tidligere forskning og litteratur på området viser at loven om taushetsplikt ikke helt fungerer som den skal på grunn av at den er omfattende og vanskelig å tolke. Videre skriver de at deres informanter fra samtlige virksomheter har bristende kunnskaper om taushetsplikt. Lilliesköld & Magnestrand (2008) skriver at informantene heller ikke er bevisst sine manglende kunnskaper om reglene. Dette ser de på som problematisk fordi dersom man ikke er klar over sine manglende kunnskaper, kan man heller ikke gjøre noe med det. Lilliesköld & Magnestrand (2008) skriver også at informantene oppgir at de ikke alltid er oppdatert på endringer og tillegg i loven. Dette kan også bli et problem fordi endringer i loven gjøres nettopp på grunn av at noe ved loven ikke fungerer. Dersom man ikke oppdaterer seg på endringene støter man på de samme problemene som loven er endret for å forhindre. Lilliesköld & Magnestrand (2008) stiller videre spørsmål til hvem som stilles ansvarlig for manglende kunnskap om reglene om taushetsplikt. Her nevnes både utdanningsinstitusjoner, de ansatte selv, arbeidsgivere eller eventuelle andre. Lilliesköld & Magnestrand (2008) skriver at faren ved manglende kunnskaper om taushetsplikt hos yrkesutøvere i sosialt arbeid, er at taushetsplikten kan bli brukt på feil måte. Lilliesköld & Magnestrand (2008) hevder at dersom det oppstår usikkerhet kan taushetsplikten bli en slags løsning i situasjoner hvor man er usikker, slik at man i alle fall ikke har brutt eller risikerer å bryte loven.

Clark (2006) skriver en artikkel i «Journal of social work» fra Storbritannia, hvor han kritiserer taushetsplikt og etikk i sosialt arbeid, psykologi og medisin. Clark (2006) hevder at det er en forutsetning for å oppnå effektive tjenester, at alle involverte i en situasjon har en tilfredsstillende forståelse av situasjonen og hva den enkelte person behøver. Reglene om taushetsplikt for sosialarbeidere i Storbritannia og i Australia som Clark (2006) henviser til er relativt lik reglene i Norge. Innholdet handler i hovedsak om at informasjon som mottas kun skal brukes til det formålet det er tenkt dersom ikke samtykke foreligger, eller informasjon

kan videreformidles dersom det er spesielt nødvendig. Clark (2006) sin kritikk handler om forståelsen av *begrepet* taushetsplikt og hvordan det kan oppfattes forvirrende og misforstått. Clark (2006) mener at ideen om taushetsplikt har flere ulike sider som oppfattes å være i et spenningsfelt eller som er uforenelige. Disse sidene eller «endene» han beskriver omfatter personvern, sikkerheten til utsatte mennesker og den tredje parts interesse. Clark (2006) hevder at taushetsplikten ikke handler om et forbud mot å kommunisere med andre etater eller samarbeidspartnere, men skal ses ut i fra to sider: den ene om å ikke videreformidle sensitiv informasjon med mindre det finnes en god grunn eller samtykke. Den andre om å aktivt kommunisere informasjon med andre nødvendige samarbeidspartnere for å oppnå klientens beste og/eller for å beskytte en tredjepart, eksempelvis et barn. Clark (2006) oppfordrer sterkt profesjonelle yrkesutøvere til å fortsette å tolke taushetsplikten kritisk.

Flere forfattere har skrevet om utfordringer knyttet til forvirring rundt begrepene taushetsplikt og personvern (Wulff et al.,2011: Collingridge et al., 2001). Collingridge et al. (2001) skriver at det er en vedvarende forvirring blant sosialarbeidere om begrepene taushetsplikt og personvern. Wulff et al. (2011) har fra et britisk perspektiv utfordrer innholdet i taushetsplikten for sosialarbeidere. Wulff et al. (2011) har skrevet en artikkel med et kritisk rettet blikk på taushetsplikt i klinisk arbeid. Wulff et al. (2011) hevder at «confidentiality» eller på norsk «taushetsplikt» er et begrep som over tid har hatt en tendens til å bli en slags universaliserende forståelse av at det er *gitt* at taushetsbelagt informasjon ikke gjøres kjent for andre enn den profesjonelle yrkesutøveren som mottar informasjonen. Wulff et al. (2011) beskriver dette som at taushetsplikten har oppnådd en «gitt status» (s.200). Taushetsplikten blir på et vis lett akseptert blant profesjonelle yrkesutøvere, og dermed står i fare for å utelukke eventuelle behov for kritisk analyse av innholdet. Wulff et al. (2011) hevder at noe av årsaken til en lett akseptert holdning til taushetsplikten, handler om at det kan være vanskelig å gjøre en kritisk gjennomgang av et begrep eller et tema som de fleste mennesker og yrkesutøvere tror på som en særs viktig dimensjon for effektiv hjelp.

Wulff et al. (2011) mener at selve praktiseringen av taushetsplikten både kan fungere beskyttede og isolerende. De henviser her til en rekke eksempler hvor sosialarbeidere har vurdert ulike situasjoner dit hen at frivillige, naboer/venner eller tilfeldige mennesker som sosialarbeiderne kjenner til privat, kan være den beste løsningen på en klients problem, til tross for at dette utfordrer taushetsplikten. Wulff et al. (2011) mener at taushetsplikten kan være isolerende på den måten at en person kan oppleve å være den eneste som har et problem,

for eksempel den eneste som opplever å ikke håndtere sitt syke barn. De beskriver dette som at dersom «ingen» vet om utfordringer en person kan ha, kan heller ingen bry seg. På bakgrunn av eksemplene referert til over, hevder Wulff et al. (2011) at taushetsplikten slik som den blir forstått blant profesjonelle yrkesutøvere, begrenser tenkning og evnen til å opptre så kreativt og bredt som en burde.

Wulff et al. (2011) skriver også at en typisk fare ved folks oppfattelse av taushetsplikten er at taushetsplikt ofte blir forvekslet med personvern. Wulff et al. (2011) skriver at personvern og taushetsplikt imidlertid referer til ulike kvaliteter hvor *personvern* refererer til en status, mens *taushetsplikt* handler om kommunikasjonsbetingelser. Dette forstås slik at taushetsplikten kan brukes som en strategi for å innhente sensitiv informasjon hos en person, eksempelvis for å oppnå effektiv og/eller best mulig behandling. Personvern blir forstått mer som et system som skal hindre at personlig informasjon blir spredt til uvedkommende. Slik jeg forstår dette skiller taushetsplikt seg fra personvern på den måten at taushetsplikten er et middel for å kunne innhente sensitiv informasjon, med den hensikt å bruke informasjonen for å kartlegge et best mulig tilbud for en klient. I følge Wulff et al. (2011) har selv viktige og verdsatte forestillinger som *taushetsplikt* en skyggefull side som vi må tørre å kritisk reflektere over, dersom vi tar våre oppgaver på alvor om å stadig forbedre mulighetene til å hjelpe familier i vanskelige situasjoner. Reamer (1995) gjengitt i Wulff et al. (2011) beskriver et viktig perspektiv i sosialt arbeid hvor sosialt arbeid per definisjon er et yrke med moralske oppdrag, slik at dette forplikter yrkesutøverne til å kontinuerlig reflektere over verdier og etiske dimensjoner en møter i praksis.

Tidligere forskning jeg vurderer som mest relevant for min studie er blant annet Wulff et al. (2011) sin kritiske analyse av innholdet i begrepet taushetsplikt. Ut i fra mine søk etter tidligere forskning er det lite som retter seg mot et kritisk blikk på begrepet taushetsplikt og konsekvenser av dette. I tillegg opplever jeg Stang et al. (2013) sin forskning som et viktig utgangspunkt for min studie, sammen med funn fra Baklien (2009) og Backe-Hansen (2009) om hvilke erfaringer andre instanser har i samarbeid med barnevernet. Tidligere forskning jeg har sett på i dette kapitlet påpeker at mange av barnevernets samarbeidsinstanser opplever barnevernet som et lukket system. I neste kapittel vil jeg derfor redegjøre for denne oppfatningen i sammenheng med et behov for styrket kompetanse blant barnevernsarbeidere.

1.4 Behov for kompetanseløft i barnevernet

Ifølge en rekke forskninger oppleves barnevernet som et lukket system (Hansen, 2009: Baklien:2009: Stang et al., 2013). Det kan på bakgrunn av dette reises spørsmål om barnevernet har et legitimitetsproblem i vårt samfunn. Befring-utvalget hevder at dersom barnevernet skal kunne håndtere sine mange krevende oppgaver er det nødvendig med legitimitet i befolkningen. For å oppnå dette må barnevernet blant annet vise åpenhet ovenfor befolkningen om sitt verdigrunnlag (NOU 2000:12 s. 11). Befring-utvalget fremhever en rekke kvaliteter som ansatte i barnevernet behøver for å utføre troverdig arbeid i barnevernet:

Den som skal være kompetent på en troverdig måte innenfor et område som dette, må være i stand til å skape tillit, utøve faglig skjønn i komplekse og kritiske situasjoner, og samtidig være i stand til å iverksette og videreføre tiltak som best vil tjene de barna som er rammet (Røsdal, Nesje, Aamodt, Larsen & Tellmann, 2017 s. 13)

Befring utvalget i NOU 2000: 12 mener at det er nødvendig med en 5-årig utdanning inkludert 1 år med veiledet praksis for barnevernspedagoger og sosionomer. Dette mener de er nødvendig for å skape kompetente barnevernsarbeidere på en troverdig måte (NOU 2000:12 s 14). I NOU 2009:8 om «Kompetanseutvikling i barnevernet» anbefales en styrkning av grunnutdanningene for barnevernspedagoger og sosionomer. I tillegg fremheves veiledet praksis etter endt utdanning og en autorisasjonsordning som anbefaling for å utvikle og styrke barnevernsansattes kompetanse (NOU 2009:8 s.12). Behov for kompetanseløft i barnevernet støttes også av Barne- og likestillingsdepartementet (2017) hvor regjeringen har foreslått 80 millioner kroner i statsbudsjettet for 2018 som skal brukes til å heve kompetansen blant barnevernsarbeidere.

Røsdal et al. (2017) kartlegger i NIFUs rapport kompetansen i den kommunale barnevernstjenesten, samt hvilke kompetanser relevante utdanninger skal gi studentene etter endt utdanning. Deres kartlegging viser at både barnevernsansatte og barnevernledere selv opplever at kompetanse til å håndtere oppgaver i barnevernstjenesten er god, men at det finnes variasjoner. Sentrale brukerorganisasjoners opplevelse av barnevernsansattes kompetanse er i rapporten også kartlagt, hvor de finner at brukerorganisasjonen etterlyser mer personlige kompetanser og kommunikasjonsferdigheter. Barnevernlederne i rapporten etterlyser en mer styrket grunnutdanning, men legger vekt på at veiledning og opplæring på arbeidsplassen er helt tydelig den viktigste faktoren for å forbedre kompetansen i barnevernstjenestene. Røsdal

et al (2017) skriver at i den offentlige debatten pekes det ofte på manglende kompetanse som hovedårsak til at det gjøres feil i barnevernet. Røsdal et al. (2017) hevder at de på bakgrunn av sin rapport verken kan bekrefte eller avkrefte en sådan sammenheng, men sier at rapporten finner årsaker som kapasitetsproblemer og manglene erfaring i barnevernet som fremtredende.

1.5 Oppgavens oppbygging

I det følgende kapittel vil jeg redegjøre for kunnskap jeg anser som relevant for min studie. I første kapittel av «Kunnskapsgrunnlag» redegjør jeg for bestemmelsene om taushetsplikt og hensyn om taushetsplikt i forvaltningsloven og barnevernsloven. I neste kapittel «Tverrprofesjonelt samarbeid» redegjør jeg for hva tverrprofesjonelt samarbeid er, kunnskap om den andre og kommunikasjon.

I neste kapittel beskriver jeg den metodiske fremgangsmåten i studien. Her beskrives hele prosessen fra rekruttering av informanter, gjennomføring av intervjuer, analyse av datamaterialet og vurdering av studiens kvalitet og overførbarhet.

Deretter kommer kapittelet «Presentasjon av funn og diskusjon» hvor jeg presenterer datamaterialets funn og diskusjon. I det første kapittelet presenteres *Forståelsen av taushetsplikt*, deretter presenteres *Samarbeid* og til slutt presenteres *Ytre betingelser*.

Til slutt kommer kapittelet «Avsluttende betraktninger» hvor jeg gjengir studiens innhold, presenterer oppsummerende betraktninger av studiens funn og forslag til videre forskning.

2.0 Kunnskapsgrunnlag

I dette kapittelet redegjør jeg for relevant kunnskap som benyttes for å analysere datamaterialet. Kunnskapen jeg vil presentere i det følgende kapittel har som hensikt å utgjøre grunnlaget for å forstå barnevernsarbeiderens opplevelser og erfaringer med taushetsplikten.

2.1 Definisjon av taushetsplikt

I dette kapittelet vil jeg vise til en definisjon av taushetsplikten, samt hvordan yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere (heretter kalt yrkesetisk grunnlagsdokument) vektlegger innholdet i taushetsplikt og personvern. Slik jeg oppfatter definisjoner av taushetsplikten nasjonalt og internasjonalt beskrives de nokså likt både i ulike lovverk og i retningslinjer for yrkesetikk. I 2004 vedtok International Federation of Social Workers (IFSW) og International Association of Schools of Social Work (IASSW) et internasjonalt dokument ved navn «Statement of Ethical Principles», som inneholder erklæringer om etiske prinsipper og yrkesetiske retningslinjer i sosialt arbeid. Felles etiske verdier på tvers av nasjoner er utformet med grunnlag i en rekke forpliktende dokumenter som blant annet FNs menneskerettighetserklæring og barnekonvensjonen (Fellesorganisasjonen, 2015 s. 5). Nokså like definisjoner av taushetsplikten verden over vil slik jeg forstår det ha bakgrunn i dokumentene nevnt over. Jeg vil i neste avsnitt presentere hvordan Wilson (1980) definerer taushetsplikten. I og med at jeg i denne studien undersøker hver enkelt barnevernsarbeider sin forståelse av taushetsplikten, vil der derfor ikke være hensiktsmessig for meg å legge vekt på en spesifikk definisjon av taushetsplikten, men ta bakgrunn i definisjoner i lovverk som blir beskrevet i neste kapittel og beskrivelser av taushetsplikten i yrkesetisk grunnlagsdokument.

Wilson (1980) hevder at sosialarbeidere, psykiatere, psykologer og andre lenge har argumentert for at absolutt tillit mellom yrkesutøvere som driver med hjelpearbeid og klienter, er avgjørende for å få til en effektiv behandlingsprosess. Total tillit kan derimot ikke oppnås med mindre *all* personlig informasjon som blir utvekslet i en prosess mellom yrkesutøver og klient, holdes konfidensielt. På bakgrunn av dette har ulike profesjoner vedtatt prinsipper og instruksjoner som er inkludert i yrkesetiske retningslinjer for å bevisstgjøre nødvendigheten av å opprettholde taushetsplikten. I «Code of Ethics of the National Association of Social Workers» står det blant annet:

Social workers should protect the confidentiality of all information obtained in the course of professional service, except for compelling professional reasons. The general expectation that social workers will keep information confidential does not apply when disclosure is necessary to prevent serious, foreseeable, and imminent harm to a client or others. In all instances, social workers should disclose the least amount of confidential information necessary to achieve the desired purpose; only information that is directly relevant to the purpose for which the disclosure is made should be revealed (National Association of Social Workers, 2017 s.11).

Wilson (1980) hevder at taushetsplikt nesten er universelt definert, beskrevet med et noe internt språk som: «hold munnen din lukket og ikke plapre om klientene dine» (s. 2). Dette er derimot enklere sagt enn gjort hvor sosialarbeidere i praksis berører mange situasjoner hvor absolutt taushetsplikt ikke eksisterer. Der hvor brudd på taushetsplikten oppstår, er dette ofte et resultat av uforsiktighet og uvitenhet av de komplekse aspektene av taushetsplikt (Wilson, 1980). På bakgrunn av dette hevder Wilson (1980) at det er to typer av taushetsplikt yrkesutøvere må kjenne til: Absolutt taushetsplikt og relativ taushetsplikt. Med absolutt taushetsplikt menes den informasjonen som absolutt ikke blir delt med noen andre. Med relativ taushetsplikt menes den taushetsplikten som er mest aktuell for sosialarbeidere, hvor en *kan* dele informasjon med andre innen organisasjon, eller andre etater dersom det er en nødvendig del av behandlingen eller utredningen (Wilson, 1980).

2.1.1 Yrkesetisk grunnlagsdokument

Yrkesetikk i sosialt arbeid ses på som en sentral del av profesjonsutøvelsen. Derfor har fellesorganisasjonen vedtatt en rekke retningslinjer og prinsipper som er nedfelt i yrkesetisk grunnlagsdokument. Målet med dette dokumentet er blant annet å bevisstgjøre etikk og handling hos yrkesutøverne, inspirere og veilede for etiske diskusjoner og refleksjoner samt å bidra til å «legitimere utøvelsen av yrket og være et element i utviklingen av yrkesidentitet og profesjonenes selvjustis» (Fellesorganisasjonen, 2015 s. 5). Taushetsplikt og personvern er ett av punktene beskrevet i kapittelet «Yrkesetiske utfordringer». I dette kapittelet beskrives personvern som en grunnleggende verdi i helse- og sosialfaglig arbeid. Videre defineres taushetsplikten som en forutsetning for tillit mellom klient og yrkesutøver, og formål om å ivareta individets rett til å bestemme over sin personlige informasjon. Taushetsbelagt informasjon kan videreformidles med samtykke. Dersom samtykke ikke foreligger må personen informeres på forhånd om at informasjon vil bli videreformidlet, men personvern må

likevel ivaretas så langt det er mulig (Fellesorganisasjonen, 2015). Yrkesetisk grunnlagsdokument beskriver at taushetsplikten er regulert av juridiske bestemmelser og etiske hensyn. Det skal være av tungtveiende grunner for at taushetsplikten skal oppheves. I sammenheng med retningslinjer om taushetsplikt og personvern er det også relevant og se på en av verdiene som er beskrevet i yrkesetisk grunnlagsdokument: *Helhetssyn på mennesker*. I dette punktet beskrives en helhetlig tilnærming hvor yrkesutøveren skal vektlegge behov ut i fra et helhetssyn der mennesker eksempelvis har behov for tverrfaglige og sammensatte tjenester. Med en slik tilnærming skal yrkesutøveren fremme og bidra til et godt samarbeid mellom hjelpetjenester for et helhetlig tilbud til klienten (Fellesorganisasjonen, 2015 s. 6). Videre legges det vekt på verdiene *tillit, åpenhet og redelighet* hvor ivaretagelse av konfidensialitet er et av kriteriene. (Fellesorganisasjonen, 2015 s. 6). I neste kapittel vil jeg redegjøre for reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven og barnevernloven, som er de to lovene barnevernstjenesten omfattes av.

2.2 Taushetsplikt

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for bestemmelsene om taushetsplikt jamfør (jf.) taushetspliktreglene i forvaltningsloven § 13 og i barnevernloven § 6-7.

Bunkholdt & Sandbæk (2013) skriver at «barnevernsarbeid må skje innenfor rammene av bestemmelsen om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt» (s. 163).

Barnevernstjenesten er et forvaltningsorgan jf. forvaltningsloven § 1 første ledd annet punktum. Bestemmelsene om taushetsplikt jf. forvaltningsloven § 13 blir dermed gjeldende for barnevernstjenesten, med utfyllende særregler jf. Barnevernloven § 6-1 første ledd. Forvaltningsloven § 13 definerer taushetsplikt som «en plikt til å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det man i forbindelse med arbeid eller tjenesten får vite om». Dette innebærer dermed at en person som utfører tjenester eller arbeid for et forvaltningsorgan plikter å tie om informasjon som andre uvedkommende ikke skal vite, i tillegg til å sørge for at uvedkommende på andre måter ikke får tilgang på taushetsbelagt informasjon (Kjønstad, 2014: Forvaltningsloven, 1967, § 13). Muntlige videreformidlinger, bekreftende nikk, utlevering av dokumenter eller på andre måter videreformidle informasjon til uvedkommende vil være en overtredelse av taushetsplikten (Barne- og familiedepartementet, 2005 s.8).

Plikten til å hindre at uvedkommende får tilgang på personsensitiv informasjon handler om å aktivt unngå at informasjon spres, eksempelvis ved å anonymisere innhold i notatbøker, e-

poster, tekstmeldinger og unngå samtaler med klienter i situasjoner hvor andre mennesker kan se eller overhøre informasjon (Barne- og familiedepartementet, 2005, 8) Å la dokumenter med taushetsbelagt informasjon ligge fremme eller kaste dokumenter uten å makulere, vil være en passiv overtredelse av taushetsplikten. Dette betyr at den som har taushetsplikt er pliktig til å vise en aktsomhet slik at uvedkommende ikke får tilgang på taushetsbelagt informasjon (Kjønstad, 2014: (Barne- og familiedepartementet, 2005, 8)

Jf. forvaltningsloven § 13 plikter en person som arbeider eller yter tjenester for et forvaltningsorgan å tie om noens personlige forhold. Jf. Forvaltningsloven § 13 heter det «som personlige forhold regnes ikke forhold som fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold». Ved barnevernstjenesten som er underlagt særlovgivningen i barnevernloven, gjelder taushetsplikten også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted jf. barnevernloven § 6-7 annet ledd. Dette betyr at dersom en ansatt i barnevernstjeneste bekrefter at en annen person har noe med barnevernstjenesten å gjøre, vil det være å bryte taushetsplikten jf. barnevernloven § 6-7 annet ledd.

2.1.1 Hvem omfattes av taushetsplikten?

Å ha taushetsplikt berører alle yrkesutøvere som arbeider for et forvaltningsorgan jf. Forvaltningsloven § 13. Etter forvaltningsloven § 13 siste ledd gjelder også taushetsplikten etter at vedkommende har avsluttet sitt arbeidsforhold eller tjeneste i et forvaltningsorgan. Taushetsplikten gjelder de opplysningene som en ansatt i barnevernet får gjennom sin utøvelse av arbeid jf. Forvaltningsloven §13. Det betyr at opplysninger en ansatt i barnevernet får på fritiden i utgangspunktet ikke er taushetsbelagt. Dersom den ansatte i barnevernet mottar opplysninger på sin fritid i kraft av at en er ansatt i barnevernet, er dette likevel underlagt taushetsplikten (Kjønstad, 2014). Dette betyr for eksempel at en ansatt i barnevernet har taushetsplikt om informasjon en skulle motta på en fest, dersom den som gir informasjonen gjør dette fordi den vet at personen er ansatt i barnevernet.

Taushetsplikt i forvaltning har som hovedregel at den bortfaller etter 60 år jf.

Forvaltningsloven § 13 c tredje ledd, men i barnevernssaker er grensen satt til 100 år (Forvaltningslovforskriften, 2006, § 10). Det er straffbart å bryte eller gjøre en overtredelse av taushetsplikten jf. Barnevernloven § 6-7 første ledd, henvist til straffeloven § 209 «brudd på

taushetsplikten». Dersom en person som arbeider eller utfører tjenester etter forvaltningsloven § 13 bryter taushetsplikten straffes den med bot eller fengsel inntil 1 år eller inntil 3 år jf. Straffeloven § 210 om «grovt brudd på taushetsplikt».

2.1.2 Forvaltningsmessig og profesjonsbestemt taushetsplikt

Barne- og familiedepartementet (2005) og Kjørstad (2014) benytter *profesjonsbestemt* og *forvaltningsmessig taushetsplikt* når de benevner ulike typer taushetsplikt

Den profesjonsbestemte taushetsplikten er den spesielle taushetsplikten for enkelte profesjoner. Disse profesjonene kan for eksempel være leger, tannleger, sykepleiere, psykologer, fysioterapeuter og jordmor som er omfattet av Helsepersonelloven. Taushetsplikten er her altså knyttet opp mot det yrket eller den profesjonen de har. Sosionomer og barnevernspedagoger er blant to yrkesgrupper som ikke har egne profesjonslover og er heller ikke en del av helsepersonelloven. Dersom en sosionom eller barnevernspedagog er ansatt i en helsetjeneste og yter helsehjelp, vil de derimot bli omfattet av helsepersonelloven jf. § 3 andre ledd og § 3 tredje ledd (Kjørstad, 2014).

Forvaltningsmessig taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 f gjelder i prinsippet alle som jobber for offentlige forvaltningsorganer. Den forvaltningsmessige taushetsplikten knytter seg altså til det arbeidsstedet hos den enkelte person. Forvaltningsmessig taushetsplikt gjelder dermed for barnevernstjenesten jf. barnevernloven § 6-7 første ledd. I den forvaltningsmessige taushetsplikten er det mange unntak fra taushetsplikten som åpner for kommunikasjon og samarbeid jf. Forvaltningsloven §13 a, b og d. Barnevernets taushetsplikt er derimot strengere i og med at det er enkelte begrensninger i den forvaltningsmessige taushetsplikten som ikke gjelder fullstendig for barnevernet. Barnevernets begrensninger er nedfelt i barnevernloven § 6-7 tredje ledd. (Barne- og familiedepartementet, 2005, s.7)

2.1.3 Opplysningsplikt og opplysningsrett

Jeg har tidligere i dette kapittelet beskrevet innhold og bestemmelsene om taushetsplikt. *Opplysningsplikt* er også et sentralt begrep i denne sammenheng. Opplysningsplikt innebærer både en plikt til å videreformidle opplysninger på eget initiativ og etter pålegg. Taushetsplikten blir da satt til side og opplysningene skal videreformidles til barnevernet. Bestemmelsene om opplysningsplikt finnes i barnevernloven § 6-4 hvor det står at offentlig myndighet av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikten skal videreformidle opplysninger til barnevernstjenesten, dersom det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet, at det foreligger

omsorgssvikt, eller alvorlige atferdsvansker. Bestemmelser om opplysningsplikt er også nedfelt i forvaltningsloven § 13 f annet ledd.

Opplysningsrett er et annet begrep som er viktig i sammenheng med taushetsplikt og opplysningsplikt. Opplysningsrett handler om at en som i utgangspunktet har informasjon som er taushetsbelagt, har rett til å videreformidle opplysninger, men ikke plikt til å gjøre det. Personen kan altså velge om den vil gi opplysninger videre, eller holde dem for seg selv. (Barne- og familiedepartementet, 2005, s 6: Kjørstad, 2014).

2.1.4 Barnevernets adgang til å videreformidle opplysninger

Som tidligere nevnt er tillitsforholdet mellom den enkelte person og hjelpetjenester svært viktig for at ulike hjelpetjenester skal kunne få nok og riktig informasjon til å gi tilstrekkelig hjelp (Wilson, 1980: Fellesorganisasjonen, 2015: Barne- og Familiedepartementet, 2005, s.5). For å oppnå tillit hos barnet eller familien vil dette kunne være avhengig av om taushetsplikten blir ivaretatt og håndtert på riktig måte. På en annen side er det også viktig for hjelpetjenester å være i kontakt med andre hjelpetjenester for å kunne gi et helhetlig tilbud til den enkelte person. Når det gjelder barnevernstjenesten handler dette ofte om å være i kontakt med andre instanser som er tilknyttet barnet. Dette kan blant annet være skole, barnehage, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) (Barne- og familiedepartementet, 2005, s. 16). For at barnevernstjenesten skal kunne gi god oppfølging og et tilstrekkelig helhetlig tilbud til barn og ungdom, kan det være nødvendig å videreformidle personopplysninger til ulike instanser.

Bestemmelsene om taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett har nær sammenheng og må også ses sammen med bestemmelsene om barnevernets plikt til samarbeid med andre tjenester (Kjørstad, 2014: NOU 2016:16, s.123). Jf. Barnevernloven § 3-2 annet ledd skal barnevernstjenesten samarbeide med andre sektorer og forvaltningsorganer dersom dette kan bidra til å løse oppgaver som er pålagt etter barnevernloven. Dette er en av bestemmelsene som går under lovbestemte unntak i taushetsplikten der barnevernet kan bruke opplysningsrett for å videreformidle informasjon. Som tidligere nevnt er dette en rett, men ikke en plikt barnevernet har. Samtidig skal ikke informasjon barnevernstjenesten har formidles videre mer enn det som er helt nødvendig og forsvarlig (Barne- og familiedepartementet, 2005, s.16).

Samtykke kan gi barnevernstjenesten adgang til å formidle opplysninger videre til andre samarbeidspartnere. Samtykke kan gis fra den som har krav på taushet slik at taushetsplikten

oppheves jf. Forvaltningsloven § 13a nr.1. Barnevernstjenesten har da mulighet til å videreformidle opplysninger så langt samtykket gjelder (Barne- og familiedepartementet, 2005, s.16). Hovedregelen for samtykke fungerer slik at det er personen det gjelder som kan samtykke til at informasjon videreformidles, gjelder opplysningene en familie trengs det samtykke fra alle personene i familien. Når det er snakk om samtykke vedrørende barn er det i hovedsak samtykke fra de som har foreldreansvar eller verger som gjelder, bortsett fra hvis barnet har partsrettigheter etter barnevernloven § 6-3, da kreves også samtykke fra barnet. Dersom opplysningen kun gjelder om barnet, vil det i utgangspunktet kunne være nok med et samtykke fra barnet selv (NOU 2016: 16, s. 125). Jf. Barnevernloven § 6-7 femte ledd kan fylkesmannen eller departementet bestemme dersom barnets interesser tilsier det, at opplysninger skal være undergitt taushetsplikten selv om foreldre har gitt samtykke til at informasjon kan videreformidles. Barnevernstjenesten har i likevel mulighet til å videreformidle opplysninger også uten samtykke fra den det gjelder. Barnevernstjenesten har blant annet hjemmel i lov ved *anonymisering* av personopplysninger slik at vedkommende ikke kan gjenkjennes jf. Forvaltningsloven § 13 a nr. 2. Barnevernstjenesten skal også uten hinder av taushetspliktreglene gi opplysninger til sosialtjenesten dersom det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler slik at det er til skade for barnet jf. Barnevernloven § 6-7 tredje ledd. Jf. Barnevernloven § 6-7 tredje ledd kan barnevernet også gi opplysninger til andre forvaltningsorganer dersom det er nødvendig for å fremme tjenestens oppgaver eller forebygge fare for liv, skade eller helse. Dette betyr for eksempel at barnevernstjenesten kan gi opplysninger til psykisk helsehjelp eller andre tjenester dersom dette er nødvendig for at barnet skal få rett hjelp til rett tid. Barnevernstjenesten må altså gjøre en nøye vurdering i hver enkelt sak for å finne ut hvilke opplysninger de har adgang til å gi videre til andre hjelpetjenester jf. Barnevernloven § 6-7 tredje ledd (NOU 16:16, s. 126).

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger brukes for å «Oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, blant annet kan brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll» jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 2. Dette betyr at barnevernstjenesten har adgang til å gi opplysninger videre til andre forvaltningsorgan og til private samarbeidspartner, med den hensikt å utrede en sak eller løse andre oppgaver barnevernstjeneste har i forbindelse med en sak (Barne- og familiedepartementet, 2005, s. 18). Denne bestemmelsen er spesielt gjeldende når barnevernet får en melding som skal undersøkes og eventuelt behandles med ulike tiltak og oppfølging av

tiltak. Bestemmelsen åpner da for at taushetsplikten ikke står i veien for at barnevernstjenesten kan innhente og videreformidle den informasjonen som er *nødvendig*, men kun i den aktuelle barnevernssaken (Barne- og familiedepartementet, 2005, s. 18). Bestemmelsene i forvaltningsloven § 13 b nr. 3 åpner også for at taushetsplikten ikke er til hinder for å gi opplysninger til andre innenfor samme etat/organ eller til andre innenfor barnevernsmyndigheter som har noe med den konkrete saken å gjøre, eller til andre etater/organ som trenger informasjon for å utføre sine oppgaver på best mulig måte. Kjørstad (2014) hevder at reglene om unntak fra taushetsplikten i forvaltningsloven er noe vagt utformet, slik at det kan være utfordrende å finne gjeldende bestemmelser og tolke bestemmelsene på riktig måte.

2.1.5 Tre hovedhensyn som taler for taushetsplikten

Bak reglene om taushetsplikt finnes det flere sentrale hensyn som ligger til grunn. De sentrale hensyn handler i hovedsak om hensyn til personvern, deriblant borgernes privatliv og integritet, og tillitsforholdet mellom det offentlige og den enkelte person (Barne- og familiedepartementet, 2005, s. 6). Kjørstad (2014) beskriver også hensyn bak taushetsplikten som spesielt tre hovedhensyn som taler for taushetsplikten: *personvern*, *tillitsforhold* og *maktforhold*. *Personvern* handler om sensitive personopplysninger som opplysninger om sykdomshistorie, familieforhold, omsorgssvikt, mishandling, straffbare hendelser en person har vært i eller andre lovbrudd (Kjørstad, 2014). Hensyn til personlig integritet og personvern handler om at den enkelte person ikke skal bli utsatt for at opplysninger om dens eget privatliv og personopplysninger blir unødvendig spredt (Barne- og familiedepartementet, 2005, s.6). *Tillitsforhold* er en viktig forutsetning for at barn og foreldre som er i kontakt med barnevernet har tillit til at de ansatte i barnevernstjenesten behandler deres personopplysninger og deres sak etter bestemmelsene om taushetsplikt (Kjørstad, 2014). Alle hjelpetjenester er avhengig av at mennesker i samfunnet har tillit til hjelpetjenestene og de som jobber der. Dersom et slikt tillitsforhold brytes kan det føre til at personer som er i kontakt med hjelpetjenester holder tilbake viktig informasjon, eller lar vær å kontakte hjelpetjenester i viktige eller nødvendige situasjoner, i frykt for at uvedkommende skal få tilgang på informasjon om deres personlige liv (Barne- og familiedepartementet, 2005, s. 6).

2.1.6 Åpenhet og innsyn

For at barnevernstjenesten skal kunne oppnå et best mulig arbeid er det et mål i seg selv å øke kunnskapen om barnevernet og innsikt i det arbeidet som barnevernet driver med. Det er hensiktsmessig for barnevernet at samfunnet og samfunnets borgere har god forståelse for det arbeidet barnevernet gjør på vegne av samfunnet (Barne- og familiedepartementet, 2005, s. 6). Barne- og familiedepartementet (2005) hevder at åpenhet og innsyn i det arbeidet barnevernet gjør kan være med på å styrke barnevernets legitimitet og tillit. Taushetsplikten er til for å beskytte den enkelte mot unødvendig utlevering av personopplysninger, men taushetsplikten skal ikke misbrukes for å beskytte barnevernet slik at det går på bekostning av åpenhet og innsyn (Barne- og familiedepartementet, 2005, s.6).

2.1.7 Barnets beste

Barnevernets hovedoppgave er å sikre at alle barn og unge som lever under forhold som kan skade deres liv og helsetilstand, får nødvendig omsorg og hjelp til rett tid (Barne- og familiedepartementet, 2005, s. 5: Barnevernloven, 1992, §1-1). For at barnevernet på best mulig skal kunne utføre slike oppgaver er de avhengig av å innhente opplysninger, motta og videreformidle opplysninger til andre instanser og organisasjoner. Opplysninger og informasjon som barnevernet mottar eller sitter med er derimot svært sensitive og av personlig karakter, slik at barnevernet må sørge for å behandle opplysningene på riktig måte. Å se taushetsplikt i sammenheng med *barnets beste* er sentralt på bakgrunn av at avgjørelser skal tas med utgangspunkt i barnets beste. Bestemmelsene om hensynet til barnets beste er presisert i barnevernloven § 4-1. Der presiseres det at bestemmelsene i kapitlet «særlige tiltak» skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til det beste for barnet. Barnets beste er også å finne i FNs barnekonvensjon artikkel 3 som presiserer «ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.» (Høstmælingen, Kjørholt & Sandberg 2012. 51). Dette betyr at barnevernstjenesten alltid må ta avgjørelse som er begrunnet i barnets beste. Dette kan handle om hvor vidt det er til barnets beste at skolen får sensitive opplysninger om barnets liv eller ikke, eller om det er nødvendig for barnets beste at andre samarbeidspartnere får informasjon om barnet og dets familie. I neste kapittel redegjør jeg for betydningen av tverrprofesjonelt samarbeid i barnevernet.

2.3 Tverrprofesjonelt samarbeid

I dette kapittelet vil jeg se på hva tverrprofesjonelt samarbeid handler om og hvorfor det er aktuelt i barnevernet. Tverrprofesjonelt samarbeid oppfattes som relevant for mitt tema på bakgrunn av tidligere forskning som viser til at et fungerende samarbeid mellom ulike hjelpetjenester er avgjørende for å kunne gi helhetlig og riktig hjelp (Clark, 2006: Stang et al. (2016: Backe-Hansen, 2009: Baklien:2009). Jeg vil også redegjøre for kommunikasjon og kunnskap om «hverandre» i denne sammenheng, på bakgrunn av at dette beskrives som årsaker til et fungerende, eventuelt et lite fungerende samarbeid (Manum, 2016: Clark, 2006).

Kjønstad (2014) hevder at taushetsplikt vanskeliggjør samarbeid fordi taushetsplikt i utgangspunktet er et hinder for at ulike profesjoner dele opplysninger med hverandre. Taushetsplikt i sammenheng med tverrprofesjonelt samarbeid blir derfor relevant fordi taushetsplikt har betydning for hvordan tverrprofesjonelt arbeid fungerer.

Tverrprofesjonelt samarbeid handler om samarbeid mellom ulike profesjoner. *Tverrfaglighet* er et annet begrep som benyttes om det samme. Lauvås & Lauvås (2004) skriver at «tverrfaglighet betegnes som en arbeidsform på forskjellige nivåer og i forhold til forskjellige oppgaver» (s. 17). I offentlige dokumenter om barnevern, funksjonshemming og kronisk syke ytres et sterkt behov for tverrprofesjonelt samarbeid på organisasjons-, kommune, fylkes-, og departementsnivå, spesielt for disse gruppene med mennesker (Lauvås & Lauvås, 2004).

Uansett hvor en sosialarbeider jobber i dag, vil tverrprofesjonelt samarbeid være en del av arbeidshverdagen. Dette gjelder også barnevernet som tidligere nevnt er pålagt å samarbeide med andre offentlige organer jf. barnevernloven §3-2. I følge Willumsen (2015, s. 154) har det i om lag 30 år vært nedfelt klare krav om samarbeid i helse- og velferdstjenestene i juridiske rammer og helse- og sosialpolitiske styringsdokumenter. I et internasjonalt perspektiv har det også vært fokus på tverrprofesjonelt samarbeid både i arbeid og utdanning, der verdens helseorganisasjon (WHO) har vært en sterk pådriver (Willumsen, 2015, s. 154).

Samfunnet vårt er i stadig utvikling og mennesker har mer komplekse utfordringer og behov i det samfunnet vi lever i nå. Dette fører eksempelvis til at barn og familier krever oppfølging og tjenester fra flere ulike profesjoner og derfor blir det nødvendig med samarbeid som kan gi barn og familier et helhetlig og koordinert tilbud (Willumsen, 2015, s. 155). I barnevernstjenesten handler tverrprofesjonelt samarbeid ofte om samarbeidsgrupper som ansvarsgruppemøter der ansatte fra barnevernet deltar sammen med ansatte i skolen, og

eventuelle andre personer som har noe med barnet å gjøre. Andre former for samarbeidsmøter kan være nettverksmøter eller koordineringsmøter (Willumsen, 2015, s. 155).

Willumsen (2015, s.162) skriver om tverrprofesjonell *kompetanse* som handler om den kompetansen som er nødvendig for et godt samarbeid. I tverrprofesjonell kompetanse vektlegges blant annet en *felles fagkunnskap*, som det forventes at ”alle” har. I et samarbeid mellom skole og barnevernet, menes «alle» i denne sammenheng med lærere og ansatte i barnevernet. Videre handler tverrprofesjonell kompetanse om den kunnskapen hver enkelt har, som er med på å utfylle samarbeidet, eller forsterke kvaliteten til de andre profesjonene, slik som Barr (1998) beskriver det. Til slutt vektlegges *samarbeidskompetanse* som er den kompetanse hver enkelt profesjon har om samarbeid, og som ses på som en forutsetning for et fungerende samarbeid. Dette innebærer at profesjonene i et samarbeid har forståelse for hvordan et godt samarbeid fungerer, blant annet hva en selv bør tilføre samarbeidet og hvordan en forholder seg til de andres kunnskap og bidrag (Willumsen, 2015, s.162).

Willumsen (2015, s.162) skrive at i samarbeid om et barn eller en familie der ulike profesjoner har ulike kompetanser, er det viktig å ha tydelige grenser for hvem som har ansvar for hvilke oppgaver. Det er ikke alltid helt åpenbart i et samarbeid om hvem som har ansvaret eller de beste forutsetningene for å løse oppgaver. Dersom det blir uklare grenser kan det føre til uenigheter og misforståelser. Det er også viktig å vær bevisst den felles kompetansen som samarbeidsgruppen sitter med, slik at deltagerne i samarbeidet er klar over at også andre har den samme kompetansen på akkurat dette området. Å avklare grenser, og felles kompetanse kan bidra til et godt samarbeid for barnet og familien fordi en kan dra nytte av hverandres kompetanser, i tillegg til å diskutere og drøfte problemstillinger ut i fra en felles kompetanse. Det er også viktig for et samarbeid å avklare grenser og kompetanser både for å lettere kunne se hvordan en selv kan bidra og for å forstå og anerkjenne de andre i samarbeidsgruppa (Willumsen 2015, s.162).

2.3.1 Kunnskap om hverandre

Willumssen (2015, s. 162) hevder at en viktig del av å få til et godt samarbeid handler om å kjenne hverandres kompetanser og tjenester. Widmark, Sandahl, Piuva & Bergman (2016) skriver at samarbeid mellom ulike profesjoner kan bli komplisert på grunn av profesjonenes ulike ansvarsområder og ulike bakgrunnskunnskap. Dette kan gjøre samarbeidet vanskelig fordi det kan gi urealistiske forventinger til hverandre på bakgrunn av manglende kunnskap

om hverandres arbeid, som også kan føre til manglende tillit til hverandre. Winsvold (2011) vektlegger også kunnskap om hverandre som et potensielt problematisk element i samarbeid. Winsvold (2011) skriver at problemer raskt oppstår når man ikke vet hvordan man har bruk for hverandre. Både Widmark et al. (2016) og Winsvold (2011) skriver at de ulike fagprofesjonenes motstridende interesser ofte fører til problemer. Det kan for eksempel oppstå asymmetriske forhold mellom profesjonene der den ene eller den andre har mer utbytte av samarbeidet, og dermed kan også maktkonflikter oppstå (Winsvold, 2011). Kunnskap om hverandres profesjoner og arbeidsområder kan være en faktor for å unngå problemer i samarbeidsforhold (Winsvold, 2011).

Sundvold & Svendsen (2013) gir beskriver et samarbeid mellom en helsearbeider og barnevernet der helsearbeideren mente at informantene som barnevernet bruker også bør få uttale seg når barnevernet skal gjøre konklusjoner i en sak og sette i gang tiltak, ikke bare samarbeid i form av at å gi barnevernet informasjon. Helsearbeideren fikk i en aktuell sak ikke muligheten til å uttale seg om en konklusjon som barnevernet hadde gjort, noe helsearbeideren opplevde som svært underlig i og med at helsearbeideren kjente familien godt. Helsearbeideren mente barnevernet at på denne måten gikk de glipp av viktig informasjon, og i verste fall kunne de sette i gang tiltak som allerede var prøvd eller som ikke ville fungere. Helsearbeideren opplevde også at hun/han ikke lengre var en del av apparatet rundt familien, på tross av en langvarig innsats som på et vis ble «tatt over» av barnevernet (Sundvold & Svendsen, 2013). Dette er et godt eksempel på et samarbeid der partene sannsynligvis ikke har god nok forståelse for hverandres kunnskap og arbeidsmetoder. I og med at helsearbeideren opplevde at hun ikke lengre hadde noe med familien å gjøre etter å ha videreformidlet informasjon til barnevernet, kan det tenkes at rollene og ansvarsområder på forhånd ikke var avklart. Ut i fra denne beskrivelsen av samarbeidet kan det fra den ene siden oppfattes slik at barnevernet ikke hadde nok kunnskaper om hva helsearbeideren allerede hadde gjort for familien og hva hun videre kunne bidra med, og på den andre siden hadde ikke helsearbeideren nok kunnskap om hvordan saksgangen i en barnevernssak fungerer.

Å avklare ulike roller, grenser og ansvarsområder på bakgrunn av kunnskap om hverandres profesjon, kan være en måte å legge til rette for et godt samarbeid og unngå misforståelser og mistillit hos hverandre (Winsvold, 2011; Widmark et al., 2016; NOU 2009:22 s. 71) NOU 2009:22 (s. 71) legger også vekt på organisering av tjenester både innad i tjenestene og på et overordnet nivå, ledelse og styring, juridiske rammebetingelser, økonomi, ressurser og

kapasitet som andre faktorer for at tverrfaglig samarbeid skal fungere i arbeid med utsatte barn og unge.

Sundvold & Svendsen (2013) fant ut i fra sin forskning om samarbeid mellom helsetjenester og barnevern at barnevernets språk opplevdes som vanskelig på grunn av mye bruk av fagterminologi og lovverk. Sundvold & Svendsen (2013) hevder at språket er en viktig faktor i samarbeid, der de også påpeker at språk er makt. Informantene i Sundvold & Svendsens (2013) forskning la vekt på at det var viktig at barnevernet brukte et språk som var enkelt og forstå, men at de samtidig beholdte sin faglige autoritet og identitet. Både Winsvold (2011) og Widmark et al. (2016) hevder også at dårlig kommunikasjon og dårlige kommunikasjonsferdigheter er årsak til problematisk tverrfaglig samarbeid. I neste avsnitt vil jeg derfor kort se på hva god kommunikasjon handler om.

2.3.2 Kommunikasjon

Grenness (1999) skriver at i kommunikasjonslitteratur presiseres det at «all atferd er kommunikasjon» (s.12). Dette betyr at alt vi gjør og ikke gjør er former for kommunikasjon fordi det er mulig at det har betydning for andre mennesker rundt oss. Dersom vi unnlater å svare når noen stiller et spørsmål, er dette også en form for kommunikasjon. Derfor kan det sies at vi ikke kan unngå å kommunisere (Grenness, 1999). Grenness (1999) definerer kommunikasjon slik «Med kommunikasjon forstår vi transport eller formidling av energi og informasjon over eller gjennom en grense mellom to eller flere systemer» (s.12). Med tanke på mitt tema i denne oppgaven synes jeg denne definisjonen passer godt fordi «formidling av energi» er interessant når det kommer til kommunikasjon mellom barnevernet og andre samarbeidspartnere. I Stang et.al (2013) sin forskning om taushetsplikt sa mange av informantene at reglene om taushetsplikt ikke var et problem i seg selv, men at forståelse av samarbeid og kommunikasjon kunne være et problematisk. I den forbindelse finner jeg «formidling av energi» sentralt med tanke på kommunikasjonen mellom barnevernet og samarbeidspartnere, fordi det ikke bare handler om formidling av informasjon, men også formidling av energi. Med dette kan jeg forstå eksempelvis formidling av energi ved at barnevernstjenesten gir tilbakemelding til Helsesøster på en bekymringsmelding eventuelt ikke gir tilbakemelding. Eller det kan handle om på hvilken måte skolen formidler sine bekymringer til barnevernstjenesten. Er det på en slik måte at skolen overfører positiv energi til barnevernet ved sitt engasjement for dette barnet, eller på en måte der skolen ytrer sine negative fordommer for barnevernet.

3.0 Metode

I dette kapittelet vil jeg presentere den vitenskapelige metoden jeg har brukt for å produsere kunnskap. Jeg vil forsøke å beskrive hele prosessen så transparent som mulig, slik at leseren skal kunne forstå å vurdere prosjektet selv (Tjora, 2012). Jeg har valgt semistrukturert kvalitativt forskningsintervju for å innhente materialet til min oppgave (Tjora, 2012). Denne metoden har jeg valgt fordi den egner seg godt til å studere informantenes *erfaringer og opplevelser av taushetsplikten i barnevernet*. Den første delen av problemstillingen handler om å undersøke den enkelte barnevernsansatt sin *opplevelse* av taushetsplikten. Den andre delen handler om hvordan den enkelte ansatte opplever at taushetsplikten kan påvirke samarbeid med andre instanser. Barnevernsarbeidernes konstruksjoner av opplevelser og forståelser av taushetsplikt, kan i så måte ha påfølgende konsekvenser for samarbeidet med andre instanser. Problemstillingen er utformet slik at det er hensiktsmessig med en metode som kan gi dyptgående beskrivelser, i tillegg til at det er mulig for meg som forsker å oppdage og undersøke meninger. Kvalitativt dybdeintervju vil i denne studien være egnet for dette. Metoden passer også godt til denne studien fordi taushetsplikt fra barnevernets perspektiv er et felt det finnes begrenset forskning på (Tjora, 2012).

3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Som forsker kan en umulig møte verden uten en forforståelse. Min rolle som forsker i dette forskningsprosjektet, med min bakgrunnskunnskap og erfaringer har derfor påvirket forskningen på ulike vis (Tjora, 2012). Malterud (2011) hevder at i vitenskapsteori i den moderne tid, kan ikke forskeren ha en helt nøytral posisjon på bakgrunn av forskerens faglige interesser, erfaringer, opplevelser og ståsted. Dette vil påvirke hvilken kunnskap forskeren søker etter, hvilke tolkninger forskeren gjør av materialet og hvordan konklusjoner formidles. I innledningen har jeg redegjort for min personlige og yrkesetiske motivasjon for valg av tema og problemstilling. Jeg har gjennom hele studien hatt et bevisst forhold til min forforståelse og faglige ståsted, for å bevisstgjøre hvilke vurderinger og avveielser som kan ha konsekvenser for min kunnskapsproduksjon (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2010).

Postholm (2005) hevder at kvalitativ forskning med søkelys på praksis er et vitenskapelig arbeid som utføres innenfor et konstruktivistisk virkelighetssyn fordi denne formen for forskning representerer et ståsted som innebærer at kunnskap blir skapt i sosial interaksjon. Her interesserer forskeren seg for mennesker og samspillet dem imellom og studerer for

eksempel verdier, etikk og/eller bevissthet og har fokus på det unike og det historisk enestående. Slik jeg ser det kan en si at den måten mennesker opptrer på alltid henger sammen med omstendighetene, eller er situasjonsbestemt. I motsetning til de humanistiske fagene, som sosialt arbeid inngår i, vil forskning basert på en positivistisk orientert vitenskap kreve objektivitet og uavhengighet i forskningsarbeidet. Et positivistisk utgangspunkt, som særlig har vært en hovedtendens innenfor naturvitenskapen, baserer forskning på en forestilling om at verden ligger der ute og er som den er uansett hvem som betrakter den (Postholm, 2005). En slik tilnærming gir derimot ikke mening i en konstruktivistisk virkelighetsforståelse – fokuset her er på individet, hvor hver person har en fri vilje, en bakgrunn, en kultur og en historie.

I en forskningsprosess som tar utgangspunkt i et konstruktivistisk perspektiv vil forskeren søke å komme informantene nært, i betydningen av at forskeren ønsker å forstå de virkelighetene informantene befinner seg i. Et konstruktivistisk perspektiv får også konsekvenser for analyseenheter som blir fokus i forskningsarbeidet (Postholm, 2005), hvor analysen også betraktes som en fortolkning og altså ikke som en sannhet.

I denne studien vil et konstruktivistisk-inspirert utgangspunkt for eksempel komme til syne gjennom valg av metode. I gruppeintervju får deltagerne mulighet til å bygge på hverandres kunnskap, og dermed skaper de kunnskap gjennom sosial konstruksjon. I individuelle intervju kan konstruktivistisk perspektiv komme til syne gjennom at mine spørsmål gir liv til informantenes tanker. Gjennom analyse av datamaterialet kommer et konstruktivistisk perspektiv frem ved interaksjon mellom meg og datamaterialet. På en slik måte diskuterer jeg med datamaterialet, hvor konstruksjonene skjer når jeg leser og tolker datamaterialet som videre gir liv til mine tanker. Dette blir en form for samhandling hvor nye ideer og kunnskap blir til, også i samhandling med teoretiske perspektiver og begreper. Funnen jeg peker på blir dermed skap i en sosial interaksjon.

3.2 Rekruttering og utvalg

Etter som at tema og problemstilling i min oppgave konsentrerer seg rundt de ansatte i barnevernstjenesten og deres erfaringer, var det naturlig at mine informanter skulle hentes derifra. Jeg avgjorde ganske raskt at det var saksbehandlere og ansatte i tiltak i barnevernet jeg ville ha som informanter, og gjorde dermed et strategisk utvalg (Tjora, 2012). Årsaken til

dette utvalget var at jeg var interessert i opplevelser og erfaringer fra barnevernsansatte som arbeider direkte med barn, ungdom og familier. På grunn av utfordringer med å få tak i informanter ble utvalget etter hvert bestående av saksbehandlere, ansatte i tiltak og en leder.

Jeg hadde kun to absolutte kriterier: informantene måtte ha erfaring fra barnevernsarbeid og være utdannet sosionom eller barnevernspedagog. Årsaken til at jeg ville ha ansatte med faglig bakgrunn som barnevernspedagog eller sosionom var at informantene da sannsynligvis skal ha hatt nokså lik opplæring i juridiske- og etiske problemstillinger. Jeg ønsket både erfarne barnevernsarbeidere og de som var relativt ny i jobben, slik at jeg kunne se om dette hadde noen påvirkning for hvordan de opplever taushetsplikten. Dette blir mer belyst senere i kapitlet. Før jeg startet prosessen med å innhente informanter avgjorde jeg med min veileder om oppgaven trengte godkjenning fra NSD. Ved å ta testen på NSD sine sider, i tillegg til at veileder gjennomgikk tema, problemstilling og intervjuguide, kom vi fram til at oppgaven ikke var meldepliktig. Dette avgjorde vi på bakgrunn av at spørsmålene jeg stiller ikke krever personlig sensitiv informasjon fra informantene, og at informantene sannsynligvis ikke kom til å snakke om andres sensitive informasjon.

Prosesen med å innhente informanter startet ved at jeg spurte mine nærmeste studiekamerater om de visste om noen som kunne være aktuelle som informanter. En av mine studiekamerater hadde selv lyst til å stille opp som informant etter som hun hadde arbeidet som saksbehandler i barnevernet. Jeg ville gjerne bruke denne studiekameraten som informant, men det kreves imidlertid noen refleksjoner rundt hvordan dette kan påvirke min studie. Faren ved å benytte en «kamerat» kan være at personen kanskje bevisst eller ubevisst vil kunne forsøke å gi meg det svaret hun tror jeg er ute etter, fordi en venn muligens gjerne vil hjelpe med å oppnå en god studie. På en annen side kan en studiekamerat kanskje også bidra ekstra godt, og bedre, fordi vi har diskutert temaet tidligere og på den måten muligens satt i gang tankeprosesser, blitt mer bevisst temaer og «modnet» tanker hos hverandre.

Videre rekruttering skjedde ved at min nevnte studiekameraten hadde kjennskap til to stykker som jobber i barnevernet. På relativt kort tid hadde jeg fått tak i tre informanter ved hjelp av «snøballmetoden» (Tjora, 2012). Den fjerde informanten som ble rekurrert var en bekjent av meg som jeg først henvendte meg til per telefon, og deretter sendte en formell forespørsel på epost med informasjon om studien (se vedlegg 1). Parallelt med at jeg rekrutterte de fire nevnte informantene sendte jeg også mail til ulike barnevernstjenester med forespørsel om

deltagelse til masteroppgave. Denne prosessen tok noe lengre tid enn jeg hadde forventet (3 måneder). Fra å ha fire informanter på kort tid helt i starten av prosessen, begynte det å gå måneder uten at jeg fikk kontakt med flere informanter. Det var vanskelig å komme i kontakt med barnevernstjenesten både via epost og telefon angående informanter. Dette hadde sannsynligvis årsak i barnevernets travle hverdag og kanskje også mitt tema som muligens ved første øyekast kan virke noe skummelt å snakke om. Jeg tok etter hvert kontakt med en bekjent som jeg antok kunne ha kontakter i barnevernet. Det lyktes heldigvis og raskt hadde jeg seks nye informanter. På et tidspunkt hadde jeg 10 informanter, men på grunn av barnevernets uforutsigbare arbeidshverdag måtte to av informantene som egentlig skulle delta på et gruppeintervju, avlyse avtalen.

Informantene ble forsikret om at alt av personopplysninger, arbeidssted og informasjon ble anonymisert. Noen informanter hadde jeg kun kontakt med gjennom epost mens andre også via telefon. Alle fikk uansett tilsendt en formell forespørsel og informasjon om oppgave på epost. Noen av informantene klargjorde deltagelsen med sin sjef selv, mens andre ville at jeg skulle kontakte deres sjef for deltagelse i studien. Utvalget ble til slutt bestående av tre sosionomer og fem barnevernspedagoger fra seks ulike kontorer i ulike kommuner. Jeg ser det som en styrke at informantene kommer fra ulike kontorer og fra ulike kommuner. På den måten kan jeg se etter likheter, ulikheter, kultur og geografi som kan være interessant for oppgaven. Informantene besto av kvinner og en mann, men på bakgrunn av hensyn til personvern, beskrives alle som hun. Informantene er rekruttert med hensikt om et mangfoldig utvalg, slik at jeg kan undersøke nyanser i forståelser som åpner for nye spørsmål (Malterud, 2011). Mine informanter skiller seg fra hverandre ved alder, antall år i barnevernet, kjønn og geografisk tilhørighet. Malterud (2011) skriver at en likevel ikke automatisk kan anta at kjønn og alder har betydning. Angående min studie ble ikke kjønn sett på som en variasjon som hadde betydning for analysen, kanskje mest på bakgrunn av at utvalget kun inneholdt én mann. Alder eller antall år ble heller ikke vektlagt som et interessant perspektiv i analysen, på bakgrunn av at det var vanskelig å si noe om ulike forståelser hadde bakgrunn i antall år i barnevernet, eller om det heller var andre faktorer som påvirket forståelser. Min hensikt med mangfoldig utvalget ble derfor ikke avgjørende for analyse og resultat, men heller sett på som en metodisk styrke som kan gjøre materialet mer robust (Malterud, 2011).

Antall informanter i kvalitativ forskning er alltid et sentralt spørsmål når en setter i gang et forskningsprosjekt. Jeg ønsket 10 informanter men endte til slutt opp med 8. En god pekepinn

på når et forskningsprosjekt begynner å få nok informanter er når materialet oppnår «metning». Dette betyr at forskeren ikke oppdager ny kunnskap selv om en fortsetter å gjøre intervjuer (Postholm, 2010). Mine funn gjennom 8 intervjuer viser på noen områder en mettet forståelse, mens på andre områder forskjellige erfaringer og opplevelser. Selv om jeg som forsker oppnår metning i mitt datamateriale, kan jeg likevel ikke hevde at flere intervjuer med ansatte i barnevernet ikke hadde gitt ny kunnskap (Tjora, 2012). Min opplevelse av studien er at informantene har gitt meg ny og bredere forståelse av deres erfaringer og opplevelser, som gir et godt grunnlag for et materiale som både gir svar og nye spørsmål.

3.3 Intervjuguide og gjennomføring av intervjuene

For å undersøke ansatte i barnevernet sine opplevelser og erfaringer lagde jeg en semistrukturert intervjuguide (se vedlegg 2). Jeg hadde som hensikt å utføre intervjuene mest mulig som en samtale med en mer avslappet stemning, slik som dybdeintervju ofte utføres (Tjora, 2012). På denne måten var jeg mer komfortabel med intervjusituasjonen, i tillegg til at jeg hadde noen antagelser om at informantene turte å utforske temaet dypere dersom intervjuet foregikk mer som en fri samtale. Ved å skape en intervjusituasjon hvor samtalen oppleves som en fri samtale rundt temaer informanten har kunnskap om, i tillegg til en noe løs tidsrammen, kan en på den måten legge til rette at informanten kan reflektere over sine opplevelser og erfaringer om det aktuelle temaet (Tjora, 2012).

Det var likevel viktig for meg å utforme en strukturert intervjuguide som kunne hjelpe meg med en oversikt over alle spørsmål, slik at jeg gikk gjennom alt som jeg ville ha med i intervjuet. Jeg lagde fullstendige ferdigformulerte spørsmål gjennom hele intervjuguiden, men etter som intervjuene foregikk som en løs samtale var det ikke alltid spørsmålene ble formulert på samme måte som i intervjuguiden. Jeg hadde likevel et gjennomgående fokus på å stille så åpne spørsmål som mulig, slik at informantene kunne svare ledig og fritt. Jeg opplevde at det var noe utfordrende å utforme spørsmålene på en sånn måte at jeg ikke la noen føringer for svarene. Med min forforståelse om dette tema som noe komplisert, og andre «vanlige» menneskers oppfatning av taushetsplikten som ofte sies å være litt vanskelig, var det naturligvis ekstra viktig at spørsmålene ble utformet mest mulig nøytral slik at jeg fikk informantens helt egne opplevelser.

Intervjuguiden ble utformet med hensikt om å gå i dybden på den enkelte barneverns ansatt sine opplevelser og erfaringer med taushetsplikten i sin jobb. Jeg tok utgangspunkt i tidligere

forskning og hva jeg opplever som viktig å undersøke i mitt tema. Postholm (2005) skriver at både forskerens erfaringer, opplevelser, individuelle og subjektive teorier har påvirket hvilke spørsmål forskeren sitter med før en beveger seg inn i forskningsfeltet. Dette får dermed innvirkning på hvilke forskningsspørsmål som utvikles. Teorien jeg tok utgangspunkt i var i hovedsak loven, rundskriv og veiledere om taushetsplikt, i tillegg til tverrprofesjonelt samarbeid og annen tidligere forskning på taushetsplikt. Samtidig utviklet jeg ny kunnskap underveis i intervjuene som hjalp meg til å utdype den kunnskapen jeg allerede hadde. Nye spørsmål ble derfor inkludert i intervjuguiden etter hvert som jeg gjennomførte intervjuer. Spørsmål om fysiske forhold på arbeidsplassen og negative og/eller positive sider ved digitalisering med tanke på taushetsplikten, var spørsmål som bli inkludert underveis. Spørsmålet om fysiske forhold ble allerede et tema i det første intervjuet, slik at alle informantene i de resterende intervjuene fikk dette spørsmålet. Angående spørsmål om digitalisering, kontaktet jeg i etter tid de informantene som ikke hadde fått spørsmål om dette, slik at de også hadde muligheten til å gi sine opplevelse og erfaringer om dette.

Spørsmålene tok utgangspunkt i tre temaer knyttet til problemstillingene. Det første temaet var hvordan de ansatte opplevde taushetsplikten barnevernet er forpliktet til og hvordan det er å arbeide etter loven om taushetsplikt. Det andre temaet handlet om samarbeid både innad i barnevernet og med andre instanser. Det tredje temaet handlet om personlige konsekvenser for den ansatte selv, eksempelvis ved å gjøre feil, eller å være usikker. Dette var utgangspunktet for samtalen, men det viste seg raskt i første intervju at temaene ofte gikk over i hverandre og ofte hadde sammenheng med hverandre. Jeg utformet intervjuguiden med hovedspørsmål og videre underspørsmål som jeg kunne benytte meg av.

Jeg startet alle intervjuene med å avklare rammebetingelser som tidsrom, min taushetsplikt som forsker og at alle opplysninger anonymiserer slik at informanten ikke er gjenkjennbar. Informantene fikk også utdelt informasjonsskrivet de hadde fått tilsendt på mail, der de skulle signere sitt samtykke til deltagelse i studien, og informasjon om at de når som helst kan trekke seg fra studien uten å oppgi årsak. Videre fortalte jeg om bakgrunnen for valg av tema og at jeg ville forsøke å legge til rette for en fri samtale med noenlunde romslig tidsramme på omtrent 1 time til 1,5 timer.

Det var viktig å tenke nøye gjennom hvordan jeg skulle legge frem bakgrunn for valg av tema og problemstilling. Jeg innledet vider intervjuet med å fortelle hvilke årsaker som utløste min

interesse for temaet. Slik som tidligere nevnt ønsket jeg ikke at min forforståelse skulle sette for sterkt preg på deltagernes svar. I noen intervjuer valgte jeg etter en stund å presisere at min hensikt ikke er å sammenligne eller bekrefte min forforståelse med informantenes forståelser, men å søke etter ny informasjon, erfaringer og opplevelser fra informantene. Dette valgte jeg å gjøre fordi jeg i noen tilfeller fikk en opplevelse av at informanten opplevde at mitt utgangspunkt for studien var et negativt fokus på taushetsplikten. Dette gjorde også at jeg ble mer påpasselig med hvordan jeg presenterte min bakgrunn og interesse for taushetsplikten i senere intervjuer. Om informantens opplevelse av at mitt fokus var noe negativt rettet skyltes hvordan jeg la fram mitt prosjekt, eller om det skyltes andre faktorer eller påvirkninger, er derimot vanskelig å antyde.

Kvale & Brinkmann (2010) skriver at en ikke kan betrakte forskningsintervjuet helt og holdent som en åpen og fri dialog mellom likestilte parter. Slik jeg tolker Kvale & Brinkmann (2010) sin forståelse av et asymmetrisk maktforhold, er det forskeren som har makt i intervjusituasjonen på grunn av sin vitenskapelige kompetanse. Forskeren bestemmer tema, definerer intervjusituasjonen og bestemmer hvilke svar som følges opp og på den måten bestemmer hva som er interessant av det informanten forteller. Slik jeg opplevde intervjusituasjonen kan dette til en viss grad stemme da mange av informantene fortalte i starten av intervjuet at de ikke hadde forberedt seg noe eller lest seg opp på tema. På en annen side opplevde derimot jeg også som forsker at det asymmetriske maktforholdet til tider «ble snudd» fordi det var informantene som hadde den «viktige» informasjonen fra praksisfeltet. I og med at mye av teorien på dette feltet baserer seg på lovteksten om taushetsplikt, opplevde jeg det slik at jeg hadde mye kunnskap om hvordan loven og taushetsplikt *skal* fungere, mens informantene hadde kunnskap om hvordan det *faktisk* fungerer i praksis. Min opplevelse av intervjusituasjonene var dermed at jeg opplevde at informantene satt i en maktposisjon med sin kunnskap fra praksisfeltet, mens informantene kunne oppleve at jeg satt i en maktposisjon med min teoretiske kunnskap.

Det første spørsmålet jeg stilte i intervjuene var: «Hvordan opplever du taushetsplikten?». Jeg antok på forhånd at dette spørsmålet kunne være *for* åpent. Likevel opplevde jeg at dette var et viktig spørsmål i startfasen, fordi jeg da kunne få refleksjoner rundt det første informanttenker på ved taushetsplikten i barnevernet. Det viste seg å være ganske riktig da informantene svarte svært ulikt på dette spørsmålet, hvor noen gikk umiddelbart i dybden på taushetsplikt, mens andre svarte kort og konkret, slik som «bra» eller «det kan være

vanskelig». Videre i intervjuguiden gikk jeg mer spesifikt inn på ulike sider ved taushetsplikt, blant annet om bestemmelser om taushetsplikten. Her kom også andre perspektiver rundt taushetsplikt frem, slik som viktigheten av ledelsens fokus på taushetsplikt, og utdanningsinstitusjonens ansvar når det gjelder undervisning i hvordan man kan lese lovverk. Videre stilte jeg spørsmål om ulike sider ved samarbeid med tanke på taushetsplikten, og spørsmål angående den ansatte selv og konsekvenser som kan oppstå. Informantenes opplevelser og forståelser av taushetsplikten kom til uttrykk gjennom flere av temaene. Hva jeg opplevde som gjennomgående i samtlige intervjuer var at tankene og svarene tilknyttet et bestemt spørsmål i intervjuguiden, ikke nødvendigvis kom i forlengelsen av dette spørsmålet, men ble kommunisert ved en senere anledning relatert til andre spørsmål og tema.

Jeg forsøkte å legge vekt på åpne spørsmål i startfasen av intervjuene. Dette fungerte godt i noen tilfeller, mens i andre tilfeller var det nyttig med konkrete underspørsmål for å invitere informantene til refleksjon. Oppfølgingsspørsmål ble også viktig underveis i intervjuet, både med et ønske om å få mer utdypende refleksjoner, ved oppdagelse av nye funn og for å undersøke om jeg hadde forstått informanten riktig (Postholm, 2005).

Intervjuene ble gjennomført fra November 2017 til februar 2018. Intervjuguiden ble ikke sendt til deltagerne på forhånd, ingen av deltagerne spurte heller etter den. Årsaken til at jeg i utgangspunktet ikke ville sende intervjuguiden på forhånd, var at jeg i denne studien ville undersøke informantenes egne tanker rundt temaet, og ikke teorien eller loven om taushetsplikt. På den måten vurderte jeg det slik at jeg kunne få mer interessant material dersom informantene ikke hadde lest intervjuguiden på forhånd.

I forespørselen om deltagelse til studien inviterte jeg både til individuelle intervju og gruppeintervju. Jeg ønsket å ha begge typer fordi jeg anså det som nyttig med tanke på tema og problemstilling. På den ene siden kan fordeler med individuelt intervju være at informanten ikke trenger å tenke på andre enn seg selv og forskeren, og kanskje gir refleksjoner som en ellers ville holdt tilbake i et gruppeintervju. På den andre siden vil et gruppeintervju hvor deltakerne diskuterer seg imellom, bidra til at hver enkelt drar de andre inn i refleksjoner (Postholm, 2005). Dette kan være nyttig fordi forskeren kanskje ikke har de samme perspektivene og forståelsene, og dermed ikke kan utfordre informantene på samme måte. Jeg hadde tre planlagte gruppeintervjuer med to kandidater på hvert intervju. I to av intervjuene måtte to deltagere avlyse, slik at jeg til slutt satt igjen med ett gruppeintervju og seks

individuelle intervjuer. Alle intervjuene varte mellom 60 til 90 minutter og informantene fikk selv velge tid og sted for intervjuet. De fleste valgte sitt eget arbeidssted mens noen av deltagerne gjerne vill ha intervjuet et annet sted. Disse informantene så verdien av å være på et annet sted enn sin egen arbeids- eller studieplass, slik at vi ble enige om å ha intervjuet på min skole. Jeg forsøkte å legge til rette for en avslappet og hyggelig stemning med drikke og noe å bite i. De andre intervjuene ble gjennomført på informantenes arbeidssted, noe som også var praktisk med tanke på lang reisevei. Å ha intervjuet på informantenes eget arbeidssted kan også være en trykghetsfaktor og tidsbesparende for informanten (Tjora, 2012). I og med at det var variasjon i hvor informantene ville gjennomføre intervjuet, var det derfor hensiktsmessig at informantene fikk velge dette selv. I følge Tjora (2012) kan stede ha stor betydning for intervjuet slik at informantene kan føle seg trygge og ivaretatt.

Alle spørsmålene i intervjuguiden ble besvart, derimot ikke kronologisk. Jeg oppdaterte meg underveis på hvilke spørsmål vi hadde vært gjennom. I de første intervjuene valgte jeg å ikke gå videre inn på spørsmål som informanten selv tok opp, der jeg hadde tenkt å stille spørsmålet senere. Jeg fant raskt ut at det var nyttig å gå nærmere inn på temaet med en gang, fordi jeg erfarte at informantene ga noe tynnere beskrivelser der jeg senere tok opp temaet på nytt. Dette kom antageligvis av at informanten opplevde å allerede ha snakket om temaet. I de tilfellene jeg antok at informanten likevel kunne ha mer å si om temaet, spurte jeg om de kunne tenkt seg å fortelle mer.

Jeg brukte taleopptaker på mobiltelefon etter samtykke fra informantene. Ingen av informantene så ut til å bry seg noe særlig om at det ble gjort opptak. Jeg brukte også notatblokk for å huske oppfølgingsspørsmål og sitater fra informantene som jeg var ekstra interessert i. Ved avslutningen i intervjuet stilte jeg informantene spørsmål om det var noe mer de ville ta opp og hvordan de opplevde intervjuet.

3.4 Transkribering

Jeg har selv gjort en fullstendig transkribering av alle intervjuene. På den måten lærte jeg å kjenne materialet godt. Intervjuene ble transkribert umiddelbart etter hvert intervju. I og med at jeg gjennomførte alle intervjuene med minimum noen ukers mellomrom, fikk jeg transkribert hvert intervju før jeg gjennomførte neste intervju. Dette opplevde jeg som nyttig fordi jeg hadde intervjuene ferskt i minne og kunne lettere huske ansikts- og følelsesuttrykk som ikke blir fanget opp gjennom et lydopptak. I tillegg fikk jeg også mulighet til å

omformulere spørsmål i intervjuguiden der hvor jeg opplevde at formuleringen ikke ble forstått. Eventuelle spørsmål som dukket opp hos meg underveis i gjennomføringen av transkriberingen, kunne jeg også tilføre i intervjuguiden.

Slik som Kvale & Brinkmann (2010) skriver, er transkripsjoner en oversettelse fra talespråk til skriftspråk, noe som gjør at forskeren må være nøyaktig med hvordan en skriver transkripsjonen for å ikke utelate viktige elementer som lettere kommer fram ved talespråk. Kvale & Brinkmann (2010) skriver at man ikke kan gjøre en helt objektiv oversettelse fra muntlig til skriftlig, slik at oversettelsen krever mange vurderinger og beslutninger underveis. Tjora (2012) anbefaler å skrive svært detaljerte transkripsjoner og gjerne mer detaljert enn hva man tror er nødvendig. Jeg har forholdt meg relativt detaljert ved transkribering av materialet, slik at jeg fikk med flest mulig uttrykk for usikkerhet, lange pauser, eller svar som kanskje ikke hadde noe med spørsmålet å gjøre. Jeg transkriberte ord for ord, pauser og andre fysiske uttrykk. Bakgrunnen for dette er at jeg i min analyse anser alle elementer ved intervjuet som interessant. De viktigste tapene av informasjon ved transkribering fra talespråk til skriftspråk ifølge Tjora (2012) er stemningen underveis i intervjuet og visuelle ledetråder. Jeg har derfor forsøkt å transkribere intervjuene så detaljert som mulig, med beskrivelser av stemning og andre uttrykk. Likevel er det viktig å presisere at jeg gjør mine tolkninger både av det som blir sagt, transkripsjonen og det jeg observerer underveis i intervjuene.

Jeg transkriberte alle intervjuene på bokmål fordi jeg anså dette som mest sikkert med tanke på personvern. Der informantene brukte ord eller uttrykk på sin dialekt, forsøkte jeg å oversette dette til bokmål dersom det lot seg gjøre. Jeg anonymiserte innhold som kunne være gjenkjennbart, og forsøkte å omskrive muntlige utsagn jeg anså som viktig i min oppgave, men som kunne være uheldig ved bruk av direkte sitat. Faren ved slike omskrivninger er dersom jeg mister meningsinnholdet eller endre meningsinnholdet (Tjora, 2012). Dette var derfor noe jeg måtte vurdere og ta hensyn til for at meningsinnholdet ble riktig framstilt.

3.5 Analysen

Analysen i denne studien tar utgangspunkt i problemstillingen, hvor datamaterialet utgjør grunnlaget for funn og analyse, sett i lys av teoretiske perspektiver. Med dette var hensikten å utforske barnevernsarbeidernes opplevelser og erfaringer med taushetsplikten.

Denne studien tar utgangspunkt i en induktiv tilnærming, som innebærer en datastyrt retning hvor en går fra de empiriske data nedenfra og opp for å finne svar (Malterud, 2011). Samtidig

er det vanskelig å gjøre analyser helt uten å være påvirket av teori og fagfelt som vil legge føringer for hva som blir synlig i studien. Slik sett kan tilnærmingen sies å være i retning av en abduktiv tilnærming hvor jeg starter fra empirien, men også aksepterer å bruke teori og perspektiver gjennom hele forskningsprosessen (Tjora, 2012).

Analyseprosessen startet allerede i intervjusituasjonen hvor tanker og perspektiver dukket opp hos meg etter hvert som informantene beskrev sine opplevelser og erfaringer. Som tidligere nevnt førte informantenes uttalelser- og engasjement til nye tanker hos meg om hva annet jeg kunne undersøke i de neste intervjuene. Jeg tok utgangspunkt i Malteruds (2011) egen *systematisk tekstkondensering*, som er en metode Malterud selv har utviklet inspirert av Giorgis fenomenologiske analyse (Malterud, 2011). Selv om jeg fikk transkribert hvert intervju fortløpende og hadde tanker om hvilke temaer som kunne utvikles ut i fra transkripsjonene, hadde jeg fra begynnelsen av fokus på *helhetsinntrykket*. Tanken bak helhetsinntrykket er ifølge Malterud (2011) å lese gjennom flest mulig transkripsjoner uten å systematisere tekst, i tillegg til å *forsøke* å sette forforståelse og teoretiske perspektiv til side slik at en kan være åpen for hva materialet forteller. Malterud (2011) skriver at det kan sies å være et uopnåelig mål å sette sin forforståelse til side i møte med datamaterialet, slik at en som forsker må forsøke å ha et *reflektert* forhold til egen innflytelse på datamaterialet. Når det er sagt ser jeg det likevel slik at resultatet av analysen vil være en konstruksjon hvor konstruksjonen er tilknyttet meg og min situasjon i tid og rom.

I og med at mine intervju ble gjennomført over en lengre tidsperiode, fikk jeg bare lest gjennom de fire første transkripsjonene før jeg begynte å systematisere tekst inn i ulike temaer. Jeg konstruerte 10 temaer på bakgrunn av hva jeg fant som spesielt interessant i materialet, og relevant for problemstillingen: hindringer ved taushetsplikten, kunnskap, vanskelig samarbeid med andre instanser, vanskelig lovtekst, lite opplæring på arbeidsplassen, barnets beste, tidspress og ressurser, påvirkningsfaktorer, utfordringer ved kontorlandskap, samtykke. Innholdet i de fire siste intervjuene som ble gjennomført, passet godt inn i temaene som allerede var konstruert, i tillegg til et nytt tema som ble tilført: epost og mobilbruk. Jeg søkte i etterkant også etter dette temaet i de fire første transkripsjonene.

Det neste steget jeg foretok i analysen var å gjøre temaer om til koder ved å analysere meningsinnholdet i teksten, og på den måte skille ut hvilken tekst som ble oppfattet som irrelevant og hvilken tekst jeg ville ha med videre. I denne delen begynte sortering av tekst

med tanke på å belyse min problemstilling (Malterud, 2011). Jeg opprettet et nytt dokument hvor jeg kunne plassere irrelevante tekst slik at jeg likevel hadde det tilgjengelig. Det meste av den irrelevante tekste ble ikke brukt men ble likevel viktig senere i analyseprosessen, fordi jeg da kunne gå tilbake til dette dokumentet og skaffe meg et mer helhetlig bilde av informantenes forståelser, når det var nødvendig. På et senere tidspunkt kunne jeg på den måten etterforske de ferdige resultatene opp mot datamaterialet som helhet, for å teste om det var sammenheng. De nye kodene ble utformet på bakgrunn av hvor det så ut til at informantene hadde sitt fokus når det gjaldt taushetsplikt: ulike faktorer som påvirker taushetsplikten, opplevelser og erfaringer med taushetsplikt, barnevernsarbeiderne opplevelse av taushetsplikt i samarbeid, samtykke, opplevelsen av andre instanser i samarbeid, fysiske faktorer, andre påvirkningsfaktorer.

Den siste strategien i analysen er det Malterud (2011) beskriver som *sammenfatning* hvor målet er å sette sammen biter av koder eller tekst for å danne en kategori. Kategoriene som nå blir utformet skal gjenfortelle nye beskrivelser som er hentet fra materialet fra den tidligere analysen. I denne delen brukes strategien *systematisk gjennomgang* av datamaterialet, hvor jeg leste linje for linje for å identifisere kunnskap jeg anså som nyttig. Det som anses som viktig her er at kategoriene er lojale mot det informantene har fortalt. For meg har det vært viktig å lese gjennom transkripsjonene flere ganger gjennom hele analyseprosessen. I tillegg har det vært viktig å opprette nye dokumenter slik som nevnt i avsnittet over, for å ha best mulig oversikt over materialet slik at jeg har et mest mulig realistisk syn på informantenes stemmer.

I den siste delen av analysen oppdaget jeg nye sider av materialet som jeg ikke var like klar over ved tidligere tidspunkt. Dette var blant annet at informantene hadde flere opplevelser som kunne anses som like, enn hva jeg først hadde antatt, men med noe ulike perspektiver og erfaringer. Dette gjaldt spesielt angående opplevelser rundt samarbeid. Mine tolkninger av informantenes fokus på ulike problemstillinger dannet utgangspunkt for kategoriene som ble opprettet. Med bakgrunn i kategoriene har jeg forsøkt å belyse barnevernsarbeidernes ulike forståelser. Empirien blir presentert i tre kapitler med hovedkategorier og påfølgende underkategorier. Den første hovedkategorien er *forståelsen av taushetsplikt*. I denne kategorien belyser jeg barnevernsarbeidernes forståelser av taushetsplikten gjennom fire underkategorier: barnevernsarbeidernes opplevelse av taushetsplikten, med videre underkategorier: ulike tolkninger av taushetsplikten og opplevelsen av å bryte taushetsplikten.

Den andre underkategorien er lovverket og kunnskap om taushetsplikt, med videre underkategori: noen endringer i loven. Den tredje underkategorien er interesse for taushetsplikten, og den fjerde underkategorien er utdanning og opplæring.

Den andre hovedkategorien er *Samarbeid*. Her belyser jeg barnevernsarbeidernes opplevelser av samarbeid gjennom tre underkategorier: barnevernsarbeidernes opplevelse av samarbeid, med videre underkategorier: ulike instanser forholder seg til ulike lovverk og hensyn til barnets beste. Den andre underkategorien er barnevernsarbeidernes «bilde» av de andre instansene og den siste underkategorien er samtykke.

Til slutt presenterer jeg hovedkategorien *Ytre betingelser*. Denne kategorien tar sikte på å belyse videre forståelser av taushetsplikten basert på faktorer som ytre betingelser. I denne kategorien presenteres dermed hvilke ytre betingelser som kan få konsekvenser for taushetsplikten, gjennom tre underkategorier: arbeidskultur, fysiske forhold, og digitalisering.

For å utfordre analysen og resultatene jeg har kommet fram til, har jeg lett systematisk etter data som motsier mine resultater og betraktninger (Malterud, 2011). Jeg har også forsøkt og forholdt meg bevisst til å vektlegge helheten i intervjuene, slik at jeg unngår å trekke enkeltsitater ut fra dens opprinnelige kontekst (Malterud, 2011). Dette har jeg blant annet gjort ved å i stor grad benyttet innholdsrike sitater, både fordi mange av informantene hadde utfyllende beskrivelser, men også for å synliggjøre informantenes stemmer og beskrive konteksten rundt samtalen. Jeg har også forsøkt og forholdt meg reflektert til mine framgangsmåter og resultater. Dette har jeg blant annet gjort ved tilbakevendende blikk på transkripsjoner, temaer, koder og dokument med utklipt tekst og intervjuguiden. Dette har vært en viktig etisk strategi for å reflektere over hvordan mine tolkninger kommer fram, eller slik som Tjora (2012 s. 217) beskriver det: å gjøre tolkning av egen tolkning.

Mine analyser av funn presenteres sammen med diskusjonen. På den måten kommer diskusjonen av ulike funn fortløpende etter hvert som jeg presenterer ulike temaer. Dette betyr at diskusjon noen ganger gjøres umiddelbart etter sitater eller presentasjon av et tema, og andre ganger gjøres diskusjon i slutten av et kapittel. Jeg har valgt å gjøre det på denne måten fordi jeg anser det som mest naturlig for materialet og for å gjøre det lettere for leseren å se tydelige sammenhenger mellom funn og diskusjon. Jeg ser også denne måten å diskutere på som en «fruktbar» måte hvor mine tanker og perspektiver ligger «langt fremme» i tolkningen av funn.

3.6 Forskningsetiske overveielser

Etiske spørsmål og overveielser må ifølge Kvale & Brinkmann (2010) tas hensyn til gjennom hele forskningsprosessen. Mine etiske refleksjoner begynte allerede når jeg valgte mitt tema og hvilken yrkesgruppe som skulle intervjues. Det var blant annet nødvendig å vurdere hvordan jeg skulle rekruttere informanter, hva som skulle stå i informasjonsbrevet og hvordan spørsmålene i intervjuguiden var utformet. Jeg la stor vekt på, både i det forhåndsente informasjonsbrevet og i intervjuguiden, at det var deltakernes opplevelser og erfaringer som var av interesse for meg. Slike etiske hensyn anså jeg som nødvendig for å gjøre informantene interessert i å delta på intervju om temaet taushetsplikt, som potensielt kan virke som et skummelt tema. Flere av informantene ga uttrykk for at de syntes at intervjuet var nyttig for deres egen del, og at de så verdien av å kunne beskrive hvordan det er å stå på «den andre siden», slik at samarbeidspartnere kan få et større innblikk i deres arbeidsforhold.

Som jeg tidligere har vært inne på, kan jeg som forsker på et fagområde oppfattes som å være i maktposisjon, slik som jeg oppfattet i noen tilfeller hvor informanten ville forklare at de hverken hadde forberedt seg på temaet eller lest lovtekster den siste tiden. Mitt tema om taushetsplikt ville naturligvis også bevege seg inn på lover og regler. Dette var noe jeg måtte ta i betraktning særlig ved utformingen av informasjonsskriv, og i innledningen til intervju, fordi jeg selv har en oppfattelse av at mange sosialarbeidere har et noe negativt forhold til juss. Jeg var interessert i informantenes tanker om taushetsplikts bestemmelser og hvordan de opplever å anvende loven, eventuelt om de ikke anvender loven. Det var derfor viktig at deltagerne følte seg trygge og ikke presset til å fortelle noe de ikke ville (Malterud, 2011). Jeg forsøkte å stille disse spørsmålene på en «ufarlig» måte hvor jeg la vekt på deres tanker om taushetsplikts bestemmelser. Jeg var likevel forberedt på at noen av informantene kunne oppleve noen spørsmål som ubehagelig, men ut i fra min opplevelse var det ingen av informantene som virket å være ukomfortabel med å svare på disse spørsmålene. Gjennom presentasjon av resultater er det også nødvendig å gjøre etiske refleksjoner, fordi mange av informantene forklarte ærlig hvordan de opplevde ulike sider ved taushetsplikt. I denne sammenheng mener jeg ikke at beskrivelse av informantenes ærlige tanker nødvendigvis er etisk utfordrende, men at det er behov for etiske refleksjoner rundt hvordan funn presenteres, for å ikke sette informantene i et dårlig lys.

3.7 Vurdering av prosjektets kvalitet og overførbarhet.

Malterud (2011) hevder at det er stor enighet om at vitenskapelig kunnskap skal være en «frukt av systematisk, kritisk refleksjon» (Malterud, 2011 s. 17). Med dette mener hun at dersom en forsker skal undersøke et fenomen, kan det ikke gjøres raske konklusjoner av det første og beste en finner, men det krever at datagrunnlag, tolkninger og konklusjoner ses ut ifra et større bilde som forskeren har tatt stilling til ved en kritisk refleksjon. *Pålitelighet* er en indikator som vurderer kvalitet i kvalitativ forskning. Slik jeg forstår pålitelighet handler dette om å være kritisk til alle deler av forskningsprosessen. Dette vil kunne handle om å ha et åpent og kritisk forhold både til fremgangsmåter, egne bidrag og valg underveis i forskningen. Slik som tidligere nevnt vil jeg på en eller annen måte ha et engasjement for temaet jeg forsker på, som krever at jeg har et bevisst forhold til hva som kan påvirke mine resultater. Et bevisst forhold til hva som kan påvirke mine resultater er både viktig for meg som forsker gjennom hele forskningsprosessen, i tillegg til at det er nødvendig å synliggjøre min bevissthet for leseren (Tjora, 2012). For å styrke påliteligheten i prosjektet har det blant annet gjennom tolkning av funn vært viktig å tydeliggjøre hvilken informasjon som kommer fra informantene, hva som er mine analyser eller min lesing, i tillegg til hvilken kunnskap som er hentet fra annen teori eller tidligere forskning. Jeg har blant annet brukt mange direkte sitater i analysen for å synliggjøre konkret hvilken informasjon som er informantenes stemme (Tjora, 2012).

Validitet er en annen indikator som vurderer kvalitet i forskning. Validitet handler om å stille spørsmål til kunnskapens gyldighet, altså hva kan vi si at dette er gyldig om og på hvilke betingelser er dette gyldig (Malterud, 2011). Slik jeg forstår dette handler det om hvorvidt mitt materiale er egnet til å belyse problemstillingen. I min studie er det to forhold som kanskje kan forstås som en svakhet i validitet. Det ene handler om at en av informantene er leder i sin barnevernstjeneste, noe de andre informantene ikke er. Å være leder kan gi et annet forståelsesgrunnlag når det gjelder studiens tema enn hva en ansatt uten ledererfaring gir. Likevel hadde denne personen jobbet lenge i barnevernet, også uten å være leder, slik at hun hadde forutsetninger for å gi beskrivelser ut i fra flere perspektiver om sine opplevelser av taushetsplikten.

Det andre forholdet som kan være en svakhet dreier seg om at noen av barnevernsarbeiderne ikke arbeidet i barnevernet akkurat på det tidspunktet de ble intervjuet, men hadde vært ansatt i barnevernet på et tidligere tidspunkt. Det kan være at forholdene er annerledes på nåværende

tidspunkt enn hva de var når vedkommende arbeidet der. Muligens kan disse også ha opplevd og tenkt annerledes dersom de arbeidet i barnevernet på det tidspunktet de ble intervjuet. Jeg vurderer det likevel slik at dette ikke ble et problem i og med at jeg var ute etter hvilke opplevelser og erfaringer de har med taushetsplikten.

Avslutningsvis vil jeg redegjøre for forskningsstudiens overførbarhet. I følge Malterud (2011) handler overførbarhet om kunnskapen en som forsker produserer, kan deles med andre og være gjeldende i andre sammenhenger enn akkurat der hvor forskningen var gjennomført. Malterud (2011) påpeker likevel at det finnes grenser og betingelser for om en forskningsstudie kan overføres og være gjeldende i andre situasjoner. I min studie handler dette særlig om funnene kan overføres til barnevernstjenester generelt. Når det gjelder overførbarhet i min studie, kan en styrke ligge i utvalget av informanter, som både består av kvinner, menn, erfarne, mindre erfarne og ansatte fra barnevernstjenester i ulike kommuner. Etter som at jeg søker å forstå informantenes opplevelser og erfaringer, kan det tenkes at det har en overføringsverdi ved at informantene representerer ansatte i barnevernet, slik at deres ulike forståelser og opplevelser kan være gjenkjennbar og nyttig for barnevernstjenester generelt. I neste kapittel presenterer jeg funn og analyse i datamaterialet, samt diskusjon.

4.0 Forståelsen av taushetsplikten

I de følgende kapitler skal jeg presentere funn og diskusjon som er gjort basert på analyse av datamaterialet. Denne studien har tatt sikte på å undersøke to sider, den ene siden handler om barnevernsansattes egne opplevelser og erfaringer med taushetsplikten. Den andre siden handler om hvordan barnevernsarbeiderne opplever samarbeidet med andre instanser med tanke på taushetsplikten. I dette første kapitlet presenterer jeg *Barnevernsarbeidernes forståelse av taushetsplikten*. I det andre kapitlet presenterer jeg opplevelser og erfaringer med taushetsplikten knyttet til *Samarbeid*. Det siste kapitlet tar sikte på å belyse videre forståelser av taushetsplikten gjennom *Ytre betingelser*.

Jeg ønsket som nevnt i metodekapitlet og undersøke hvor lenge barnevernsarbeiderne hadde jobbet i barnevernet, for å se om det kunne være interessante funn med tanke på forståelsen av taushetsplikten. Ut i fra mitt perspektiv kom det ingen interessante funn fram angående dette. Derfor har jeg valgt å ikke beskrive eller diskutere dette videre i de følgende kapitlene. Barnevernsarbeidernes geografiske tilhørighet var et annet aspekt jeg på forhånd antok kunne være interessant å belyse. Dette ble heller ikke tematisert eller sett på som en utfordring/ fordel blant barnevernsarbeiderne. Antall år i barnevernet og geografisk tilhørighet blir derfor ansett mer som en styrke for mangfoldig utvalg av informanter (Malterud, 2011).

Alle informantene har sine egne opplevelser, erfaringer og interesseområder, slik at noen informanter vil være mer fremtredende enn andre i ulike deler av analysen. For at teksten skal bli god å lese har jeg valgt å både bruke begrepet «informant» og «barnevernsarbeider» når jeg presenterer personen(e) som deltok i intervju, slik blir det en naturlig variasjon i teksten.

I den påfølgende underkategorien presenteres *Barnevernsarbeidernes opplevelse av taushetsplikten* med underkategoriene *Ulike tolkninger av taushetsplikten* og *Opplevelsen av å bryte taushetsplikten*. I den andre underkategorien presenteres *Lovverket og kunnskap om taushetsplikt* med underkategorien *Noen endringer i loven*. I den tredje underkategorien presenteres *Interesse for taushetsplikten*. Til slutt i den fjerde underkategorien presenteres *Utdanning og opplæring*.

4.1 Barnevernsarbeidernes opplevelse av taushetsplikten

Barnevernsarbeiderne tematiserte ulike sider ved taushetsplikten, og hadde ut i fra mitt perspektiv i stor grad ulike oppfatninger av taushetsplikten. Deres opplevelser og erfaringer med taushetsplikten kommer naturligvis også til syne gjennom andre spørsmål og temaer. Hensikten med denne delen av kapittelet er å undersøke hvilke tanker barnevernsarbeiderne har om sine opplevelser av taushetsplikten.

Barnevernsarbeiderne ble først spurt om de kunne beskrive hvordan de opplever taushetsplikten i barnevernet. Barnevernsarbeiderne beskriver ulike opplevelser av taushetsplikten hvor noe beskriver den mer som uproblematisk mens andre beskriver taushetsplikten som utfordrende. Blant annet ble det sagt at taushetsplikten er: «Spennende, som en nøtt å knekke», «som en vær varsomplakat», «en verktøykasse». Andre beskriver sin opplevelse av taushetsplikten som «helt grei, ikke problematisk», mens noen opplever utfordringer som beskrives som «noen ganger som hinder», «vanskelig», eller som en «byrde». Noen av barnevernsarbeiderne beskriver også sin opplevelse av taushetsplikten som at det ikke er noe de spesielt tenker over i det daglige arbeidet. En barnevernsarbeider beskriver også en opplevelse av at ansatte i barnevernstjenesten kan bli noe «lammet» av taushetsplikten og dermed ofte «hopper» til raske løsninger som eksempelvis å henvise til taushetsplikten. To av barnevernsarbeiderne beskriver sine opplevelse slik:

Taushetsplikten er utfordrende i nesten samtlige saker da.. Ofte så er det jo en skole som melder bekymring.. Spesielt hvis det kommer fra en skole da.. så ønsker gjerne de å etter hvert få vite mer hvor står saken, hva skjer.. Og når de melder bekymring så har de gjerne gjort seg opp en tanke om at dette barnet kan ikke bo hjemme.. Og hvor mye av mine tanker skal jeg dele med skolen blir da utfordrende med tanke på alle hensyn jeg skal ta (Informant 4).

Nei asså, mye av tiden så, så tenker jeg kanskje ikke så mye på taushetsplikten sånn i det daglige arbeidet. Det er først sånn når det oppstår noe der taushetsplikten blir utfordret tror jeg.. eeh.. at jeg er fokusert på den.. Mens jeg sier det nå så kjenner jeg at jeg ombestemmer meg for det er ikke helt sant (Informant 3).

En av barnevernsarbeiderne har et perspektiv som jeg anser som en offensiv holdning til saker hvor taushetsplikten er utfordrende. Denne barnevernsarbeideren opplever slike utfordringer som en spennende del av jobben og viser interesse for hvordan lover og regler anvendes i praksis. Barnevernsarbeideren beskriver også sin erfaring med hvordan andre kan tenke om barnevernets taushetsplikt og konsekvenser for feil utøvelse:

Det er jo litt sånn at man tenker at vi klamrer oss til taushetsplikt.. for å beskytte oss.. både for å gjøre noe feil og ta ansvar da.. hvis man gjør det så bli det jo dårlig arbeid... men så kan det jo også være veldig enkelt... jeg synes ikke at det er noe vanskelig.. Ehm ikke i forhold til meg selv om når jeg kan snakke om hva.. sånne ting tenker jeg ikke så mye på.. Men så er jeg opptatt av at rutiner og lover og regler.. det er noe som vi skal praktisere.. taushetsplikten anvender vi hver dag.. så det å diskutere og reflektere rundt hvordan vi løser det, det synes jeg er viktig på min arbeidsplass.. ikke å lese opp lovene for mine ansatte en gang i året eller noe sånt men å sette fokus på det i det daglige virke (Informant 5).

Barnevernsarbeidernes uttalelser om opplevelser knyttet til den taushetsplikten de har, oppfatter jeg er av ulik karakter. Noen av dem opplever taushetsplikten som utfordrende i mange situasjoner, og peker blant annet på tilfeller hvor det oppstår dilemmaer om hvor mye informasjon som skal deles med andre. Andre informanter opplever ikke taushetsplikten som særlig utfordrende, og begrunner dette blant annet med et sterkt fokus på lover og regler, og en bevisstgjøring av taushetsplikten gjennom diskusjoner og refleksjoner på arbeidsplassen.

Noen av informantene har også en tosidig opplevelse av taushetsplikten. Informant 3 beskriver både taushetsplikten som «en byrde», men også som «et verktøy». Flere av barnevernsarbeiderne har lignende opplevelser hvor de noen ganger opplever at taushetsplikten både er håndterlig og svært nyttig, og i andre tilfeller opplever taushetsplikten som utfordrende. Slik jeg tolker dette kan dette fortelle noe om taushetspliktens kompleksitet. Fra mitt perspektiv kan det tenkes at barnevernsarbeiderne i noen situasjoner opplever taushetsplikten som en et verktøy, som kan benyttes for å løse ulike situasjoner. Dette kan eksempelvis være for å bygge tillit til barnet eller familien, slik som yrkesetisk grunnlagsdokument beskriver som en viktig hensikt med taushetsplikten (Fellesorganisasjonen, 2015). Dette kan jeg også se i sammenheng med hvordan Wulff et al. (2011) peker på at taushetsplikten skal praktiseres; som en strategi for å innhente sensitiv informasjon for at yrkesutøvere på mest effektive og hensiktsmessige måte kan finne tiltak og løsninger. På en annen side kan taushetsplikten slik jeg ser det også være komplisert fordi det kan være utfordrende å orientere seg i lovverket og utfordrende å tolke hva man har mulighet til å gjøre, slik som både Hansen (2006) og Kjørstad (2014) også påpeker. Dette blir mer diskutert i kapittel 6.1.1. På den måten forstår jeg det slik at barnevernsarbeideren også kan oppleve taushetsplikten som en «byrde» for den som skal utføre taushetsplikt i sitt arbeid.

4.1.1 Ulike tolkninger av taushetsplikten

Mange av informantene var opptatt av hvordan en selv, kollegaer og samarbeidspartnere forholder seg til og tolker taushetsplikten. Det som var gjentagende hos barnevernsarbeiderne var om en forholder seg «for strengt» eller «for lite strengt» med tanke på å opprettholde taushetsplikten. Informantene beskrev deres egne og andres tolkninger av taushetsplikten på ulike måter blant annet som «streng», «misforstått forståelse» og «sensasjonslyst». Flere av barnevernsarbeiderne opplever at taushetsplikten bør være av streng karakter for de som jobber i barnevernstjenesten:

Det er jo bra at den er så streng som den er også tenker jeg.. mm jaa... at man liksom må tenke gjennom to ganger før man sier det her til den eller.. ja at du må jobbe litt for å kunne videreformidle informasjon da.. for eksempel når du skal overføre saker, så tenker du at ja men trenger egentlig den nye instansen å vite alt dette (Informant 2).

En annen barnevernsarbeider fortalte at hun opplever barnevernets taushetsplikt som den strengeste, men at det er nødvendig med bakgrunn i de sakene barnevernet har. En annen informantene har erfaring med et annet syn hvor hun opplever at mange som jobber i barnevernet er litt «for nysgjerrige» og har en «sensasjonslyst». Denne barnevernsarbeideren mener at mange ikke forholder seg så strengt til taushetsplikten innad i barnevernstjenesten, som de etter loven bør. I sammenheng med at barnevernsarbeiderne snakker om en «for streng» eller «for lite streng» taushetsplikt, er det interessant å gjøre en tolkning av hva barnevernsarbeiderne legger i begrepet «streng». Handler dette om å forplikte seg til å være taus, og kan man være mer eller mindre «streng»? Slik jeg tolker barnevernsarbeiderne handler en streng taushetsplikt om at det er nødvendig å «jobbe litt for å kunne videreformidle informasjon». Med en mindre streng taushetsplikt tolker jeg det slik at barnevernsarbeiderne mener at noen praktiserer og vurderer taushetsplikten mer åpent enn andre.

To av barnevernsarbeiderne deler også synet på at barnevernets taushetsplikt skal være streng med tanke på de oppgavene de har. Disse to peker også på et annet forhold, nemlig hvordan barnevernsarbeidere og andre profesjoner forstår taushetsplikten. En av disse barnevernsarbeiderne opplever at det er «farligere» å holde igjen for mye informasjon enn å dele for mye. Informanten henviser til en situasjon der en lege holdte tilbake viktig informasjon som kunne ført til fatale utfall. Denne barnevernsarbeideren opplever også noen ganger at informasjon blir *så* beskyttet at det blir til hinder i ulike sammenhenger, og beskriver dette som «et misforstått mandat». Den andre barnevernsarbeideren belyser dette ytterligere og kaller det for en «misforstått forståelse av taushetsplikten»:

For noen år tilbake så var vi involvert i å flytte et barn.. ehm og foreldrene var veldig dårlige og situasjonen var farlig.. og for at dette skulle gå bra som måtte det planlegges godt også med den andre organisasjonen vi samarbeidet med... og dette skjer på en arena som er veldig sårbar.. veldig krevende situasjon.. men så går det noen år så foreldrene flytter og tilhører en annen bydel, men samme kommune.. så skal det planlegges på nytt det samme.. så er det et møte der vi er til stede og sykehus og de to bydelene. Så sier den ene bydelen til den andre at de kan ikke gi fra seg de opplysningene fordi barnet er ikke født og at de har taushetsplikt da.. og det er det mest tulleste jeg har hørt i hele mitt liv.. og jeg kan ikke skjønne at det stemmer en gang.. altså du har ikke taushetsplikt i en instans mellom to avdelinger sånn.. så jeg skjønner ikke hvor dette kommer fra.. så det som reddet situasjonen var at sykehuset og vi hadde opplysningene fra før. Så hvis de hadde begynt å knote med dette der, så kunne det blitt en katastrofe.. jeg har flere slike eksempler på grelle konsekvenser av en misforstått forståelsen av taushetsplikt tenker nå jeg da (Informant 5).

Barnevernsarbeiderne fremhever at de verdsetter taushetspliktens strenge karakter. De opplever dette blant annet som nødvendig med tanke på de utfordrende oppgavene barnevernet har, og på grunn av at all informasjon barnevernet har er sensitiv. Slik jeg oppfatter barnevernsarbeiderne som tematiserer «en misforstått forståelse» av taushetsplikten, kan dette handle om å tolke taushetsplikten så strengt at tolkningen går mer i retning av å bli en misforstått forståelse. Utvalget i NOU 2009: 22 (s.73) peker også på noe av det sammen hvor de mener at det kan se ut som regelverket om taushetsplikt tolkes unødvendig innskrenkende. Slik jeg ser det kan en misforstått forståelse av taushetsplikten også ses i lys av Clark (2006) sin kritikk til begrepet taushetsplikt hvor han mener at forståelsen av begrepet kan oppfattes forvirrende og misforstått. På en side kan det slik Clark (2006) peker på at ideen om taushetsplikt inneholder flere sider som oppfattes å være i et spenningsfelt eller er uforenelige. Slik sett kan taushetsplikten lett bli misforstått. På en annen side kan det tenkes slik jeg ser det at det handler om en redsel for å gjøre feil. Dette blir mer diskutert i kapittel 6.1 *arbeidskultur*. Videre kan det tenkes at en misforstått forståelse handler mer om mangelfull kunnskap om taushetsplikt blant barnevernsarbeidere slik jeg ser det. Lilliesköld & Magnestrand (2008) fant i sin studie at sosialarbeidere var lite klar over sin manglende kunnskap om taushetsplikten. Dersom en har en misforstått forståelse av taushetsplikten slik som informanter i denne studien hevder at noen barnevernsarbeidere har, kan det tenkes at dette er et resultat av manglende kunnskap. Slik jeg ser det, kan en misforstått forståelse ha bakgrunn i manglende kunnskaper om unntaksbestemmelser i taushetsplikten, slik som også Stang et al. (2013) fant i sin studie. Lilliesköld & Magnestrand (2008) påpeker at dersom sosialarbeidere ikke er klar over sin manglende kunnskap, blir det også svært vanskelig å gjøre noe med den manglende kunnskapen.

4.1.2 Opplevelsen av å bryte taushetsplikten

Et tema som virket å oppta flere av barnevernsarbeiderne var i situasjoner hvor de opplevde at det var nødvendig å bryte taushetsplikten. Dette handlet som regel om å bryte taushetsplikten for å få tak i nødvendig informasjon. En informant viser til en situasjon hvor barnevernsarbeideren hadde behov for å diskutere en sak med en annen instans, men fordi den andre instansen ikke ville diskutere saken uten å vite hvem situasjonen gjaldt, opplevde barnevernsarbeideren at den måtte bryte taushetsplikt ved å oppgi navnet. Noen av barnevernsarbeiderne fortalte også at brudd på taushetsplikten sannsynligvis skjer en del i situasjoner med hvor det dreier seg om informasjonsutveksling mellom søsken. Dette påpekes av flere som en vanskelig situasjon å vurdere, på bakgrunn av at søsken ofte deler opplevelser og at den enes utfordringer kan påvirke den andre og motsatt. To av informanter som deltok i gruppeintervju belyser også utfordringen ved å bryte taushetsplikten ved innkalling til møter:

Ja vi kommer ofte bort i situasjoner når ungdommen må samtykke til å gi informasjon med samarbeidspartnere eller videre med for eksempel NAV... Eller om vi skal avslutte et tiltak og skal ha tak i NAV og ungdommen ikke har samtykket.. så bryter vi med en gang taushetsplikten hvis vi innkaller til et møte (Informant 1).

En av informantene deler derimot ikke de andres syn på utfordringer hvor det foreligger spørsmål om en bryter taushetsplikten. Barnevernsarbeideren er tydelig på hva som er lov og nødvendig med tanke på å gi og få informasjon:

Det er jo sann at jeg har lov til å gi det jeg må for å få det svaret jeg trenger.. ehm og da kan man jo ha en ganske.. altså jeg får jo vite noe om noe.. den andre skjønner jo hvilken bane jeg er innpå.. men da er det jo også en balanse i forhold til hva jeg kan avgi for at jeg skal få det jeg trenger.. og da er det jo himmelvid forskjell på at jeg skal sitte der å gi informasjon i detaljer.. ehm og det å komme inn på et området da.. og det betyr jo at da har jeg jo sagt noe om en annen person eller røpt noe om en annen.. men da er det nødvendig for at jeg skal få kloke svar og nødvendige svar.. det er jo noe med at det skal være nødvendig å gjøre det (Informant 5).

Noen av informantene opplever at de bryter taushetsplikten eksempelvis ved innkalling til møter eller ved innhenting av informasjon. Barnevernet har mulighet til å innhente informasjon fra andre instanser jf. Barnevernloven § 6-4. I de tilfellene noen av barnevernsarbeiderne opplever at de bryter taushetsplikten handler dette om når de må gi eller videreformidle informasjon om en sak uten at det foreligger et samtykke. Å gi informasjon om en sak kan være nødvendig for at den andre instansen skal forstå og dermed kunne gi nyttig informasjon tilbake. Utveksling av informasjon mellom søsken og hensyn til taushetsplikten i slike sammen-

henger, kan slik jeg ser det være utfordrende å vurdere. På den ene siden kan det i ulike tilfeller være svært nødvendig at informasjon mellom søsken holdes konfidensielt. På en annen side kan dette slik som en av barnevernsarbeiderne påpeker være utfordrende når situasjonene til det ene søskenet har påvirkning for hvordan det andre søskenet har det.

Wulff et al. (2011) belyser problemstillingen rundt forståelsen av taushetsplikt der de skriver at det er en tendens til å blande *taushetsplikt* og *personvern*. En av barnevernsarbeiderne forstår innhenting av informasjon og bestemmelser om taushetsplikten på en annen måte enn mange av de andre informantene. Med beskrivelsen «det er jo sånn at jeg har lov til å gi det jeg må for å få det svaret jeg trenger», tolker jeg det slik at informanten forstår taushetsplikten på den måten at en har mulighet til å gi den informasjonen en må, for å få tak i den informasjonen en trenger for å håndtere en sak. Med bakgrunn i disse ulike forståelsene av taushetsplikt det trekkes linjer til hva Wulff et al. (2011) referer til hvor taushetsplikt og personvern har ulike kvaliteter. Slik jeg ser det kan det tenkes at de barnevernsarbeiderne som opplever at de bryter taushetsplikten, tenker mer i retning av personvern. Barnevernsarbeideren som hevder at de har lov til å gi det de må for å få det de trenger, forstår taushetsplikten, slik jeg tolker det, mer i retning av det Wulff et al (2011) beskriver som kommunikasjonsbetingelser. Med bakgrunn i forvaltningsloven § 13 b nr. 2 er ikke taushetsplikten til hinder for å oppnå gitte formål. Med bakgrunn i loven tolker jeg det slik at en barnevernsarbeider dermed har mulighet til å gi informasjon til andre instanser, dersom dette er nødvendig for å kunne motta nødvendig informasjon tilbake. Barnevernsarbeidernes opplevelse av at de i noen tilfeller bryter taushetsplikten kan igjen illustrere noe av det Stang et al. (2013) påpeker i sin forskning om at barnevernsarbeidere i mindre grad kjenner til unntaksbestemmelsene om taushetsplikten.

Slik jeg forstår barnevernsarbeideren som sier at hun har mulighet til å gi den informasjonen hun må for å få tilstrekkelig informasjon tilbake, kan jeg forstå slik at for å besvare et spørsmål adekvat må man ha flere premisser for spørsmålet tilgjengelig. Mangler man nødvendige detaljer, risikerer man at håndteringen av problemstillingen blir mangelfull. Sett i et slikt lys, er det derfor viktig at barnevernsarbeidere har mulighet til å gi informasjon, og noen ganger mer detaljert informasjon, slik at den andre parten har de premissene som skal til for gi god nok informasjon tilbake.

Spørsmålene om manglende kunnskaper eller misforståtte forståelser som ble diskutert i kapittel 4.1.1, kan slik jeg ser det også kobles til informantenes opplevelse av å *bryte taushetsplikten*. Hvor vidt en har mulighet til å dele informasjon med andre instanser, altså hvilke unntaksbestemmelser som gjelder for taushetsplikten, er ifølge Kjørstad (2014) noe vagt framstilt. Slik jeg forstår lovteksten, kreves det analyse og tolkning for å kunne treffe avgjørelser. Det kan tenkes at dette er en utfordrende oppgave i en travel hverdag også fordi vurderinger om taushetsplikt i mange tilfeller er ulik i ulike saker, slik at hver sak krever refleksjoner og vurderinger.

En av barnevernsarbeiderne sier at begrepet taushetsplikt bør diskuteres i større grad dersom det skal være mulig å vite hvordan en løser ulike situasjoner. Barnevernsarbeideren beskriver hvordan det kan være problematisk å bruke begreper som er «åpne» uten at det reflekteres rundt begrepet. Informanten legger også vekt på opplevelsen av en ”innforståthet” ved begrepet taushetsplikt. Informanten beskriver sin forståelse av begrepet taushetsplikt slik:

Ja jeg synes jo.. jeg er også veldig opptatt av begrepene ... Jeg synes forståelsen av begrepene er veldig viktig, interessant ... Jeg synes vi skal diskutere det mye mer enn vi gjør.. det er en sånn innforståthet om at vi har en felles forståelse av hva som ligger i dette.. ehm.. en felles forståelse som jeg mener ikke er reel da, som ikke er der.. Ehm noen steder er det kanskje det men jeg mener helt bestemt at da må det være noe man reflekterer over og snakker om sammen... Ehm eller så kan jeg umulig skjønne at det kan bety det samme for de ulike ansatte... ehm og det gjelder i aller høyeste grad for barnets beste og det gjelder i aller høyeste grad for taushetsplikt... For både barnets beste og taushetsplikt er begge begreper som kan brukes ehe ja kreativt ... Ehm hvis man trenger å gjemme seg litt bort.. ikke helt kan begrunne de avgjørelsene man har tatt så kan man kort og greit begrunne det ovenfor samarbeidspartnere eller andre som stiller spørsmål til det, eller av en eller annen grunn trenger innsyn.. så kan man vise til at det er gjort en vurdering er av barnets beste og taushetsplikten ... samtidig tror jeg også at man kan være kreative andre veien da.. hvis man ser at eller her er man rimelig trygg på at dette er til barnets beste så kan man dele informasjon med den begrunnelsen da (Informant 3).

Denne barnevernsarbeideren peker på at yrkesutøvere umulig kan ha samme forståelse av et begrep, når begrepet kan tolkes på flere måter, og i tillegg ikke diskuterer og reflekterer rundt begrepet. Slik jeg tolker materialet er ikke dette et uttalt tema hos de øvrige barnevernsarbeiderne. Et noe lignende perspektiv ble beskrevet hos en av de andre informantene som er opptatt av å diskutere og reflektere rundt taushetsplikten i det daglige arbeidet. Årsaken til at innholdet i begrepet taushetsplikt ikke problematiseres ytterligere blant de andre barnevernsarbeiderne kan slik jeg ser det tenkes å ha sammenheng med at

mange tenker at taushetsplikten er *loven om taushetsplikt*. Slik sett kan det tenkes at taushetsplikt-begrepet ikke- eller i liten grad blir problematisert. Bestemmelsene omkring taushetsplikt er fastsatt ved lov og ”loven” som begrep kan oppfattes som noe strengt og ubevegelig, altså som et fenomen uten slingringsmonn. Loven som begrep kan innebære en kulturell forståelse av hva vi kan gjøre og ikke kan gjøre. Yrkesetisk grunnlagsdokument for sosialarbeidere, NSWA og andre lignende retningslinjer definerer også taushetsplikt og hvordan taushetsplikt skal utøves. Slik jeg ser det kan det tenkes at dersom barnevernsarbeidere anvender retningslinjer i yrkesetisk grunnlagsdokument i like stor grad som en anvender loven om taushetsplikt, kan det tenkes at kritisk refleksjon rundt begrepet taushetsplikt oppleves mer begripelig.

Barnevernsarbeideren tar også opp et interessant perspektiv hvor hun opplever at både barnets beste og taushetsplikten er begreper som kan brukes kreativt. Med denne uttalelsen oppfatter jeg at barnevernsarbeideren mener at dersom en ikke har opprettholdt taushetsplikten, er det mulig å «gjømme seg bort» ved å vise til noen kreative begrunnelser som gir mening i sammenheng med «barnets beste». På den måten at taushetsplikten ikke vil komme til å inneha den *tyngden* en kan ønske seg, eller at det kan knyttes mistillit til fenomenet. Med grunnlag i bestemmelsene om taushetsplikt jf. forvaltningsloven § 13 som åpner for bruk av skjønn og dermed også kan brukes kreativt, kan det tenkes at dersom det er «for enkelt» å begrunne avgjørelser, kan det være til fare for en tredje part eksempelvis barnet eller familien som er involvert. Å finne kreative argumenter enten for å videreformidle informasjon, eller ikke videreformidle informasjon, kan det slik jeg ser det føre til at yrkesutøvere ikke tar *oppgaven* med å utøve taushetsplikten alvorlig nok. På en annen side kritiserer Wulff et al. (2011) profesjonelle yrkesutøvere i sosialt arbeid for å ikke ha evnen til å opptre så kreativt som en ut i fra bestemmelsene om taushetsplikt burde. Wulff et al. (2011) skriver at yrkesutøveres gitte og aksepterte forståelse av taushetsplikten begrenser evnen til å tenke kreativt og finne de mest hensiktsmessige løsningene.

Med bakgrunn i Wulff et al. (2011) sin forståelse av at en bør tenke kreativt og bredt også med tanke på taushetsplikten, og med bakgrunn i den kreative anvendelsen av taushetsplikt som barnevernsarbeideren over snakker om, ser jeg det slik at det kreves et ansvar for å bruke kreativiteten på riktig grunnlag. Dette betyr dermed å ikke «gjømme seg» bak kreative argumenter, men bruke kritiske refleksjoner for å finne den mest hensiktsmessige løsningen for akkurat det aktuelle barnet.

4.2 Lovverk og kunnskap om taushetsplikt

I dette underkapittelet beskriver jeg hvordan barnevernsarbeiderne opplever anvendelse av lovverket og hvordan de opplever kunnskap om taushetsplikt. Mange av informantene forteller at de generelt ikke er så opptatt av lovverket. Noen sier at de ikke er så «glad i lover» eller at de sjeldent setter seg ned for «å tolke ordlyden i loven». I spørsmål om hvordan de synes loven om taushetsplikt fungerer og om informasjon om taushetsplikt er lett tilgjengelig, gir mange uttrykk for at de ikke leser eller har lest loven på en stund. Noen forteller at de leste lovene da de tok sin utdanning, men at akkurat loven om taushetsplikt, ikke er den de leser mest aktivt:

Jeg er ikke så glad i sånne lovverk heller da.. jeg sitter ikke og analyserer og sånt hehe.. jeg driver ikke og leser loven og bruker den så veldig aktivt.. akkurat den om taushetsplikt.. men det er jo dette med «bør og kan og hvis» som åpner opp for at man kan... formidle ting da og at man tenker barnets beste.. og at man kan begrunne det og si at man tenker at dette er mest hensiktsmessig (Informant 7).

Neimen altså den taushetsplikten vi forholder oss til står vel i forvaltningsloven ... Det er vel den taushetsplikten vi forholder oss til... Sånn uten at vi kan den utenat så kan vi jo den... Jeg tror nok også at taushetsplikten finnes i de fleste særlover også. Ja mm (Informant 1).

En av barnevernsarbeiderne har et annet perspektiv enn de andre barnevernsarbeiderne på temaet anvendelse av lovverket. Hun gir uttrykk for å være mer opptatt av lovverk hvor hun forklarer at hennes interesse for lovverk er mye av årsaken til at hun sjelden opplever utfordringer i situasjoner om taushetsplikt. Barnevernsarbeideren belyser også flere sider ved det å bruke og forstå taushetspliktreglene:

Altså jeg synes det er mye vanskeligere å gå inne den veien at jeg skal sette meg ned å se på regelen også få det til å gå opp på tørre fakta, enn å ha den tankegangen at: okay... da har jeg en viss trygghet i forhold til rammene rundt taushetspliktreglene.. men hvordan hadde dette vært for meg hvis det var meg hvis det var mitt personvern det var snakk om.. hvis man går inn den veien så blir det lettere (Informant 5).

Barnevernsarbeideren beskriver videre hvordan lovverket oppleves:

Ja nei jeg opplever ikke så mye hinder der egentlig (i loven).. vi jobber jo med folk og da er det ikke enkelt.. og jeg er opptatt av at man skal ikke forenkle det kompliserte, men man skal jobbe med det kompliserte.. og det er jo nettopp den biten der som er det artige med denne jobben også (Informant 5).

Slik jeg ser det berører denne barnevernsarbeideren noe interessant, nemlig at, og slik hun uttaler det:” man skal ikke forenkle det kompliserte, men man skal jobbe med det kompliserte”.

Fra mitt perspektiv løfter informanten frem en holdning- til barnevernsarbeidet som jeg oppfatter er viktig i denne sammenhengen: Hvilke muligheter fins i så måte for å kunne løse de mange vanskelige sakene? Slik jeg oppfatter barnevernets situasjon i dag med tanke på de ulike oppgavene barnevernet har, står barnevernsarbeideren sjelden i en enkel arbeidshverdag. Slik sett kan det tenkes at det er nyttig for barnevernsarbeidere å både være forberedt og klar for å møte de kompliserte oppgavene med en offensiv holdning, slik som barnevernsarbeideren over beskriver. Jeg tolker barnevernsarbeiderens uttalelse om å løse det kompliserte på den måten at analyse, diskusjoner og refleksjoner er nødvendig for å løse det som er kompliserte, slik at man unngår å forenkle problemstillingen. På den måten forstår jeg det slik at taushetsplikten er komplisert av en grunn, kanskje må den være komplisert for å kunne dekke alle områder, sørge for en sikker ivaretagelse av den enkeltes privatliv og en forsvarlig håndtering av saken. Slik jeg forstår dette, kan det å *forenkle det kompliserte* derfor virke mot sin hensikt.

En av barnevernsarbeiderne gir seg selv kritikk for å være for dårlig til å bruke lovverket. Hun forklarer årsaker til at lovverket er lite innarbeidet i arbeidshverdagen med at barnevernsarbeidere ofte kommuniserer i paragrafer og tall. Barnevernsarbeideren beskriver at konsekvenser av dette kan være en felles forståelse som ikke alltid er reell:

Men det jeg også nok er for dårlig på.. det er å gå til lovverket.. og det er for min del, eller jeg synes sånn generelt at når vi jobber med forvaltning av lovverket så er vi litt raske til å.. vi kan en del paragrafer vi snakker i tall ikke sant.. Dette er en 4.23 og dette er en 4.24 og så videre... med en sånn innforståthet.. og når det gjelder taushetsplikten.. «ja du må huske å sånn og sånn».. så er det en innforståthet som gjør at vi lett kan tenke at vi forstår dette på samme måte, og det gjør vi jo ikke alltid... På langt nær.. så det å faktisk gå tilbake å lese de lovene man viser til, også i skriftlig form.. det ehm.. kunne jeg ha gjort mer (Informant 3).

Barnevernsarbeideren her belyser utfordringene med at «vi» snakker i paragrafer og tall. Slik jeg tolker barnevernsarbeideren kan dette være en utfordring dersom en skal synliggjøre og rette et kritisk blikk på de vurderingene man tar. Denne barnevernsarbeideren tematiserer igjen sin forståelse av en «innforståthet» rundt taushetsplikten. Denne forståelsen kan ses i likhet med Wulff et al. (2011) sin forståelse av taushetsplikten hvor det hevdes at taushetsplikten har oppnådd en viss «status» blant profesjonelle yrkesutøvere, og dermed blir akseptert uten noe videre kritisk blikk på innholdet. Noe av årsaken til at innholdet i taushetsplikten ofte lett blir akseptert handler ifølge Wulff et al. (2011) om at det kan være utfordrende å kritisere et emne som folk flest tenker er en grunnleggende dimensjon for effektiv hjelp. Slik jeg

forstår Wulff et al. (2011) kan det tenkes at det er vanskelig for yrkesutøvere eller folk flest å kritisere innholdet i taushetsplikten spesielt i dette fagfeltet, fordi taushetsplikten skal beskytte utsatte mennesker. Wulff et al. (2011) hevder at det er sunt for enhver profesjon å stille kritiske spørsmål til arbeidet en gjør, ikke minst når det gjelder temaer som omhandler klienters sikkerhet og effektiv behandling. Jeg stiller meg bak Wulff et al. (2011) sin påstand om at det spesielt er viktig å være kritisk til fenomener som taushetsplikt. Dersom vi ikke reflekterer og diskuterer over hvordan vi utøver taushetsplikt, kan vi heller ikke være sikker på at vi tar avgjørelser som er til barnets beste, slik som barnevernet er pålagt jf. barnevernloven § 4-1.

4.2.1 Noen endringer i loven

Barnevernsarbeiderne ble spurt om det var noe ved taushetsplikten de kunne ønsket seg hadde vært annerledes. Mange av informantene sa umiddelbart at dette ikke var noe de hadde tenkt på før, men etter litt refleksjon sa de aller fleste at de synes reglene om taushetsplikten virker å være grei. Likevel var det noen sider ved taushetsplikten som de kunne ønsket seg hadde vært annerledes. Flere av informantene tok opp dilemmaet om loven på den ene siden bør være mer avgrenset og tydelig, eller på den andre siden mer åpen med rom for skjønnsmessige vurderinger. Samtlige informanter opplever at loven ikke bør være mer avgrenset enn hva den er i dag. Begrunnelsene for dette er at situasjoner angående taushetsplikt ofte er svært ulike. Mange av informantene sier blant annet: «det handler jo om mennesker», og forklarer at det derfor ikke vil finnes en enkel løsning. Barnevernsarbeiderne opplever derfor at loven bør legge til rette for skjønnsutøvelse, slik at en har mulighet til å tilpasse de ulike situasjonene. En av informantene sier dette:

Jeg tenker at dersom loven er for tydelig så kan det bli en fare for at det er mange som blir hindret i å informere der det bør informeres da.. og så tenker jeg at det må være opp til skjønn.. siden vi jobber jo med ulike mennesker og ulike saker.. men jeg tenker at når folk velger å bryte så må det også være faglig begrunnet da om hvorfor.. når folk får stramme.. jo mer frihet det er.. jo mer ansvar tar folk.. jo strammere det er, da er det ofte lettere med ansvarsfraskrivelse.. mm (Informant 4).

Med bakgrunn i disse begrunnelsene opplever jeg at barnevernsarbeiderne viser en forståelse for mulighetene som ligger til grunn for taushetsplikten, slik som den kreativiteten Wulff et al. (2011) hevder at mange profesjonelle yrkesutøvere mangler. Barnevernsarbeiderne ønsker en lov som oppfordrer til bruk av skjønn, og ser begrensninger ved en avgrenset lov slik som barnevernsarbeideren over påpeker: «jo strammere det er, jo lettere med ansvarsfraskrivelse». Med dette tolker jeg det slik at barnevernsarbeiderne har evnen til å tenke kreativt og bredt i

avgjørelser om taushetsplikt. Slik jeg ser det vil derimot konsekvensen av et lovverket som utformes med hensikt for skjønnsvurderinger, stille krav til at barnevernsarbeiderne gjør en analyse av hver situasjon hvor en vurderer for og imot for å finne den beste løsningen. I denne sammenheng ser jeg det også nødvendig å påpeke hvor vidt barnevernsarbeiderne har mulighet til å gjøre slike analyser med tanke på tid og ressurser. De fleste barnevernsarbeidere forteller at de kan diskutere med andre kollegaer om vanskelige situasjoner, men at alle har «hver sitt å styre med». I tillegg sier nesten samtlige barnevernsarbeidere at de sjeldent har mulighet til å drøfte problemstillinger med jurister på grunn av at juristene er kostbare og travle. Fra et annet perspektiv vil utvalget i NOU 2016:16 (s.122) forenkle og klargjøre noen av reglene om taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett. Dette blir mer diskutert nedenfor.

Spørsmålet i denne sammenheng kan slik jeg ser det være om det er mulig å tydeliggjøre, klargjøre og forenkle språket uten at det går på bekostning av mulighetene for skjønnsvurderinger av lovverket.

Et annet tema som opptok mange av informantene var utfordringer med hvordan barnevernsarbeideren håndterer informasjon mellom barn og foreldre. En av informantene sier at «dette handler jo egentlig ikke om taushetsplikt, men det burde vært taushetsplikt». Barnevernsarbeideren her snakker om når barna gir viktig informasjon til en barnevernsansatt hvor en vurderer det slik at det kan være skadelig for barnet dersom foreldrene får kjennskap til informasjonen. Ifølge barnevernloven § 7-4 har partene i en sak rett til innsyn i dokumenter som brukes til begjæring av tiltak, fylkesnemdvedtak og andre dokumenter i forbindelse med fylkesnemdsaker. Foreldre i en barnevernssak regnes som parter i saken jf. forvaltningsloven § 2. Dette betyr at det som blir journalført av det barnet forteller, har foreldrene i utgangspunktet rett til innsyn i. Barnevernsarbeidere kan unnlate å journalføre, noe informantene forteller er en relativt vanlig praksis. Utfordringen med dette er at det blir problematisk å bruke informasjon som ikke er journalført for å belyse en sak i fylkesnemnda. Flere av barnevernsarbeiderne ønsker på bakgrunn av slike utfordringer en endring i regelverket, slik at barn blir mer beskyttet ovenfor sine foreldre:

Men når man snakker med barn og unge også skal man forholde seg til foreldrene.. og hvor mye sier man da ... burde man si dette videre til foreldrene.. dette er jo en evig diskusjon dette for foreldrene har jo rett på å se hva som er skrevet ned om hva barna har sagt.. men samtidig så.. barnvernsproffene har jo arbeidet en del med dette.. det er så dumt at barna skal komme hit og være åpen om foreldrene sine.. så kommer kanskje foreldrene etter på å hente ut alt som er sagt.. det blir jo ikke så lett å åpne seg til barnevernsarbeideren da heller.. (Informant 7).

Jo det er en stor ting som heldigvis forandringsfabrikken har satt fokus på.. det handler om å beskytte det barna kommer med ... jeg har hatt en lang praksis på å ikke skrive ned alt barna sier.. for det kan de få rett i fleisen.. og der har taushetsplikt ikke fungert beskyttede nok til barna synes jeg.. Mm ...så der håper jeg jo at det skjer en forandring.. så ungene kan være noe mer beskyttet i forhold til å utlevere seg selv da.... ja mm.. så der hadde jeg ville hatt mere taushetsplikt (informant 5).

Her kommer det tilsynelatende frem forståelser om at barnet ikke er sikret godt nok i forhold til sine foreldre. Taushetsplikten praktiserer både i mellom søsken i en sak og i mellom foreldrene. Barnet og foreldrene regnes jf. forvaltningsloven § 2 som samme part hvor foreldre eller verger i utgangspunktet opptrer på vegne av umyndige barn i en sak. Jf. forvaltningsloven § 18 første ledd annet og fjerde punktum skal barn under 15 år ikke gjøres kjent med taushetsbelagt informasjon, barnet har dermed ikke nødvendigvis rett til full innsyn i sin egen sak. I følge forvaltningsloven § 19 annet ledd har forvaltningen mulighet til å gi en viss, men ikke ubegrenset adgang til å beskytte opplysninger og sine opplysningskilder. Dette gjelder derimot ikke barnevernssaker jf. barnevernloven § 7-4 annet ledd, hvor begrensninger i partens rett til innsyn i saksdokumenter som er fastsatt i forvaltningsloven § 19 annet ledd, ikke gjelder for disse dokumenter. På bakgrunn av mine studier rundt adgangen til å nekte foreldre innsyn i dokumenter i barnevernssaker, framstår dette for meg som utydelig. I følge rundskriv om taushetsplikt (Barne- og familiedepartementet, 2005) er ikke spørsmålet om barnevernstjenesten har taushetsplikt ovenfor foreldrene direkte regulert i loven. I følge barne- og familiedepartementet (2005) er spørsmålet om barnevernet har taushetsplikt ovenfor foreldrene et spørsmål om opplysningene berører deres foreldreansvar. Dersom dette berører foreldreansvaret, har barnevernet som hovedregel ikke taushetsplikt ovenfor foreldrene. Foreldre med partsrettigheter kan likevel nektes innsyn jf. forvaltningsloven § 19, hvor begrensninger i innsyn kan gjøres ved barnevernets interne dokumenter som rapporter, journalnotater, forslag eller utredninger (Barne- og familiedepartementet, 2005, s.11). Likevel har parten rett til innsyn i de delene av dokumentet som inneholder faktiske opplysninger (Barne- og familiedepartementet, 2005).

Barnevernsproffene har stilt krav til en endring i barnevernloven hvor de vil ha en tydeligere beskyttelse av informasjon barna gir til barnevernet. De begrunner dette med at dersom barn skal ha tillit til barnevernet og tørre å fortelle om vonde opplevelser, må det stilles høyere krav til beskyttelse av deres informasjon. Med bakgrunn i dette oppfatter jeg det slik at vanlig praksis i barnevernet er at foreldre sjeldent nektes innsyn i dokumenter, selv om det muligens kan finnes noen paragrafer som åpner for å begrense innsyn.

Barnevernsproffene påpeker at det nåværende forslaget til lovendringen: «innsyn i dokumenter kan nektes hvis innsyn ikke kan skje uten skade eller fare for barnet eller andre personer» ikke holder mål (Forandringsfabrikken, 2017 s. 5) Dette legger de til grunn fordi det handler om den ansattes tolkning og meninger om hva som kan være til skade for barnet. Barnvernsproffene hevder barnevernsarbeidere ikke nødvendigvis er i stand til å vurdere dette med grunnlag i bestemmelser om skjønnsmessige vurderinger. Slik jeg tolker dette vil barnevernsproffene ha en «skal» lov og ikke en «kan» lov. Barnevernsproffene mener at dersom denne lovendringen ikke skjer, kan ikke barnevernet kalles «et vern for barn» (Forandringsfabrikken, 2017).

Mange av informantene gir uttrykk for at de ikke leser lovteksten om taushetsplikt eller er spesielt glad i å bruke lovverket. Barnevernsarbeiderne sier at de ofte leser og bruker lover, men at akkurat loven om taushetsplikt ikke er en av de lovene som aktivt brukes. Hansen (2006) skriver i sin studie at reglene om taushetsplikt oppfattes som omfattende og dårlig strukturert, i tillegg til at det er utfordrende å skaffe seg et overblikk over de ulike bestemmelsene. I NOU 2016: 16 (s.122) har utvalget drøftet på bakgrunn av utfordringer knyttet til lovverket hvor vidt regelverket for utveksling av informasjon mellom barnevernet og andre tjenester fører til hindringer. Utvalget konkluderer med at det er nødvendig å forenkle språket, og klargjøringer reglene i større grad for at lovverket skal være mer tilgjengelig. Slik jeg forstår informantene kan det tenkes at årsaken til at mange ikke leser loven eller aktivt bruker loven i situasjoner hvor spørsmål om taushetsplikt er det Hansen (2006) og utvalget i NOU 2016:16 (s.123) beskriver om en vanskelig tilgjengelig og dårlig strukturert lov. Dersom loven ikke er lett anvendelig, kan det føre til at barnevernsarbeiderne i en travel hverdag ikke har tid til å sette seg inn i hver enkelt situasjon og lese den ut i fra bestemmelsene om taushetsplikt. Dette kan igjen bidra til å påvirke barnevernsarbeidernes «innforståthet» når det gjelder innholdet i taushetsplikten fordi det er, slik jeg oppfatter det, akseptert og en nærmest etablert praksis å kunne ta avgjørelser om taushetsplikt uten å lese og bruke lovteksten. På en annen side forteller barnevernsarbeiderne i denne studien at de ikke har mye å utsette på lovverket, annet enn at noen vil tilføre flere bestemmelser angående informasjon mellom barn og foreldre, og at det kunne vært noen fordeler med å ha et mer felles lovverk for instanser som samarbeider om mennesker. Dette blir mer diskutert i kapittel 5.1.1 *ulike instanser forholder seg til ulike lovverk.*

Ingen av barnevernsarbeiderne sier eksplisitt at de opplever at lovverket om taushetsplikt er komplisert. Dette kan derimot slik jeg ser det, ha noe å gjøre med kunnskapsbredde og hvilken kunnskap barnevernsarbeiderne har vedrørende lovverket. Barnevernsarbeideren som forteller at hun ikke opplever hindringer eller utfordringer med lovverket, begrunner dette med at hun er opptatt av lover og regler, diskuterer situasjoner og aktivt bruker lovverket i det daglige arbeidet. Barnevernsarbeideren viser med dette hvordan hun ikke opplever utfordringer med lovverket på bakgrunn av bred kunnskap om lovverket. Skimelid (2008) viser i sin studie at taushetspliktreglene er utformet slik at barnevernsarbeiderne i stor grad må gjøre skjønnsmessige vurderinger, og at slike vurderinger krever at en kjenner bestemmelsene i regelverket godt. Etter som mange av barnevernsarbeiderne forteller at de sjelden leser lovverket om taushetsplikt, kan det være rimelig å stille spørsmål om de kjenner regelverket godt nok. På en annen side viser samtlige barnevernsarbeidere at de har en forståelse for hvordan lovteksten bør tolkes og brukes. Dette kommer frem gjennom informantenes begrunnelser når de peker på at loven bør være åpen og ikke for avgrenset. Slik sett kan det tenkes at barnevernsarbeiderne har gode kunnskaper om taushetsplikten gjennom andre «kanaler» enn lovteksten, eksempelvis gjennom ulike erfaringer, andre kollegaer eller ledere. Dersom det er slik at kunnskapen om taushetsplikt i størst grad er til gjennom andre personer, vil det slik jeg forstår det bety at en stoler på andres kunnskap uten å sjekke kunnskapen selv.

4.3 Interesse for taushetsplikt

I dette underkapittelet undersøker jeg om barnevernsarbeiderne opplever at det settes fokus på taushetsplikten på deres arbeidsplass og generelt i den jobben de befinner seg i. Barnevernsarbeiderne ble spurt om de opplever at det rettes fokus på taushetsplikten hvor de arbeider eller generelt i deres arbeidshverdag. De fleste barnevernsarbeiderne opplever ikke at taushetsplikt egentlig er et tema hvor de arbeider, bortsett fra en av barnevernsarbeiderne som selv er opptatt av å sette fokus på taushetsplikten, slik som tidligere nevnt. Mange av informantene svarer at de *tror* ikke at det er noe spesielt fokus på taushetsplikt i deres arbeidshverdag eller på deres arbeidsplass. Alt så kan det være sannsynlig at det ikke er et spesielt fokus på taushetsplikt i og med at de ikke tror, eller at de ikke har lagt merke til om det er det. En barnevernsarbeider opplever ikke at det er noe spesielt fokus og begrunner noe av årsaken med at de vet hva de har mulighet til å gjøre:

Nei.. nei jeg synes ikke det.. vi vet jo hva vi kan gjøre og hvordan vi kan.. så .. ja så vi skal jo ikke gi noe informasjon uten at det er sikret likevel.. så jeg ser ikke på det som noe vanskelig altså.. jeg gjør ikke det (informant 8).

Slik jeg forstår dette tenker vedkommende ikke at det er nødvendig med et ytterligere fokus på taushetsplikt i og med at, som vedkommende sier: « vi vet jo hva vi kan gjøre og hvordan vi kan..” og ”vi skal jo ikke».

En annen barnevernsarbeider opplever heller ikke at taushetsplikten får noe særlig fokus på sin arbeidsplass, fordi jurister på arbeidsplassen heller ikke problematiserer eller utfordrer spørsmål om taushetsplikt. Barnevernsarbeiderne beskriver sin erfaring slik:

Taushetsplikten blir liksom aldri.. hvis jeg spør om taushetsplikten så sier juristen at det er en jo en sånn skjønnsmessig vurdering og det handler alltid om barnets beste.. Så det virker som det ikke er helt opp som tema egentlig... Vi har hatt litt om taushetsplikten på arbeidsplassen men det går mer på sånn hvilke rom bruker vi og hvordan opptrer vi på skoler og på sykehus og så videre (Informant 4).

Flere av barnevernsarbeiderne ytrer derimot et ønske om et sterkere fokus på taushetsplikten, både på arbeidsplassen og generelt i arbeidshverdagen. Flere av barnevernsarbeiderne sier at de skulle ønske at taushetsplikt oftere var opp til diskusjon, og at et sterkere fokus på taushetsplikt hadde «hjulpet mye» både i situasjoner der avgjørelser skal tas, men også for å få et mer bevisst forhold til taushetsplikten selv. En av barnevernsarbeiderne ytrer et ønske om mer drøfting og mer tematisering av den «vanskelige taushetsplikten»:

Jeg vil ha mer... hvordan vi forholder oss eller hvordan vi som grupper på de ulike arbeidsplassene forholder oss til taushetsplikten.. at jeg ehm.. skulle ønske at det var tematisert i større grad enn det er.. både i drøfting av konkrete saker, men kanskje da særlig på et metanivå.. at vi snakker om hva taushetsplikten er, hvordan vi forholder oss til den.. ja snakker om den vanskelige taushetsplikten og ikke tar det for gitt at dette er noe vi mestrer så lett og greit og forstår så godt fra sak til sak.. det bør være mange, mange vurderinger som ligger bak enhver taushetsplikhåndtering (Informant 3).

I forbindelse med at barnevernsarbeideren ønsker mer fokus på taushetsplikten forteller også mange av barnevernsarbeiderne at de har en del fagdager på sin arbeidsplass, og at de også kunne tenkt seg fagdager som dreier seg om taushetsplikt:

Et annet sted jeg har jobbet så har vi hatt fagdager.. ganske eller relativt ofte, en gang i måneden vel... Hvor vi har lest de samme artiklene og drøftet ut i fra det. Men ikke som har omhandlet taushetsplikt og barnets beste og sånn.. så det er jo typisk.. det er jo

det som er så fint med at du skriver om dette fordi det er nok litt sånn at det havner nederst i skuffen fordi vi alle bare skal kunne det og skal ha det litt under huden (Informant 3).

En av barnevernsarbeiderne baserer sin opplevelse av at det ikke er et spesielt fokus på taushetsplikt med hvilket fokus juristen på arbeidsplassen har. Jeg tolker barnevernsarbeideren slik at den opplever at temaer om taushetsplikt ikke er helt opp til diskusjon fordi heller ikke juristen problematiserer temaet ytterligere, men henviser til at taushetsplikten uansett handler om en skjønnsmessig vurdering basert på barnets beste. Dersom det er slik at juristene ikke setter fokus på refleksjon rundt taushetsplikten, kan en slik jeg ser det, heller ikke forvente at barnevernsarbeidere har et ekstra fokus på taushetsplikten. Slik jeg ser det kan det tenkes at juristene har en klar påvirkning på barnevernsarbeidere når det gjelder spørsmål om taushetsplikten, på bakgrunn av at bestemmelser om taushetsplikten er fastsatt i lov, altså i juristenes fagfelt.

Slik jeg oppfatter det ønsker alle barnevernsarbeiderne bortsett fra en mer fokus på taushetsplikten, hvor en av informantene også ønsker mer fokus på «den vanskelige taushetsplikten». Denne barnevernsarbeideren etterlyser mer fokus på taushetsplikt på «et metanivå». Barnevernsarbeideren sier også at det bør ligge mange vurderinger bak enhver taushetsplikhåndtering, og at barnevernsarbeidere ikke kan ta det for gitt at vi mestrer taushetsplikten. Jeg tolker denne barnevernsarbeideren slik at hun ikke nødvendigvis mener at taushetsplikten *er* vanskelig, men vil løfte fram at taushetsplikten *kan* og i mange tilfeller *bør* betraktes som «den vanskelige taushetsplikten». Dette kan også ses i sammenheng med flere av de andre informantene som sier at mer fokus på taushetsplikten generelt ville vært med på å bevisstgjøre vurderinger om taushetsplikten i større grad.

Med bakgrunn i at det generelt virker å være lite fokus på taushetsplikten på de forskjellige barnevernstjenestene, er det et interessant spørsmål hvorfor taushetsplikt er et tema som sjeldent er aktuelt på fagdager/temadager. Tatt i betraktning at det er nokså vanlig at barnevernsarbeidere kan en del paragrafer om andre ting, og at de har fagdager om andre temaer, kan det virke som at nettopp taushetsplikten er et tema barnevernsarbeiderne er lite eller minst trent i å vurdere kritisk. Slik jeg forstår dette er det også interessant med tanke på noen av barnevernsarbeidernes oppfatning av at vi har en innforstått forståelse av taushetsplikten, i likhet med Wulff et al. (2011) erfaring med yrkesutøveres «gitte» forståelse av taushetsplikten. Dersom det er slik, vil det slik jeg forstår det være spesielt nødvendig med

mer fokus på taushetsplikten, både i det daglige arbeidet og på fagdager slik at barnevernsarbeidere kan få mer trening i kritisk vurdering av taushetsplikten.

4.4 Utdanning og Opplæring

Både utdanningen på barnevern og sosionom har juss som en del av emneplanen. Studentene skal ifølge læringsmål på bachelorutdanningene i Barnevernspedagogikk ved NTNU oppnå bred kunnskap om «generelle forvaltningsmessige prinsipper og lover om barn og unge» (NTNUa, u.å.). I læringsmålene i bachelorutdanningen i sosialt arbeid på NTNU står det ikke konkret om juss eller lovverk, men det står at studentene skal kunne «finne, vurdere og vise til relevant informasjon og fagstoff knyttet til sosialfaglige problemstillinger» (NTNUb, u.å.).

De fleste informantene opplever at de har hatt mye teori om taushetsplikt i sin utdanning. En barnevernsarbeider opplevde at hun «fikk med seg mye fra skolen om lovverket og taushetsplikt». Flere av informanter forteller at de hadde mye undervisning i taushetsplikt på skolen, men opplevelsen er derimot varierende om undervisningen var nyttig eller mangelfull:

Jeg synes det med taushetsplikt var holdt høyt i forhold til at det.. det skulle ikke være noe lekkasjer.. og da jeg var med på en av de første møtene med familier på skolen.. ble vi veldig drillet på at.. og dette brant seg fast.. når du går ut i fra det hjemmet, så skal man ikke le eller snakk om noe, du skal ikke påkalle deg en oppmerksomhet.. du skal holde på taushetsplikten din (Informant 5).

Hmm jo vi hadde vel egentlig ganske mye om taushetsplikt.. eller det ble i alle fall satt veldig.. at taushetsplikten ble veldig løftet høyt da.. Men ja jeg synes noe var bra om taushetsplikt og noe var ikke så bra.. eller at vi fikk vel ikke prøvd oss så mye på det liksom (Informant 4).

En av barnevernsarbeider belyser videre noen utfordringer rundt det å *forvalte* lovverket og legger vekt på at det er forskjell på «å ha juss» og det å forvalte jussen:

Ja nei så vi har jo hatt litt juss.. Men å ha juss er jo en ting, men det å forvalte dette lovverket og tolke jussen i hver enkelt sak, det er jo en øvelse som man må trene mye på og som jeg tror man må.. selv om man blir veldig erfaren etter hvert så er jo jussen noen veiledende rammer, det gir jo sjeldent noe såne klinkende klare svar (Informant 3).

Samtlige informanter forteller at de ikke har hatt, eller kan ikke huske at de har hatt noen opplæring i taushetsplikten på sin arbeidsplassen eller tidligere arbeidsplasser. Flere av informantene forteller at deres oppfatning er at opplæringen i taushetsplikt skal skje gjennom utdanning, slik at man har tilstrekkelig kompetanse om taushetsplikt når en kommer ut i arbeidslivet. Noen av informantene forteller at det var litt snakk om taushetsplikt da de ble ansatt, men

at dette mest handlet om å skrive under på taushetsplikterklæringen. En informant illustrere sine tanker om dette slik:

Ja liksom, du skriver under på at du har lest og forstått innholdet i taushetsplikten når du begynner å jobbe.. For min del er jo det 500 år siden (ler).. Kanskje jeg skulle gjen-tatt løftet (ler).. Ja skulle jo gjort det (Informant 1).

En annen informant forteller også at opplæring stort sett skjedde gjennom utdanning, men sier samtidig at hun er opptatt av å stadig gjøre sine medarbeidere bevisst på taushetsplikten gjennom praktisering:

Ja og jeg er opptatt av at det skal være i praksis og ikke at jeg henger opp et ark på veggen.. da vet jeg ingenting om hvordan de håndterer det.. og jeg tror ikke det virker.. man må ha en bevissthet i forhold til det.. det må holdes levende.. jeg tror ikke det virker at jeg sender ut på mail eller sånt.. nei (Informant 5).

En barnevernsarbeider tematiserer også et annet viktig perspektiv slik jeg ser det, som handler om hvordan de ulike utdanningene er utformet og dermed hvordan hver student er i stand til å håndtere de jobbene som skal utføres etter endt utdanning:

Og det er jo interessant synes jeg.. det er kanskje litt sånn sidespor men hvordan man har lagt opp psykologstudiene og praksis og veiledning kontra hvordan man legger opp barnevern og sosionom der det er helt andre krav til praksis og veiledning.. em ja.. det er jo ikke noen mindre sårbar gruppe vi i barnevernet jobber med (informant 3).

Samtlige barnevernsarbeidere opplevde at taushetsplikten ble holdt høyt i deres utdanning. Med «holdt høyt» eller «løftet høyt» antar jeg at barnevernsarbeiderne mener at taushetsplikten ble satt fokus på og løftet frem som et viktig tema. Det ser derimot ut til at det er noe ulike opplevelser om barnevernsarbeiderne opplever at opplæringen var «god nok». En av barnevernsarbeiderne poengterer at de ikke fikk «prøvd seg så mye» på taushetsplikten. To andre barnevernsarbeidere opplevde at de fikk erfaring både fra praksis og gjennom eksempler og caser i utdanningen

Slik jeg ser det kan tenkes at barnevernsarbeiderne som *ikke* opplevde opplæring om taushetsplikt som god nok, opplevde at de ikke fikk praktisert eller utforsket taushetsplikten slik som noen av de andre barnevernsarbeiderne beskriver. Mange av informantene forteller at utdanningene ofte hadde fokus på at det ikke skulle være noen «lekkasjer» eller at barnevernsansatte ikke skal «spre rundt seg med informasjon». Jeg oppfatter det slik at alle barnevernsarbeiderne er fullstendig klar over at uvedkommende ikke skal ha tilgang på informasjon de

kjenner til gjennom sin jobb i barnevernet. Slik jeg tolker det ligger barnevernsarbeidernes utfordringer mer i de situasjonene hvor det er vanskelig å vite hvor mye informasjon som kan deles, og hva en selv kan avgi av informasjon. En av barnevernsarbeiderne forteller at hun opplevde at deres jusslærer redegjorde meget godt om taushetsplikten og brukte mange eksempler. Denne barnevernsarbeideren legger vekt på verdien av en grundig gjennomgang av ulike sider ved taushetsplikten, for å kunne få et grunnlag til å forstå taushetsplikten. En av de andre barnevernsarbeiderne belyser dette videre når hun sier at det er forskjell på å lære om juss og det å selv forvalte jussen. Hun framhever i denne sammenheng trening og øvelse i å forvalte jussen for å kunne tolke hver enkelt sak. Videre peker informanten på at regelverket er veiledende rammer, slik at loven sjeldent gir noen «klinkende klare svar».

Med bakgrunn i barnevernsarbeidernes opplevelse av sin utdanning kan det være rimelig å stille spørsmål om hvem som er ansvarlig for en «god nok» opplæring i forståelse og utøvelse av taushetsplikten. Samtlige informanter forteller at de ikke kan huske at de har hatt opplæring i taushetsplikten på arbeidsplasser, annet enn underskrift på taushetsplikterklæring. Barnevernsarbeidernes erfaringer er at det tas mer eller mindre for gitt at barnevernspedagoger og sosionomer vet hva taushetsplikten innebærer når de er ferdigutdannet. Slik sett kan det tenkes at arbeidsgivere forventer at utdanningene er ansvarlige for at studentene kan forvalte juridiske bestemmelser når de trer ut i arbeidslivet. Flere har de siste årene pekt på at det trengs et kraftig kompetanseløft blant ansatte i barnevernet (Barne- og likestillingsdepartementet, 2017: NOU 2000:12: NOU 2009:8: Røsdal et al., 2017). Befring-utvalget i NOU 2000:12 (s.107) peker på at det er nødvendig med en 5-årig utdanning for barnevernspedagoger og sosionomer, inkludert 1-års veiledet praksis. Dette mener de er nødvendig for å skape kompetente barnevernsarbeidere på en troverdig måte. Basert på noen av barnevernsarbeidernes opplevelser av opplæring i taushetsplikt gjennom utdanningen, kan det tenkes, slik jeg ser det at en 5-årig utdanning inkludert 1-års veiledet praksis, er nødvendig for å sikre mer jevn og tilstrekkelig kompetanse blant studentene. Etter som noen av barnevernsarbeiderne opplevde at de fikk god nok opplæring, mens andre en mer manglende opplæring i taushetsplikt, kan det virke som kvaliteten i utdanningen er avhengig av hvilken utdanningsinstitusjon en studerte ved, og kanskje hvem som hadde ansvar når det gjaldt undervisningens innhold. Basert på studentenes noe ulik opplæring i taushetsplikt kan både utdanninginstitusjon, hvilket tidsrom utdanningen ble gjennomført på, valg av pensum og hva som prioriteres som viktig å gjennomgå i undervisning, ha sammenheng med dette,

slik jeg forstår det. Sett i et slikt lys kan det tenkes at en 5-årig utdanning kan være med på å sikre en mer grundig opplæring, hvor utdanningsinstitusjonene har tid nok til å gå i dybden på flere temaer/problemstillinger. På en annen side kan utdanningene slik jeg ser det, umulig sikre at hver enkelt elev har gode nok kunnskaper i alle deler av pensum, selv om en utvider antall år i utdanningen. Når alt kommer til alt er det studenten selv som blir tillagt ansvaret å tilegne seg gode nok kunnskaper om taushetsplikt, og andre tema, slik jeg forstår det. En måte å sikre at flere studenter tilegner seg mer kunnskap, slik jeg ser det, kan være å øke kravene til å bestå eksamen, eksempelvis som noen medisinerutdanninger gjør hvor det er et krav til karakter C for å få bestått.

Tanken om en utvidet grunnutdanning for å øke kompetansen i barnevernet er derimot ikke helt i samsvar med hva Røsdal et al. (2017) fant i sin kartlegging om kompetansebehov i barnevernet. Barnevernlederne i denne kartleggingen etterlyser også en mer styrket grunnutdanning, men mener at veiledning og opplæring i arbeidssituasjonen helt tydelig er de viktigste faktorene for å heve kompetansen i barnevernet. Angående taushetsplikten er denne uttalelsen slik jeg ser det, noe motstridene med hva barnevernsarbeiderne oppfatter forventes når de kommer ut i arbeidslivet, i og med at deres opplevelse er at det forventes at de skal kunne taushetsplikten når de blir ansatt i barnevernet. Slik jeg tolker dette, kan det tenkes at barnevernledere har motsigende meninger og holdninger til hvordan dette skal fungere. På den ene siden mener barnevernlederne at opplæring og veiledning på arbeidsplassen er den viktigste faktoren for kompetente ansatte (Røsdal et al., 2017). På den andre siden opplever barnevernsarbeiderne i denne studien, manglende opplæring på arbeidsplassen og en forventning om at en skal beherske taushetsplikten. Slik jeg ser det er det derfor ikke i samsvar med barnevernsledernes oppfatning av at opplæring og veiledning på arbeidsplassen er de viktigste faktorene for kompetente barnevernsarbeidere, og informantenes opplevelse av at barnevernspeagoger/sosionomer som blir ansatt i barnevernet, skal beherske taushetsplikten etter endt utdanning.

Røsdal et al. (2017) peker også på at kapasitetsmangel i barnevernstjenestene er en faktor for mindre kompetente barnevernsarbeidere. Sett i et slikt lys kan det tenkes at barnevernlederne i Røsdal et al. (2017) sin kartlegging mener at veiledning og opplæring i arbeidssituasjonen er den viktigste faktoren for å øke kompetansen, men på grunn av kapasitetsmangel kan det være utfordrende å få gjennomført dette godt nok i praksis. Røsdal et al. (2017) skriver også at

manglende erfaring blant barnevernsansatte er en årsak til kompetansemangel blant barnevernsarbeidere. Dette kan ses i sammenheng med spørsmålet hos en av informantene om hvorfor krav til veiledning og praksis er forskjellig i eksempelvis medisinstudiet og barnevernspedagogutdanningene. Barnevernsarbeideren baserer dette på at barnevernet ikke arbeider med mindre sårbare grupper enn eksempelvis leger. Hun mener derfor at det er underlig at det ikke stilles like krav til praksis og veiledning for leger, som for barnevernspedagoger og sosionomer. På medisinstudiet stilles det krav til at studentene skal gjennomføre og få godkjent praksis på alle spesifikke områder en lege kan arbeide i. I barnevernsutdanningene er det derimot mer vanlig å ha et semester utplassering på én spesifikk plass. Utfordringene med dette slik jeg ser, det kan være at praksisplassene er på alt fra barnevernstjenester, til barnehager og bofellesskap. Slik sett kan det være rimelig å stille spørsmål om i hvilken grad studenter på barnevernspedagogutdanningen får lik opplæring og kompetanse gjennom utplassering. I NOU 2009:8 (s.90) *Kompetanseutvikling i barnevernet* foreslår utvalget at det innføres turnustjeneste etter endt bachelor- og masterutdanning for barnevernspedagoger og sosionomer. Dette forslaget kommer på grunnlag av at turnustjenester er et obligatorisk tiltak blant annet for leger og andre utdanninger innen helse. Hovedbegrunnelsene for å innføre turnustjeneste er for å styrke den profesjonelle og praktiske kompetansen hos barnevernsansatte (NOU 2009:8 s. 90). Slik jeg forstår ansvar om å tilegne seg gode nok kunnskaper om taushetsplikt på bakgrunn av informantenes uttalelser og kartlegging av barnevernstjenester, kan det virke som at ansvaret til slutt faller på hver enkelt barnevernsarbeider.

Flere av barnevernsarbeidernes sier som nevnt tidligere at taushetsplikten ikke er noe de tenker spesielt over i det daglige arbeidet. Med bakgrunn i barnevernsarbeidernes engasjement for de ulike problemstillingene som beskrevet i dette kapitlet, kan jeg tolke det dit hen at de har et noe større fokus på taushetsplikten enn hva de selv kanskje opplever. Dette kan slik jeg ser det, beskrive noe av det generelle fokuset eller statusen taushetsplikten har i barnevernet. I neste kapittel undersøker jeg hvordan barnevernsarbeiderne opplever taushetsplikten i sammenheng med samarbeid med andre instanser.

5.0 Samarbeid

Barnevernsarbeiderne tematiserer mange ulike sider ved samarbeid og taushetsplikt gjennom intervjuet. Som ansatt i barnevernet kommer man ikke utenom samarbeid med andre. Dette kan enten gjelde samarbeid med andre kollegaer med samme profesjon eller andre kollegaer fra andre profesjoner, i tillegg til en rekke andre tjenester som skole, barnehage, BUP og politi. Her som i tidligere kategorier vil informantenes uttalelser også kunne vært plassert innenfor flere kategorier. Den første underkategorien handler om *Barnevernsarbeidernes opplevelse av samarbeid* og neste underkategori dreier seg om *barnevernsarbeidernes «bilde» av de andre instansene*. Når det gjelder disse kategoriene kunne flere av informantenes uttalelser vært plassert innenfor begge kategoriene. Jeg har forsøkt å plassere uttalelsene med den hensikt å beskrive mest mulig av innholdet, plassert under kategorier for et mest mulig oversiktlig bilde for leseren. I den siste underkategorien presenterer jeg opplevelsen av bruk av *samtykke*. I det første underkapittelet skal jeg presentere barnevernsarbeidernes egne opplevelser med samarbeid og taushetsplikt.

5.1 Barnevernsarbeidernes opplevelse av samarbeid

I forskning om samarbeid mellom barnevernet og andre tjenester blir taushetsplikten ofte sett på som en utfordring for samarbeid (Bache-Hansen, 2009; Baklien, 2009; Stang et.al., 2013; Kjønstad, 2014). Mange av informantene forteller at samarbeid som regel ikke er problematisk da en kan innhente samtykke, dermed oppleves taushetsplikten ikke som et hinder. Dette blir mer tematisert i kapittel 5.3 *samtykke*. Likevel forteller mange av informantene om ulike erfaringer hvor taushetsplikten kan bli en form for hindring. To av barnevernsarbeiderne tematiserte konkret hvordan de opplever at taushetsplikten kan være til hinder for samarbeid, hvor dette i stor grad handler om at de ikke kan gi ut «alt» eller «mye» informasjon. Det faktum at de ikke kan videreformidle all av informasjon, opplever mange av barnevernsarbeiderne kan påvirke samarbeidet slik at det kan bli utfordrende ved senere anledninger:

Ehm det er jo.. det kan jo oppleves litt noen gang som et hinder fordi man sitter med mye informasjon både i møter og andre ting.. Der man kanskje ikke får.. ikke kan si alt.. og da blir det jo litt sånn.. kanskje vi i barnevernet har gjort oss opp en mening om den kunnskapen vi har.. også er det mange som ikke forstår kanskje det vi har bestemt eller tenkt fordi de kjenner familien på en annen måte eller ikke vet alt det vi vet eller har den samme erfaringen da.. så kan man jo ikke alltid si det heller og da.... jeg føler ofte at jeg kan komme litt sånn i konflikt med skole eller lærere fordi at de ikke vet alt

også kan ikke jeg fortelle alt.. men det er kanskje ikke så lett å forstå alltid (Informant 7).

Ja... I alle fall hvis ungdommene skal flyttes mellom tiltak så kan det jo være vanskelig... Det er jo ikke alt det nye tiltaket får vite så da kan det jo være litt sure miner der.. som kan påvirke samarbeidet senere da.. Selv om det nye tiltaket synes det er veldig nødvendig med all informasjonen så er det jo ikke alltid vi føler det er nødvendig da.. Så får de kanskje likevel vite om det i ettertid da.. så da får vi høre det.. at dette burde vi fått vite om (Informant 2).

Flere av barnevernsarbeiderne legger vekt på at *formalitet* er viktig i kommunikasjon og i samarbeid for å ivareta taushetsplikten. Det ble blant annet sagt: «Jeg har ikke bruk for informasjon jeg ikke formelt kan bruke». En annen barnevernsarbeider belyser en lignende hendelse hvor instanser tar kontakt med barnevernet hvor instansen vil informere om noe, men helst uten at noen skal vite at informasjon er gitt av dem. En av barnevernsarbeiderne er enda mer tydelig på at *formalitet* er en viktig faktor for å ivareta taushetsplikten når det gjelder samarbeid med andre instanser. Barnevernsarbeideren forteller om en situasjon hvor en annen instans ville ha mer jevnlig kontakt for å opprettholde samarbeid:

De ville komme til oss innimellom for å snakke om ting.. og det ville ikke jeg.. vi kan godt samarbeide.. men da skal det være formalisert.. det skal ikke være sånn at vi snakker om de ungdommene som.. ja jeg vil ikke ha en sånn prat.. Når vi skal samarbeide om enkeltungdommer så skal vi avklare med dem det gjelder.. ikke bare sånn tilfeldigvis spis mat sammen og så prate om forskjellige ting.. det bli for uformelt og sånn vil jeg ikke ha det (Informant 5).

Mange av barnevernsarbeiderne forteller at de også opplever at samarbeid med andre instanser fungerer godt. Barnevernsarbeiderne peker blant annet på situasjoner hvor kommunikasjonen fungerer godt, og når både barnevernet, familien og samarbeidstjenester har lik forståelse av situasjonen. En av barnevernsarbeiderne viser til en viktig faktor for å få samarbeid til å fungere: «å redegjøre for hvorfor» i et samarbeid:

Jeg opplever ikke at... det kan være psykiatrien eller andre plasser i helsevesenet.. jeg opplever ikke at de er vanskelig når vi ringer og sier at det er fra barnevernet.. vi er i en situasjon sånn og sånn.. jeg opplever ikke at folk er vanskelig da.. men det kan jo også handle om å redegjøre hvorfor man spør da.. (Informant 5)

Kommunikasjon er en faktor mange av barnevernsarbeiderne oppgir som viktig for et fungerende samarbeid. Det blir blant annet sagt: «kommunikasjon er alltid nøkkelen til alt». Barnevernsarbeideren i sitatet over skildrer blant annet hvorfor hun ikke opplever at det er problematisk å få tak i informasjon fordi: «det kan jo også handle om å redegjøre for hvorfor man

spør». Jeg tolker det slik at barnevernsarbeideren mener at dersom man informerer og forklarer hvorfor man spør, kan det være enklere for den andre instansen å forstå hvorfor det er viktig at barnevernet i den aktuelle situasjonen får informasjon. Å redegjøre for hvorfor slik som barnevernsarbeideren i sitatet over sier, handler slik jeg ser det, om å kommunisere på en effektiv måte (Grenness, 1999). Med Grenness (1999) sin definisjon av kommunikasjon som «formidling av energi», forstår jeg det slik at dersom en redegjør godt for hvorfor en spør, kan den andre instansen bruke mindre energi og tid på å undres over hva som kommer til å skje med informasjonene en eventuelt utleverer. En annen måte å forstå dette på an være å formidle energi over på den andre, slik at de ser nyttheten og verdien av å være behjelpelig.

Slik jeg ser dette handler det også om respekt for hverandre. Ved å redegjøre for hvorfor, for å deretter be om informasjon, anerkjenner man den andres posisjon. Slik jeg ser det kan dette være viktig for tilliten mellom barnevernet og andre instanser. Selv om andre instanser har opplysningsplikt til barnevernet, vil en redelig måte å innhente opplysninger på, være hensiktsmessig for barnevernet for å oppnå tillit blant andre instanser, slik jeg ser det. På dette viset kan det tenkes at det oppleves mer greit for andre instanser å gi fra seg opplysninger. På en annen side vil det å redegjøre for hvorfor en spør og i hvilken posisjon en står i, bero på spørsmål om hensyn til taushetsplikten. Som diskutert tidligere kan barnevernet gi fra seg opplysninger til andre instanser dersom det er nødvendig for å få tilstrekkelig informasjon. Dette krever derimot en konkret vurdering om formidling av opplysningene vil kunne fremme barnevernstjenestens oppgave i den konkrete situasjonen jf. barnevernloven § 6-7 tredje ledd.

5.1.1 Ulike instanser forholder seg til ulike lovverk

Flere av barnevernsarbeiderne opplever utfordringer knyttet til at ulike instanser som jobber med barn og unge, er underlagt ulike lovverk om taushetsplikten. Barnevernsarbeiderne tematiserer utfordringer med at hver instans forholder seg til den taushetsplikten de har etter sin gjeldende lov. Dette kan noen ganger påvirke samarbeidet mellom instanser ut i fra om en har kunnskap om hvilke lovbestemmelser angående taushetsplikt den andre har. En av barnevernsarbeiderne sier blant annet at det ofte er nødvendig å påminne lærere taushetsplikten, fordi de erfarer at informasjon ofte sprer seg raskt på skoler. Dette begrunner barnevernsarbeideren med at skolen ikke har «så mye forståelse for lovverket barnevernet forholder seg til».

Barnehager og skoler er forvaltningsorgan, og har dermed bestemmelser etter forvaltningsloven. Helsetjenester omfattes av helsepersonelloven, og politi har sine bestemmelser om taushetsplikt i politiregisterloven, hvor noen av bestemmelsene er hentet fra forvaltningsloven § 13. Barnevernsarbeiderne beskriver sine tanker angående taushetsplikt, samarbeid og ulike lovverk slik:

Og vi jobber jo mye opp mot NAV.. ehm og da er det jo ofte mange beslutninger der man ikke skjønner helt da... Men så leser man lovverket deres og da skjønner man jo hvorfor de gjorde det for eksempel. Mm.. Men det vet jo ikke vi av oss selv.. hvorfor de er så strenge på akkurat det da (Informant 2).

Ja noen lurte jo på hvorfor er vi så strenge på akkurat det og det og sånt. Ja... vi blir jo veldig å jobbe etter hver vår lov, så da blir det jo litt krasj noen gang når man skal samarbeide (Informant 1).

To av barnevernsarbeiderne antyder at de kunne tenkt seg at lovverket om taushetsplikt blir noe annerledes i framtiden, slik at de ulike instansene som arbeider med barn og unge har noe mer felles lovverk å forholde seg til. Barnevernsarbeiderne indikerer noe forsiktig at en annerledes måte å tenke på kunne vært fordelaktig:

Jeg tror det ville vært godt at taushetsplikten kanskje er annerledes mellom hjelpeinstanser.. men hvordan man gjør det reint praksis med loven og sånt det.. det vet jeg jo ikke hvordan skal gå da (Informant 6).

Man kan jo begynne å lure på om det er noe mening at vi splitter opp så mye.. at det skal være så mye taushetsplikt også mellom ulike instanser.. en eller annen gang i framtiden så er det ikke sikkert at det er taushetsplikt mellom ulike profesjoner.. det kan jo hende at det er en brytningstid i forhold til det.. altså man kan jo godt tenke at barnevern og helse slås sammen etter hvert (Informant 5).

Dette kan ses i likhet med Lilliesköld & Magnestrand (2008) sin forskning der $\frac{3}{4}$ respondenter opplevde visse utfordringer knyttet til at ulike virksomheter har ulik taushetsplikt og forholde seg til. Lilliesköld & Magnestrand (2008) mener at et felles lovverk ikke nødvendigvis er løsningen på problemet. Dette begrunner de blant annet med at tilbakemelding til melderer ikke fungerte bedre før da sosialtjenesten og førskolen i Sverige sent på 90-tallet tilhørte samme nemnd, og dermed ikke hadde taushetsplikt seg imellom. Lilliesköld & Magnestrand (2008) hevder at det er dårlige kunnskaper om hverandres taushetsplikt som blant annet bidrar til dårligere samarbeid. Slik jeg ser det belyser barnevernsarbeiderne viktige tanker angående et felles lovverk. På den ene siden kan det være nyttig med et felles lovverk fordi det blir færre lovverk å forholde seg til for yrkesutøvere. I følge NOU 2009: 22 (s.73) er en hovedutfordring

for samarbeid at finnes ulike lover bygd opp rundt de ulike sektorene. Slik jeg ser kan et eksempel være dersom skolen har spørsmål angående barnevernets taushetsplikt, må de slik det fungerer i dag, først gå inn i forvaltningsloven for å finne bestemmelser der. Dernest må de sannsynligvis slå opp i barnevernloven for å undersøke hvilke særbestemmelser eller begrensninger i barnevernloven som er annerledes enn i forvaltningsloven. Med bakgrunn i min forståelse av dette og med bakgrunn i Hansen (2006) som skriver at lovverk om taushetsplikten er utfordrende å orientere seg i, kan jeg forstå utfordringene med at vi ikke kjenner og forstår hverandres lovverk, slik som en av barnevernsarbeiderne beskriver. For yrkesutøvere som ikke er jurister, kan det i utgangspunktet være utfordrende å lese og tolke lovverk i seg selv, slik som Skimelid (2008) påpeker. Sett i et slikt lys i kan det tenkes slik jeg ser det, at ulike bestemmelser i ulike lovverk gjør at det blir fort gjort å «fall av» eller miste motivasjonen for å orientere seg i lovverk.

På en annen side er det ikke sikkert at et felles lovverk gjør det noe «ryddigere» eller enklere å finne fram, slik jeg ser det. Ulike instanser vil nødvendigvis ha behov for ulike bestemmelser når det gjelder taushetsplikten fordi hver instans har ulike mandat. Slik sett kan det tenkes at et felles lovverk ville blitt så stort og omfattende at jobben med å orientere seg, og finne de aktuelle bestemmelsene ikke blir enklere. Slik jeg ser det, kan det også være utfordrende å innføre et felles lovverk fordi, slik som en av barnevernsarbeiderne også uttrykker: «hvordan skal dette gjøres i praksis?». Jeg forstår denne problemstillingen slik at målet må være at de ulike instansene i større grad forstår hverandres muligheter og begrensninger i samarbeid, ut i fra de ulike lovverkene. En måte å løse dette på, kan slik jeg ser det ha vært en oversikt over hvilke instanser som er underlagt hvilke lover, og noen påfølgende stikkord for hvilke instanser som har strengere taushetsplikt enn andre instanser. På den måten ser jeg det slik at en enklere kan få en viss oversikt over hvor en skal lete, og en viss forståelse for hvorfor ulike instanser forholder seg ulikt til taushetsplikten. I følge Dokument 8:52 S (2015–2016) er det også en utfordring at taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett finnes i ulike regelverk, fordi dette fører til at ulike etater har vanskeligere for å samarbeide og forstå hverandre. Slik som NOU 2016: 16 (s.123) påpeker er det nødvendig å se taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett i sammenheng dersom en skal kunne vurdere barnevernets adgang til å dele informasjon. Utvalget i NOU 2016:16 (s.132) foreslår derfor å samle bestemmelsene om taushetsplikt og opplysningsrett for å gjøre det enklere å finne fram. Sett i et slikt lys, kan dette slik jeg forstår det, styrke ideen om at et felles lovverk kunne vært fordelaktig.

5.1.2. Hensyn til barnets beste

I følge barnevernloven § 4-1 *hensyn til barnets beste* skal barnevernet legge avgjørende vekt på å finne tiltak med tanke på barnets beste. Flere av barnevernsarbeiderne tematiserer barnets beste i sammenheng med taushetsplikten, hvor det blant annet blir sagt «det kan vel diskuteres». En av barnevernsarbeiderne opplever at lovverket med tanke på barnets beste er «helt greit» og at taushetsplikten utført på riktig måte skal sørge for barnets beste. En utfordring flere av barnevernsarbeiderne er opptatt av er at familier, og spesielt barnet, skal «få slippe» å fortelle historien sin unødvendig mange ganger. Med dette mener de at det kan være krevende å fortelle historien sin til flere ulike personer og instanser. Utfordringer de skildrer i denne sammenheng er hvor vidt det er barnets beste at det deles informasjon mellom ulike instanser, eller om det er barnets beste at informasjon i mindre grad deles mellom instanser. To av barnevernsarbeiderne belyser hvordan de opplever samarbeid til barnets beste:

Ehm ja for i forhold til å snakke med andre samarbeidspartnere så er jo det barnets beste tenker jeg.. de skal slippe å fortelle historien sin så veldig mange ganger.. og det kan jo være like viktig at helsesøster kan være den fortrolige.. man kunne ha vekslet litt på.. Eller man kunne formidlet til hverandre om hva som er sagt og blitt gjort.. og da tenker jeg at barnets beste er jo også i forhold til at man kan samarbeide og finne de beste løsningene sammen (Informant 7).

Ja jeg synes det er barnets beste at vi snakker sammen vi rundt.. men det spørs jo veldig på situasjonen da og hvordan ehm.. det kan virke også mot sin hensikt noen ganger.. for eksempel hvis barnet har dårlig erfaring med noen andre.. en annen instans.. men ja nei det blir ut i fra situasjonen.. hvis du tenker at man kan ha en samtale med et barn som åpner seg etter man har bitt litt kjent og det kommer fram informasjon som.. noe er man nødt til å ta videre (Informant 6)

Det kan se ut til at barnevernsarbeiderne har ulike opplevelser om hvor vidt taushetsplikten fungerer i forhold til barnets beste. Samtlige barnevernsarbeidere er likevel enig om at det aller beste for barnet er når en får til et godt samarbeid for å gi barnet et best mulig tilbud. Slik jeg forstår det, legger barnevernsarbeiderne i sitatene over vekt på ivaretagelse av barnet og familien. De forteller at å snakke om vanskelige opplevelser til en fremmed kan være utfordrende nok, slik at barnet derfor bør få slippe å gjenta historien sin flere ganger. Slik jeg forstår det handler dette også om etiske vurderinger og respekt for enkeltindividet, slik som yrkesetisk grunnlagsdokument stiller krav til hos barnevernspedagoger og sosionomer (Fellesorganisasjonen, 2015). På en annen side er det, slik jeg ser det, også viktig å være kritisk til videreformidling av informasjon med tanken at barnet skal slippe å fortelle historien sin flere ganger. Det kan tenkes at barnet kan ha bedre relasjoner til noen yrkesutøvere enn andre. Slik jeg forstår det, kan det tenkes at dersom barnet har en bedre relasjon til

helsesøster, kan det hende at barnet holder igjen informasjon i samtale med barnevernet, som barnet potensielt ville ha fortalt til helsesøster. Slik sett kan en gå glipp av viktig informasjon dersom en ikke vurderer hvor god mulighet en selv har for å få tak i informasjon fra barnet og familien, slik jeg ser det.

Med bakgrunn i barnevernsarbeidernes beskrivelser av taushetsplikten og samarbeid, oppfatter jeg at de har ulike opplevelser av hvordan samarbeid fungerer med tanke på taushetsplikten. Noen opplever taushetsplikten som et hinder i samarbeid på grunn av at barnevernet har mye informasjon som andre instanser ønsker å ha, men som barnevernsarbeiderne ikke mener er nødvendig å videreformidle. Dette kan føre til at det oppstår «sure miner» hos de andre instansene og at barnevernet noen ganger kommer i konflikt med instanser fordi de ønsker mer informasjon. Med grunnlag i barnevernsarbeiderne ulike opplevelser av hvordan samarbeid fungerer med tanke på taushetsplikten, er det rimelig å stille spørsmål om hva som gjør at noen opplever taushetsplikten som et hinder, mens andre ikke? Slik jeg ser det kan det tenkes at dette har noe med barnevernsarbeidernes basiskunnskap om taushetsplikt å gjøre. Med bakgrunn i lovteksten og kunnskap som viser at taushetsplikten er komplisert å forstå, er det ikke urimelig å stille spørsmål til om barnevernsarbeiderne har gode nok kunnskaper når det gjelder å forstå muligheter for samarbeid. Stang et al. (2013) skriver at for å forstå rettsreglenes skjønnsmessige karakter, forutsetter dette at rettsanvenderne har god kompetanse og god vurderingsevne. Rettsanvenderne i barnevernet, altså barnevernsarbeiderne, vil i de aller fleste tilfeller ikke ha mer juridisk kompetanse enn hva de får gjennom sosionomutdanningen og barnevernspedagogutdanningen. På en side kan det tenkes at barnevernsarbeiderne som ikke opplever taushetsplikten som utfordrende i samarbeid, har gode nok kunnskaper om muligheter og begrensninger jf. loven om taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett, og god etisk vurderingsevne i henhold til yrkesetisk grunnlagsdokument. På en annen side kan det tenkes at noen av barnevernsarbeiderne ikke er kjent med alle unntaksbestemmelsene som gjelder for taushetsplikten og derfor ikke er klar over at en har flere muligheter i lovverket til å løse samarbeidssituasjoner. På en tredje side kan det tenkes at det er slik som utvalget i NOU 2009:22 (s.73) skriver, at regelverket har en tendens til å tolkes unødige strengt. En slik forståelse kan slik jeg ser det, også relateres til Wulff et al. (2011) som peker på at yrkesutøvere ofte forstår taushetsplikten som begrensende, slik at de ikke er i stand til å tenke kreativt og bredt nok om utøvelsen av taushetsplikt.

En annen interessant side av forståelsen hva angår bestemmelsene i lovverket, og dermed forståelsen av utøvelse av taushetsplikt, er slik som Lilliesköld & Magnestrand (2008) poengterer i sin studie: «etter omfattande studier i ämnet, känner vi oss fortfarande osäkra inför sekretesslagen» (s.36). Etter mine studier av både forvaltningsloven og barnevernloven, i sammenheng med andre relevante lover, kan jeg heller ikke si at jeg opplever å ha full oversikt eller kontroll vedrørende lovverket. Jeg kjenner meg igjen i barnevernsarbeidernes beskrivelse av at «alle situasjoner er ulike, og alle mennesker er ulike». Jeg kan i mange tilfeller oppleve at jeg forstår taushetsplikten, likevel dukker det opp nye situasjoner eller problemstillinger som gjør at jeg blir usikker og dermed må gå tilbake til ulike lovverk for å tolke og analysere på nytt. I neste kapittel undersøker jeg barnevernsarbeidernes «bilde» av de andre instansene.

5.2 Barnevernsarbeidernes «bilde» av de andre instansene

Hvilket «bilde» barnevernsarbeiderne har av de andre instansene opplever jeg som interessant i denne studien etter som det er gjort en del forskning på hvilke «bilder» eller oppfatninger andre instanser har av barnevernet. Som nevnt innledningsvis i dette kapittelet er mange av informantene opptatt av samarbeidet med skolen. Dette kan handle om at skolen er en av instansene barnevernet er mest i kontakt med. Mange av informantene belyser utfordringer ved at skolen ofte vil ha mer informasjon enn hva barnevernsarbeiderne opplever at de kan gi. Noen av informantene sier også som tidligere nevnt, at de gjerne kunne tenkt seg i visse tilfeller å gi mer informasjon, men opplever at mulighetene for dette er begrenset. De aller fleste begrunner hvorfor de tenker at skolen ikke trenger «mer» informasjon med at de også skal ivareta foreldrenes personvern, og at skolen kan gjøre en god nok jobb på bakgrunn av den informasjonen de har fått. Barnevernsarbeiderne opplever blant annet utfordringer i samarbeid med bakgrunn i ulike «bilder» av saken. Å ha ulike bilder av saken er også en utsegn som går igjen i mange av barnevernsarbeidernes erfaringer, ikke bare i samarbeid med skole, men også andre instanser som helsesøster, politi og BUP. To av informantene beskriver sine tanker om å ha ulike bilder av saken slik:

Ja nei det er jo litt sånn.. man kan jo sette seg i skolen sin situasjon også.. det er jo lettere å hjelpe en unge eller ungdom dersom man vet mer.. men så er det jo ikke alt de trenger å vite.. det er jo noe med å beskytte også.. både barnet og foreldrene.. de skal jo vite om en diagnose som kan gå utover skolehverdagen eller sånne ting.. eller bakgrunn til foreldrene trenger de ikke å vite for eksempel. I alle fall ikke alt.. det tror jeg ofte kan være vanskelig å forstå da (Informant 7).

Noen ganger så må de (skolen) ha, syns de selv, mer kunnskap om eleven for å kunne tilrettelegge bedre, men det er ikke alt jeg mener er relevant for å kunne ha et samarbeid om og med skole. Det er nok kanskje der jeg syns det er mest utfordrende (Informant 3).

En annen informant belyser et perspektiv som er viktig med tanke på hvordan skolen «lager» et bilde av barnet på bakgrunn av den informasjonen en får. Mange barn som lever under vanskelige hjemmeforhold kan stå i fare for å bli «den vanskelige ungen» på grunn av at forhold i hjemme kan påvirke konsentrasjon, skoleprestasjoner og atferd (Killèn, 2010: Kvello, 2013). Barnevernsarbeideren sier dette om sine om å dele informasjon med skolen:

Jeg prøver jo å gi skolen så mye info at de kan hjelpe barnet og forstå hvorfor.. og gi ungdommen en sjanse.. sånn at skolen ikke bare ser på ungdommen som en snørrvalp men kan forstå hvorfor den har denne atferd for eksempel.. Så man må tenke på hvem som trenger å vite hva da (Informant 4).

Barnevernsarbeiderne virker å generelt være opptatt av å ikke fremstille skolen som vanskelig eller lite forståelsesfull. En barnevernsarbeider sier at de bruker mye tid på å «roe ned gemyttene med samarbeidspartnere». En annen barnevernsarbeider sier at mye av samarbeid med andre instanser handler om å roe situasjonen og «samle trådene» slik at de kan forstå situasjonen bedre. En barnevernsarbeider beskriver sin erfaring slik:

For jeg opplever at skolen gjerne vil samarbeide, at det står ikke på viljen til samarbeid, men jeg tror eller jeg synes da at mange ganger så har jeg og skole.. vi forholder oss ganske ulikt til taushetsplikten hvor jeg forholder meg mye strengere til taushetsplikten om hvor mye som skal deles i møter, og skolen gjerne vil ha tilgang på så mye informasjon som mulig.. hvilket er forståelig for de skal hjelpe eleven på flere måter (Informant 3).

Flere av barnevernsarbeiderne belyser sin forståelse for hvorfor samarbeid med skolen kan være vanskelig når det gjelder taushetsplikten. Som det blir beskrevet er skolen eksempelvis «svært følelsesmessig engasjert» i elevene sine, de er redde og bekymret, og vil at saksbehandlingen skal skje raskt. Mange av barnevernsarbeiderne sier at de også ofte forstår skolens frustrasjon, og at de opplever skolen blant annet som «ivrig» og «omsorgsfull» ovenfor barna de arbeider med. Barnevernsarbeiderne beskriver at skolens følelsesmessige engasjement i barna ofte kan føre til at de ansatte på skolene blir utålmodige, ringer flere ganger til barnevernet og vil ha svar på hva som skjer. Mange av informantene sier at det ofte tar lengre tid å utrede en sak enn hva skolen tenker at det bør gjøre. En annen utfordring barnevernsarbeiderne opplever når det gjelder samarbeid, er at barnevernet ikke alltid er like bekymret som skolen fordi barnevernet har mer informasjon om saken. Noen av

barnevernsarbeiderne ytret sine tanker om dette med en litt oppgitt «tone», men påpeker at de har stor forståelse for at skolen er både redde, bekymret og frustrert. En barnevernsarbeider sier blant annet dette:

Det er jo de ansatte i skolen som er med ungene (oppgitt latter).. så de er jo sammen med ungen fra 8-4.. det er jo de som bruker tid med barna.. vi gjør jo ikke det.. så jeg skjønner jo godt hvorfor de vil ha mye informasjon om saken...men så har man jo så lyst til å samarbeide også da (Informant 7).

Noen informanter beskriver også årsaker til at samarbeid med skolen blir vanskelig fordi barnevernet og skolen ofte har ulike forståelser eller erfaringer med hvordan taushetsplikten fungerer. Jeg opplever at informantene mener at ulike forståelser kan ha bakgrunn i at barnevernet og skolen har ulike oppgaver. Barnevernsarbeiderne beskriver sine erfaringer:

Jeg tror det handler om at skolen handler i affekt.. de er så veldig følelsesmessig engasjert i saken og vil at ting skal skje raskt.. de er jo kjempebekymret og redd ikke sant.. jeg skjønner jo det også.. men vi har jo andre oppgaver, og må forholde oss til taushetsplikt sånn da (Informant 4).

De (skolen) jobber veldig mye med normalfungerende ungdom, hvor de kanskje ikke har den samme bevisstheten på hvor sensitivt de ulike.. altså de er vant til å diskutere saker på skolen ganske åpent tror jeg.. uten å forholde seg så strengt til taushetsplikten som det vi gjør.. sånn at jeg kan nesten oppleve at det er litt sånn nysgjerrighet noen ganger.. I skolen så er ikke alt som diskuteres så innmari sensitivt og vanskelig, så snakker de nok ofte litt friere.. også om det som kanskje er litt sensitivt og vanskelig da.. så er de på en måte ikke like trent til å vurdere hva som er relevant informasjon og hvilken informasjon kan deles og ikke (Informant 3).

Mange av barnevernsarbeiderne forteller om ulike situasjoner hvor de synes samarbeid er utfordrende, hvor jeg opplever at de snakker om at taushetsplikten er en mer bakenforliggende årsak til at samarbeidsforhold kan bli vanskelig:

Den blir jo på en måte utfordrende i samarbeid, men så handler det egentlig ikke om taushetsplikten i seg selv.. eller det handler om at for eksempel helsesøstre og vi er svært uenige fordi vi har forskjellig bilde av saken.. men så kan vi ikke alltid forklare hvorfor vi er så uenig med helsesøster fordi den informasjonen er taushetsbelagt.. så da blir jo taushetsplikten på en måte i veien for at vi skal kunne forklare hvorfor, og det kan gjøre at helsesøster eller skolen blir oppgitt eller frustrert på oss da.. Så forstår de (samarbeidspartnere) ikke våre avgjørelser fordi at de ikke vet mer.. så synes de kanskje at vi gjør veldig feil avgjørelse.. har jo vært bort i når det blir et sånt vanskelig samarbeid egentlig fordi man tenker så forskjellig om familien.. så blir vi uenig da.. og da er det jo litt sånn uheldig at for eksempel helsesøster og barnevern tenker forskjellig i forhold til situasjonen.. jeg tenker jo at det er ikke så greit å være en unge da.. oppi dette... fordi at man får så forskjellige tanker og svar ut i fra hvem man snakker med (Informant 7).

En barnevernsarbeider stiller spørsmål til hva samarbeidspartnere egentlig mener når de sier at de ikke synes de får nok informasjon. Barnevernsarbeideren uttrykker sterkt at barnevernet har mange samarbeidsmøter med andre instanser om konkrete situasjoner, hvor samarbeidspartnere både får informasjon over telefon, blir inkludert i møter og blir oppdatert dersom det skjer noe nytt. Barnevernsarbeideren opplever at andre samarbeidspartnere påstår at barnevernet glemmer seg bak taushetsplikten når samarbeidspartnere ikke får svar på det de lurer på. Slik jeg oppfatter barnevernsarbeideren, opplever hun derfor at det ikke handler om at andre samarbeidspartnere ikke får nok informasjon, men at samarbeidspartnere opplever at de ikke alltid får den informasjonen de søker etter, eller at de opplever at barnevernet ikke gjør nok. Barnevernsarbeideren sier videre:

Ja jeg tror folk klarer ikke å skille mellom.. hva mener de når problemstillingen taushetsplikt blir tatt opp da? Mener de at de ikke får noe info, eller mener de at dette kan vi ikke si fordi vi har taushetsplikt.. jeg vet ikke helt om de skjønner at det er en forskjell på.. å ikke få info på grunn av taushetsplikten og å ikke få *alt* av info (Informant 4).

En barnevernsarbeider forteller også at hun kunne tenkt seg at en del av stillingen i barnevernet var satt av til å bygge relasjoner og være i kontakt med samarbeidspartnere, fordi hun ser stor verdi av å ha et godt samarbeidsforhold med skolen og andre instanser. Barnevernsarbeideren har erfart at det er svært nyttig å ha jevnlig kontakt med skolen i ulike saker, men at dette også kan by på utfordringer fordi barnevernsarbeiderens arbeidshverdag ikke tillater dette tidsmessig. Barnevernsarbeideren erfarer at på grunn av dens tidsbegrensinger og arbeidsmengde, kan det få uheldige utfall dersom en tillater seg selv å være for tilgjengelig for samarbeid:

Når jeg gir samarbeidspartnere lillefingeren.. for eksempel skole.. så spiser de meg opp da.. de ringer hveeer dag.. ehm og det har jeg jo ikke tid til.. Jeg skulle gjerne hatt tid til det, men jeg har jo ikke det.. så ja på grunn at man etter hvert blir «spist opp» av skolen.. så holder man tilbake da.. og dette synes jeg du burde absolutt skrive om for det kan være nyttig for skolen å vite... ja så nå har jeg jo begynt å holde tilbake informasjon da.. eller kanskje ikke akkurat sånn.. men holder litt tilbake på å være så tilgjengelig ... så blir de jo etter hvert skuffet over deg da.. fordi det skjer kanskje ingenting også kan jeg ikke dele all informasjon som de gjerne vil ha så sier de at jeg gjømmmer meg bak taushetsplikten da.. ja (Informant 4)

Barnevernsarbeiderne tematiserer gjennomgående opplevelser som knytter seg til ulik forståelse av taushetsplikten, liten forståelse for hverandres arbeidsmetoder, muligheter og begrensninger. Å ha ulikt bilde av saken er et utsagn som gjentar seg hos barnevernsarbeiderne og som kan være en årsak til at samarbeid blir vanskelig. Slik jeg forstår det, blir taushetsplikten i denne sammenheng en påvirkningsfaktor fordi det kan være utfordrende for barnevernet å skape et felles bilde av saken som alle parter kan forstå.

Mange av barnevernsarbeiderne har erfaring med at skolen opplever at de trenger mye informasjon om barnevernssaker. Dette beskriver de blant annet med at «skolen syns selv de må ha mer kunnskap om eleven for å kunne tilrettelegge bedre» og «de får jo vite om diagnoser, men bakgrunnen til foreldrene trenger de jo ikke å vite». Sett i sammenheng med Bache-Hansens (2009) sin forskning hvor barnehagestyrere ikke mener at de trenger «alt» av informasjon, men nok til at de skal kunne hjelpe barnet, kommer det tydelig frem et misforhold mellom hva barnevernet mener er nødvendig informasjon og hva andre instanser mener er nødvendig informasjon. På den ene siden kan det se ut til at barnevernet opplever at de gir nok informasjon til at skolen og barnehagen skal kunne hjelpe barnet, på den andre siden med grunnlag i Bache-Hansen (2009), Baklien (2009) og barnevernsarbeiderne i denne studien, opplever skolen at de *ikke* får nok informasjon til å kunne hjelpe barnet. I den sammenheng kan det være interessant å stille spørsmål om hva som gjør at barnevernet og skolen har så ulik forståelse av hvor mye informasjon det er nødvendig å ha? Flere av barnevernsarbeiderne gir uttrykk for at de forstår hvorfor skolen tenker at de trenger informasjon, blant annet fordi det er de som tilbringer tid med barna og har mulighet til å være til stede og påvirke. Likevel opplever nesten samtlige barnevernsarbeidere at de gir nok informasjon til at skolen kan takle situasjonene. En av barnevernsarbeiderne uttrykker likevel noe frustrasjon ved utsagnet: «men så har man jo så lyst til å samarbeide også». Denne barnevernsarbeideren gir i likhet med de andre, også uttrykk for at skolen vil ha mer informasjon enn hva hun anser som nødvendig. Slik jeg tolker denne barnevernsarbeideren kan det virke som at hun likevel opplever at det hadde vært nødvendig å gi mer informasjon, men ut ifra hennes forståelse av bestemmelsene om taushetsplikt og hensyn til personvern, blir muligheten begrenset. Barnevernsarbeideren har også tidligere uttalt om samarbeid: «Vi er jo på det samme laget», som jeg tolker på den måten at det i visse tilfeller hadde vært ønskelig med et «friere» samarbeid. Slik jeg ser det kan et friere samarbeid mellom barnevernet og andre instanser eksempelvis øke effektiviteten eller håndtere situasjoner mer

enkler. Med dette mener jeg at det kan tenkes at visse situasjoner kunne vært håndtert på en raskere måte dersom samarbeid mellom instanser hadde mindre begrensninger. En av barnevernsarbeiderne forteller at hun håper at barnevernet er organisert på en annen måte i fremtiden, eksempelvis med at barnevernet har mer avgrenset området og at andre instanser kan ta over noen av oppgavene som barnevernet har i dag. Med bakgrunn i barnevernets tidspres og stor pågang, kan det slik jeg ser det være nyttig og videreformidlet mer informasjon til andre instanser, kanskje med den hensikt å gi flere oppgaver til andre, og dermed mindre til barnevernet? Dette strider derimot med bestemmelsene i forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6 og barnevernloven § 6-7 annet ledd, hvor barnevernet ikke har mulighet til å videreformidle opplysninger ut i fra arbeidsmessige betraktninger, eksempelvis for å forenkle oppgaver i barnevernet (Barne- og familiedepartementet, 2005).

Hva som gjør at barnevernet og andre instanser har ulik forståelse av hvor mye informasjon det er nødvendig å ha, kan også ha sin bakgrunn i manglende innsikt i hverandres arbeidsoppgaver og mandat. I følge Willumsen (2015, s. 162) er kjennskap til hverandres kompetanser og tjenester en viktig del av det å få til et samarbeid som fungerer. Barnevernsarbeidernes og skolens ulike forståelse av hvor mye informasjon det er nødvendig å ha, kan også ses i sammenheng med Winsvold (2011) som hevder at problemer raskt oppstår dersom ulike fagprofesjoner har motstridende interesser. På den ene siden kan det slik jeg ser det tenkes at skolen ikke forstår hvorfor det er viktig at barnevernet holder igjen informasjon om en barnevernsak. På den andre siden kan det tenkes at barnevernet ikke forstår hvordan skolen jobber og hva skolen har mulighet til å gjøre i løpet av de timene de tilbringer med barna. En viktig side av at barnevernet deler nok informasjon med skolen kan være slik som en av barnevernsarbeiderne beskriver: «Jeg prøver å gi så mye informasjon, sånn at skolen ikke bare ser på ungdommen som en snørrvalp». Jeg antar at barnevernsarbeideren tar utgangspunkt i teorier om at vanskelige hjemmeforhold kan påvirke barnets atferdsmønster, slik at barn i barnevernet derfor har en tendens til å bli «vanskelige» på skolen. Sett i et slikt lys er det viktig at skolen får nok informasjon til å kunne forstå barnets atferd, for å dermed kunne gi barnet en sjanse til å ikke bare være «den vanskelige ungen». Slik jeg forstår dette er det å videreformidle opplysninger en viktig dimensjon for at barnevernet ikke underbygger andres eventuelle fordomsfulle bilder av barn.

For å unngå at det oppstår uheldige situasjoner som kan bli krevende og vanskelig for skoleansatte å håndtere er det viktig, slik jeg ser det, å få tilstrekkelig informasjon. Jeg vil eksemplifisere dette gjennom en fortelling fra min egen praksis. Eksempelet er noe omskrevet med tanke på taushetsplikten. Skoler kan få videreformidlet informasjon av barnevernet i sammenheng med et barns situasjon som eksempelvis dreier seg om at mor sitter i fengsel, men ikke nødvendigvis årsaken til at mor sitter i fengsel. Slik jeg ser det, kan det i mange tilfeller være uvesentlig for skolen å vite årsaken, på en annen side kan det også være nødvendig. Mange barn som har hatt en vanskelig oppvekst er ofte klar over hva de har opplevd, og barn kan og har mulighet til å fortelle dette til hvem som helst. En potensiell situasjon kan oppstå hvor barnet selv forteller til andre barn og voksne på skolen hvorfor mor sitter i fengsel. Kan det tenkes at dersom mor hadde begått et lovbrudd, men av mindre alvorlig grad, som for eksempel benyttelse av et forfalsket dokument, kan det tenkes at dette hadde vært enklere å håndtere for de ansatte. Å håndtere en situasjon relatert til en mor som hadde begått et lovbrudd av mindre alvorlig grad, vil antagelig være enklere å håndtere for skolens ansatte enn om den samme moren hadde misbrukt- eller utøvet vold mot barnet sine. Slik jeg ser det er det rimelig å si at i slike situasjoner kan det være nyttig for skolen og få mer informasjon om hvorfor mor sitter i fengsel. Slik kan de forberede seg og derfor håndtere situasjoner bedre om barnet forteller hva det har opplevd hjemme. På en annen side vil det ligge en rekke utfordringer i hvordan skolen skal kunne håndtere mer konkret informasjon og en slike saker. Slik jeg ser det er det likevel ikke nødvendig at alle ansatte får detaljert informasjon, samtidig kan ikke de voksne på skolen styre hva barnet sier til hvem. Fra mitt perspektiv kunne det likevel vært nyttig for skolen å få mer informasjon om alvorlighetsgraden i barnevernssaker. I tillegg kunne det vært nyttig for skole med et tettere samarbeid med barnevernet, eksempelvis med veiledning på hvordan en kan håndtere situasjonene hvor barnet selv videreformidler informasjon, og veiledning på hvordan ivareta barnet i slike situasjoner.

Samtlige barnevernsarbeidere virker som tidligere nevnt å være opptatt av å ikke fremstille skolen som «vanskelig», selv om de påpeker at skolen ofte vil ha mer informasjon og at skolen sjeldent forstår barnevernets side av saken. Likevel viser barnevernsarbeiderne stor forståelse både for skolens uro, oppsøkende kontakt og skolens forventninger om at ting må gå raskere. Barnevernsarbeiderne viser også stor forståelse for at andre kan bli frustrert, hvor en sier: «Jeg hadde nok blitt det selv også, om jeg var i deres posisjon». En av

barnevernsarbeiderne forklarer på en god og beskrivende måte, slik jeg forstår det, hva som gjør at taushetsplikten kan være en faktor for utfordrende samarbeid. Slik jeg tolker denne barnevernsarbeideren, mener hun ikke at taushetsplikten i utgangspunktet er et problem, men at taushetsplikten kan bli en årsak til at eksempelvis helsesøster ikke forstår barnevernets avgjørelser, som videre kan føre til et svekket samarbeidsforhold fordi barnevernet ikke har mulighet til å «gi svar». Sundvold & Svendsen (2013) henviser til forståelser i sin forskning hvor helsearbeidere opplever at samarbeid mellom barnevern og andre instanser ikke bare bør handle om at andre instansene gir informasjon til barnevernet, men også at helsearbeidere får uttale seg når barnevernet skal treffe avgjørelser. Slik jeg forstår situasjonene barnevernsarbeiderne i denne studien omtaler, kan det tenkes at helsesøster, skole og andre samarbeidsinstanser ofte vil føle at de har mye de skulle ha sagt, men blir maktesløse i slike situasjoner hvor barnevernet har makten når det gjelder å treffe avgjørelser. En av barnevernsarbeideren illustrere dette også selv med utsagnet: «Det er jo skolen som er med ungene fra 8-4, vi er jo ikke det». Sett i et slikt lys kan en forstå hvorfor skolen og andre instanser opplever at de bør ha mer påvirkning når det gjelder tiltak og avgjørelser som barnevernet tar. Slik jeg ser det, kan barnevernets maktposisjon således også være en faktor for et utfordrende samarbeid.

Problemstillingene som er diskutert over slik jeg oppfatter det, handler også om det Clark (2006) skriver om taushetspliktens to sider: den ene om at en ikke skal videreformidle sensitiv informasjon med mindre det foreligger samtykke eller spesielt gode årsaker. Den andre siden om å aktivt kommunisere informasjon med nødvendige samarbeidsinstanser for å oppnå et best mulig behandling/tiltaks opplegg. Slik jeg ser det handler dette på den ene siden om å vurdere og reflektere over hva som kan skje dersom flere får informasjon. Kan dette være skadelig for barnet eller familien, kan det gi noen ulemper eller senere skadevirkninger for barnet? På den andre siden handler det om å vurdere og reflektere over det samme, bare fra motsatt hold; hva kan skje dersom ikke flere får informasjon, kan det være skadelig for barnet eller familien, kan det gi noen ulemper eller senere skadevirkninger for barnet dersom denne informasjonen ikke videreformidles? Slike vurderinger krever mye refleksjon rundt flere ulike forhold. Fra mitt perspektiv er det forskjell på direkte relevant informasjon og indirekte relevant informasjon. Noen ganger kan informasjon som ikke er direkte relevant for selve

problemstillingen, være indirekte relevant fordi det skaper en større forståelse for problemstillingen og bakgrunnen for problemet, noe som igjen kan ha betydning for tiltaket, eller de menneskene som skal være rundt barnet på daglig basis.

Et spørsmål som kan være relevant i sammenheng med å få til et godt samarbeid mellom ulike instanser for barnets beste, er slik jeg ser det; hvordan skape en felles forståelse eller et felles bilde av saken for alle involverte parter, samtidig som at barnevernet ivaretar taushetsplikt og personvern for sine barn og familier. I denne sammenheng vil faktorer som kompetanse om samarbeid, kunnskap om hverandre og kommunikasjonskompetanse, være viktig for å skape en mer felles forståelse (Willumsen, 2015, s.162: Winsvold, 2011). Fra mitt perspektiv kan det for det første være viktig at barnevernet har gode kunnskaper om hvilken påvirkning samt muligheter skoler og barnehager har for å hjelpe barn i hverdagen. Dette innebærer også at barnevernet evner å sette seg inn i hvilke ulike situasjoner som kan oppstå i barnehagen og skolen, og dermed hvordan skolen best mulig kan håndtere krevende situasjoner. For det andre kan det være viktig at skole, barnehage, helsesøster og andre potensielle samarbeidspartnere har gode kunnskaper om hvordan barnevernet jobber, og til en viss grad hvilke bestemmelser barnevernet har å forholde seg til. Slik jeg ser det er det også viktig at andre samarbeidsinstanser har respekt og tillit til at barnevernet tar de rette avgjørelsene ut i fra hvilken informasjon barnevernet har. Med bakgrunn i at barnevernssarbeiderne opplever at mange instanser er uenige i hvilke avgjørelser barnevernet tar, kan det oppfattes slik at andre instanser ikke alltid har tillit til barnevernet. Dette kan også handle om barnevernets legitimitet som Befring-utvalget i NOU 2000:12 (s.11) stiller spørsmål til. Sett i et slikt lys kan slik jeg ser det, ulike bilder av saken også handle om barnevernets legitimitetsproblemer.

Barnevernet blir også nevnt av flere som et lukket system hvor det er vanskelig å nå inn og få tilbakemelding og oppfølging i saker (Baklien, 2009: Hansen, 2009). Hansen (2006) mener blant annet at barnevernet må arbeide for mer åpenhet innenfor rammene av taushetsplikt for å styrke sin posisjon i samfunnet. For at barnevernet skal kunne ha legitimitet i befolkningen slik som Befring-utvalget påpeker som en viktig faktor for barnevernssarbeid, og for at barnevernet ikke skal oppleves som et lukket system, kan det være nyttig å sette i gang tiltak for å minske avstanden mellom barnevernet og andre instanser. En av barnevernssarbeiderne foreslår et tiltak hvor en del av stillingen i barnevernet er å være til stede på skoler og i barnehager, for å bygge relasjoner og informere om barnevernets arbeid. Slik jeg ser det kan et slikt

tiltak gjøre barnevernet mer tilgjengelig, både i form av å være mer i kontakt med andre instanser og for å øke kunnskapen hos andre instanser, slik at en skaper et bedre samarbeidsgrunnlag for begge parter.

Mange av barnevernsarbeiderne viser til bruk av samtykke for å kunne videreformidle informasjon. I neste kapittel undersøker jeg hvordan barnevernsarbeideren opplever at samtykke fungerer.

5.3 Samtykke

Når det gjelder *samtykke* i forbindelse med taushetsplikt handler dette om å ha samtykke for å kunne videreformidle informasjon til aktuelle samarbeidspartnere. Samtlige informanter sier at det stort sett går greit å innhente samtykke. Barnevernsarbeiderne opplever at samtykke løser situasjoner hvor en i utgangspunktet tenker at informasjon er taushetsbelagt. Noen av informantene har erfart en sjelden gang at de ikke har fått samtykke. I disse situasjonene har det enten løst seg ved at en har hjemmel i lov til å likevel videreformidle informasjon. Dersom en hverken har hjemmel i lov eller samtykke, forteller barnevernsarbeiderne at de må respektere personens nei og dermed ikke kan gi informasjon videre. En informant beskriver dette om samtykke:

Samtykke oppløser det jo.. og jeg får jo nesten alltid samtykke.. det er svært sjeldent at noen sier «nei det får du ikke snakke med fastlegen min om».. ehm.. noen kan si nei en gang men så forhandler man litt så får man samtykke etter hvert (Informant 5).

En av informantene belyser et interessant perspektiv slik jeg ser det, hvor barnevernsarbeideren ikke fikk innhentet samtykke. Informanten redegjør for og beskriver en sak hvor hun fikk nei til samtykke og hvor saken befinner seg i «gråsonen»:

Det er jo i de tilfeller at foreldre ikke vil gi samtykke eller ønsker ikke at vi skal gi opplysninger eller ha et samarbeid med skolen.. da blir det jo ikke barnets beste.. ehm så da må man hele tiden vurdere hvor alvorlig dette er og hvor store konsekvenser kan det få for ungen at vi ikke får til et samarbeid.. så det er jo de som kommer i gråsonen som ofte lider av det da.. der vi ikke er bekymret nok til at vi kan gå videre.. eller vi tenker at det er skolen som kunne vært tiltaket her da.. ja.. så det er jo kanskje de verste tilfellene.. men vi opplever sjeldent at det er et problem (Informant 8).

Denne informanten opplever sjelden at å innhente samtykke er et problem, men at det kan spesielt være uheldig dersom det er snakk om barn som befinner seg i gråsonen. Jeg tolker det slik at informanten opplever at det kan være utfordrende dersom en familie sier nei til å videreformidle informasjon, der en annen instans kunne vært løsningen eller en forebyggende faktor. Når barnevernsarbeideren sier saker som befinner seg i gråsonen, antar jeg at hun snakker

om saker som ikke er så alvorlig at barnevernet *må* videreformidle informasjon, men såpas alvorlig at det er nødvendig med noe form for tiltak. Et interessant aspekt ved denne situasjonen slik jeg forstår det, er at barn som befinner seg i gråsonen av omsorgssvikt, likevel kan utvikle alvorlige skader senere i livet (Kvelling, 2013). I denne situasjonen kan det tenkes at dersom familien hadde samtykket til at skolen hadde fått informasjon, kunne skolen vært det nødvendige tiltaket og en forebyggende faktor for barnet.

Selv om samtlige informanter opplever at samtykke er til god hjelp for å videreformidle informasjon til andre instanser, tematiserer noen av barnevernsarbeideren noen utfordringer knyttet til det å *forstå* hva et samtykke innebærer og hvilke konsekvenser det kan medføre. Dette gjelder spesielt i de situasjonene hvor det er snakk om ungdommer som kan gi samtykke, eller enslige mindreårige flyktninger:

Så er det jo ikke alltid at ungdommen skjønner hva de skriver under på eller vet hva de gjør.. Vi tar det jo ofte på det første møtet der vi bombarderer de med informasjon om forskjellige ting de skal skrive under på, så bruker vi det i mange år etterpå (Informant 2).

Spesielt der hvor det handler om barn/ungdommer som ikke har bodd lenge i Norge og ikke har den systemforståelsen og vet hvordan Norge fungerer på en måte.. Så derfor er det med å innhente samtykke noe jeg bruker mye tid på i jobben.. ehm fordi ja det er ganske mange ting som må forklares ofte for å innhente samtykke (Informant 3).

Mange av barnevernsarbeiderne er opptatt av å tematisere viktigheten av å vurdere taushetsplikten selv om en har fått samtykke fra foreldre eller ungdom/barnet. I følge forvaltningsloven § 13 a nr.1 kan barnevernstjenesten videreformidle opplysninger dersom den personen saken gjelder har samtykket til dette. En av barnevernsarbeiderne har også erfaring med foreldre som gjerne vil dele «for mye» mer enn å holde tilbake informasjon. En av barnevernsarbeiderne beskriver sin vurdering av samtykke:

Dersom vi har samtykke til å snakke med andre.. så gjelder jo naturligvis taushetsplikt i forhold til informasjon jeg tenker at andre uansett ikke trenger.. det er den balansen der da.. selv om man har samtykke så handler det om hvem som trenger å vite hva.. den.. jeg kjenner at det er dette som har berørt meg mest den tiden jeg har jobbet her da.. man må ha det langt fram lksom.. og jeg tror det er det som er litt obs, obs med taushetsplikten også.. det er så lett å trå over og komme i en situasjon der man både mister tillitsforholdet til de man jobber med og man kan få det tilbake i etter tid da (Informant 6).

Samtykke virker å være et viktig middel for kunne videreformidle informasjon. Samtlige barnevernsarbeidere sier at det sjeldent er et problem å få samtykke. Jeg tolker informantenes forståelse av samtykke som at de generelt har en aktsomhet ovenfor å ikke ubevisst bruke samtykke. Barnevernsarbeiderne tematiserer i den forbindelse noen etiske utfordringer ved å innhente samtykke og bruke samtykke. Blant annet gjelder dette hvor lenge et samtykke skal

vare, slik som en av barnevernsarbeiderne sier: «så bruker vi det i mange år etter på». Et annet utfordrende tema barnevernsarbeiderne skildrer slik jeg ser det, er i de tilfeller den aktuelle personen ikke har gode nok forutsetninger for å forstå hva samtykke innebærer. Dette kan blant annet gjelde enslige mindreårige flyktninger, eller utenlandske familier som ikke er kjent med det norske språket og systemet. En av barnevernsarbeiderne forteller i den sammenheng at prosessen med å innhente samtykke kan være lang og omfattende. Slik jeg ser det, kan samtykke på en side brukes effektivt for å raskt kunne sette i gang tiltak eller ta avgjørelser. På en annen side kan det være uetisk å anvende samtykke dersom en ikke er sikker på at den som har samtykket vet hva dette innebærer. Et viktig spørsmål i denne sammenheng slik jeg ser det, er hvorvidt en gjør nok kritiske vurderinger ved innhenting av samtykke? En av barnevernsarbeiderne sier i en slik sammenheng at taushetsplikten naturligvis gjelder selv om en har samtykke, slik at den ansatte må vurdere nøye hvilken informasjon som skal videreformidles. Dette kan slik jeg ser det, også ses i sammenheng med Reamer (1995) gjengitt i Wulff et al. (2011) som skriver at sosialt arbeid per definisjon er et yrke som har moralske oppdrag, slik at yrkesutøvere kontinuerlig må reflektere over etiske verdier og dimensjoner en møter i praksis.

En av informantene forteller også om etiske utfordring som oppstår hvor personen som skal gi samtykke, egentlig ikke har noe annet valg enn å gi samtykke. Barnevernsarbeideren henviser til situasjoner som dreier seg om at dersom en person ikke gir samtykke, kan barnevernet likevel videreformidle informasjon med hjemmel i lov. Slik jeg forstår dette kan dette bli mer en «frivillig tvang» til å gi samtykke. Slik jeg ser det, kan det tenkes at hensikten med å innhente samtykke også i mange tilfeller handler om å myndiggjøre barnet eller familie, slik at de opplever at de er med på å bestemme over sin personlige informasjon. Slik jeg forstår denne etiske utfordringen som barnevernsarbeideren skildrer, handler dette om at det i visse tilfeller kan være mer etisk forsvarlig å la være å innhente samtykke, og heller informere personen om at informasjon må og vil videreformidles.

På bakgrunn av materialet virker det ut i fra mitt perspektiv som at barnevernsarbeiderne ser stor nytte av å kunne innhente samtykke, samtidig som at de også er opptatt av at det skal gjøres etiske refleksjoner og vurderinger både når de gjelder innhenting av samtykke, og bruk av samtykke.

6.0 Ytre betingelser

I dette kapitlet vil jeg undersøke ulike ytre betingelser som kan påvirke barnevernsarbeidernes forståelse av taushetsplikten og hvordan ytre betingelser påvirker taushetsplikten barnevernsarbeiderne har. Kapitlet er inndelt i underkapitler hvor jeg først presenterer *Arbeidskultur*, deretter *Fysiske forhold/faktorer*, og til slutt *Digitalisering*.

6.1 Arbeidskultur

Kultur på arbeidsplassen og kultur blant barnevernsarbeidere, derav hvordan ledelsen og andre kollegaer og samarbeidspartnere forholder seg til taushetsplikten, kommer fram i materialet som en påvirkningsfaktor. Dette viser seg enten direkte ved bruk av begrepene kultur og ledelse, eller noe mer indirekte ved beskrivelse av hva som påvirker hvilket fokus en har på taushetsplikten. Det blir blant annet sagt at ikke alle ledere heller har mye kunnskap om taushetsplikt. En av barnevernsarbeiderne gir uttrykk for arbeidskulturens innvirkning når det gjelder for hvordan en tenker, og at loven om taushetsplikt, ikke oppfattes som spesielt vanlig å «kunne utenat»:

Jeg tror ikke noen sitter og pugger taushetsplikten og ordlyden i forvaltningsloven lik som.. altså jeg er jo ganske ny.. men jeg tenker ikke at det er den loven jeg bør kunne utenat.. nei jeg tror ikke så mange kan den.. og i starten føler men seg ganske ustø.. Til slutt så begynner man å bruke eget skjønn da. Det handler jo ikke bare om taushetsplikten da men også om at det er en ny jobb. Men hva er det som er vanlig, hva er kultur å dele, det er jo også noe som påvirker (Informant 4).

En av barnevernsarbeiderne beskriver tydelig sin interesse både for en bevisst utøvelse av taushetsplikten og for lovverket om taushetsplikt. Barnevernsarbeideren er opptatt av å implementere lovverket i det daglige arbeidet slik at kollegaer og andre på arbeidsplassen kan tillegge seg en mer innarbeidet måte å utøve taushetsplikten på. Barnevernsarbeideren sier blant annet: «Jeg tror ikke på at å lese opp lovene på arbeidsplassen en gang i året hjelper, men derimot å sette fokus på det i det daglige virke». En annen barnevernsarbeider beskriver sin takknemmelighet ovenfor en kollega som har satt fokus på viktigheten av å anvende lovtekster på en grundig måte:

Jeg har hatt en kollega som har vært et godt forbilde og veiledende i så måte.. en kollega som har vært veldig god på det og huske å gå til lovene... En mer sånn innebygd arbeidsmåte med å sjekke lovene enn det jeg har vært vant til da... da er det litt lettere.. Det har også vært veldig til hjelp... Og det var noe jeg nesten ikke var klar over

at man gjorde rundt omkring før denne flotte kollegaen min viste meg det at sånn var det hun jobbet (Informant 3).

Barnevernsarbeiderne ser ut til å ha en oppfatning av at hvordan andre forholder seg til, og snakker om taushetsplikten, har innvirkning på hvordan en selv forholder seg til taushetsplikten. Slik jeg ser det kan det tenkes at dersom andre kollegaer og kanskje spesielt ledere gir uttrykk for, eller viser holdninger til at taushetsplikten er et tema det ikke forventes at en har detaljerte kunnskaper om, kan det tenkes at det påvirker de ansatte i retning av å ikke studere eller reflektere over taushetsplikten. En av de andre barnevernsarbeiderne legger vekt på refleksjon og diskusjon av både lovverk og ulike situasjoner om taushetsplikt i det daglige arbeidet. Barnevernsarbeiderne på dette barnevernskontoret kan, slik jeg ser det, tenkes å ha andre forventinger når det gjelder hvilken kunnskap de bør ha om taushetsplikt. På en side kan det være rimelig å si at en umulig kan forvente at barnevernsarbeidere skal kunne alle aktuell lovver på rams, både fordi det finnes utallige paragrafer og på grunn av det faktum at barnevernsarbeidere sjelden er jurister. På en annen side kan det tenkes at taushetsplikten er et område det bør forventes at en har detaljerte kunnskaper om, fordi taushetsplikten berører nesten alt barnevernsarbeid, slik som en av barnevernsarbeiderne sier: «taushetsplikten er noe vi anvender hver dag». I hvilken grad barnevernsarbeidere kjenner på forventinger til hvilken kompetanse de skal inneha, kan slik jeg forstår det, ha påvirkning fra andre kollegaer, ledere og hvilken arbeidskultur som utspiller seg på de ulike barnevernskontorene.

En annen informant beskriver det hun kaller en ukultur som har utviklet seg de siste årene, både i barnevernet og i andre organisasjoner. Barnevernsarbeideren tematiserer hvordan hun opplever at det er en redselen for å gjøre feil og da eksempelvis redselen for å gi ut for mye informasjon, slik at en heller holder tilbake informasjon for å være på den sikre siden. Flere barnevernsarbeidere deler noe av det samme synet hvor en enten selv sørger for å ha ryggen fri, eller opplever at andre er svært opptatt av å ha ryggen fri. En av barnevernsarbeiderne sier: «jo mer komplisert saken er, jo mer opptatt blir jeg jo av å ha ryggen fri». En annen informant forteller også noe av det samme: «jeg kjenner at noen ganger så fortolker jeg det (taushetsplikten) ganske strengt, særlig hvis jeg blir usikker». En av barnevernsarbeiderne utdyper dette synet ytterligere hvor hun gir tydelig uttrykk for at yrkesutøvere stadig blir mer redd for å gjøre feil i jobben sin:

Nei vi har jo fått flere og flere organisasjoner som har fått fokus på risiko og sikre seg så de ikke gjør feil.. å da får man slike utslag tenker jeg da.. men det er veldig annerledes enn det var for noen år tilbake.. slik som jeg kjenner det.. hvor man er så redd for å

gjøre feil.. ja jeg synes det.. reddere og reddere ansatte.. mer og mer usikker ikke bare i forhold til taushetsplikt men også andre type.. situasjoner som har med ansvar og beslutninger å gjøre da.. mm.. du kan jo få sånne tullede utslag da (Informant 4).

Stang et al. (2013) hevder at barn kan stå i fare for å «betale prisen for at taushetsplikten opprettholdes». Stang et al. (2013) skriver dette i sammenheng med når yrkesutøvere anser å ivareta relasjoner til klienter som mer viktig/hensiktsmessig, enn å videreformidle informasjon hvor dette er mot klientens vilje. At barn og familier kan stå i fare for å betale prisen for at taushetsplikten opprettholdes kan slik jeg ser det, trekkes linjer til det som her omtales som en ukultur der yrkesutøvere har blitt mer engstelige for å gjøre feil, noe som kan gå på bekostning av sikkerheten til barnet. Fra mitt perspektiv er det interessant å stille spørsmål om hva denne utviklingen kommer av. På en side kan det tenkes at flere barn og foreldre i barnevernet har blitt mer klar over sine rettigheter. Dersom det er slik, kan det tenkes at det påvirke barnevernsarbeiderne i retning av å bli mer engstelige med hensyn til å ikke gjøre personlige feil. På en annen side kan det tenkes at det har blitt større fokus innad i ulike organisasjoner med henblikk på å ikke trå feil, fordi eksempelvis media virker å ofte være ute etter å undersøke og belyse saker hvor yrkesutøvere har gjort personlige feil og som får konsekvenser for andre menneskers liv.

Slik jeg ser kan det være nødvendig med en viss engstelse for å gjøre feil valg angående taushetsbelagte opplysninger. Dersom en blir for trygg, eller sagt på en annen måte; for lite frykt-som for å trå feil, kan det tenkes at det går på bekostning av viktige kritiske refleksjoner og vurderinger av juridiske og etiske hensyn. På en annen side er det svært alvorlig dersom yrkesutøvere som skal hjelpe barn og familier i kritiske situasjoner, er eller blir mer engstelig for sin egen sikkerhet, enn for barnas sikkerhet. Da kan det, slik som en av barnevernsarbeiderne sier: «få helt tullede utslag».

En annen barnevernsarbeider tematiserer også en diskurs om hvordan ulike yrkesgrupper er rangert i forhold til hverandre, og hvordan dette utfordrer barnevernsarbeideren med tanke på hvilken informasjon som skal videreformidles:

Ofte så synes jeg det er vanskelig med taushetsplikten når man er i møter med «store autoriteter da».. for eksempel rektor, leger, psykiater.. hvis de lurer på noe som jeg mener de ikke trenger informasjon om.. så kommer legespråket og autoritetene fram, og da blir det veldig vanskelig for meg som person da.. ja.. og dette er jo sånn man ikke lærer om hvordan være en leder og en autoritær person.. leger og rektorer blir jo

mer automatisk autoriteter.. men i møte med disse så er det jo ofte den barnevernsansatte som bestemmer når det gjelder hvilken informasjon de skal få... så da gjelder det virkelig å sette seg selv i en slik posisjon da.. det er ikke så lett (Informant 4).

Dette er en interessant side ved dette temaet, slik jeg ser det, hvor barnevernsarbeideren opplever en antatt kultur som dreier seg om at noen yrkesgrupper kan ha større makt enn andre yrkesgrupper. Yrkesetisk grunnlagsdokument har blant annet som formål å bidra til yrkesidentitet for barnevernspedagoger og sosionomer (Fellesorganisasjonen, 2015). Slik jeg forstår barnevernsarbeideren kjenner den på utfordringer når det gjelder sin egen yrkesidentitet i møte med «autoriteter» som leger, rektorer eller psykiater. Barnevernsarbeideren her opplever at leger og rektorer automatisk blir autoriteter, mens barnevernsarbeideren som er den som sannsynligvis sitter med den mest aktuelle faglige kunnskapen, blir utfordret med legespråk og autoritære holdninger. Det barnevernsarbeideren her belyser som utfordrende er stå fast ved sine vurderinger når en opplever at legen benytter seg av sin autoritet og sitt legespråk for å innhente informasjon. Slik jeg ser dette handle om yrkesgruppene i barnevernet sin forståelse av egen yrkesidentitet, hvordan en posisjonerer seg selv i forhold til andre «autoriteter». For å kunne forsvare sine vurderinger i møte med andre yrkesgrupper, krever det slik jeg ser det, at barnevernsarbeideren har gode kunnskaper og kan vise til faglige og etiske begrunnelser. På en annen side kan det også tenkes at barnevernsarbeiderne har dårlige erfaringer i samarbeidsmøter hvor andre «autoriteter» krever mye informasjon. Slik jeg ser dette, er det en interessant diskusjon og det er også skrevet mye fagstoff om «makt». I denne studien har jeg derimot ikke tid eller rom for å gå nærmere inn på dette.

6.2 Fysiske forhold

Mange av informantene tematiserte utfordringer når det gjelder fysiske forhold på arbeidsplassen med tanke på å ivareta taushetsplikten. Det barnevernsarbeiderne i hovedsak mente med «fysiske forhold» var oppbevaring av dokumenter, plassering av barnevernskontorene og åpne kontorlandskap. Dette var et tema som barnevernsarbeiderne virket å være svært opptatt av. Flere av barnevernsarbeiderne hadde klaget både på plassering av barnevernstjenesten og på åpne kontorløsninger. Barnevernsarbeiderne beskrev sin opplevelse av arbeidsplassen slik:

Det er jo ille og veldig unødvendig hvis det er de fysiske kvalitetene som gjør at du bryter taushetsplikten din da (Informant 1).

Det er jo utfordringer hvis vi skal ned i 1.etasje og hente noen så er ikke det alltid så heldig...Da.. jeg tror ikke det er helt optimalt.. det kan være noen som føler på det.. en annen plass vi også holder til så er det jo flere inn samme dør.. PPT, helsesøster og

jordmord.. Så det er jo også sånn.. hvis man går inn der så vet man liksom ikke hvem de skal til da. det kan jo kanskje være bra men samtidig blir de mange folk der... her har vi blitt så stor og vi er veldig mange.. vi kunne jo ha tenkt oss å hatt et eget hus da.. det hadde vært en løsning som vi håper på kan komme etter hvert da (Informant 8)

To andre barnevernsarbeidere uttrykke store utfordringer med at saksbehandlere og tiltakstjenesten er samlokalisert:

Vi jobber jo som saksbehandlere.. og vi saksbehandlere sitter i samme lokalet som de som gjør tiltak.. Ehm... De jobber ikke med alle ungdommene som vi har og det hender jo at skjermene står oppe og de kan jo bare komme og snakke med oss å lese på skjermen.. Der er det jo helt i grenseland... og vi sitter i åpne kontorlandskap da.. da er det jo mange som kan høre det man snakker om i kontorlandskapene da.. eller se noe når de går forbi.. men ledelsen sier at det er innafør da (Informant 1).

Vi er samlokaliserte med tiltakstjenesten.. som jobbet med de samme ungdommene som vi gjør hvilket i stor grad utfordret taushetsplikten.. uten at det ble noe sånn veldig kommunisert... Det ble jo for så vidt noe kommunisert.. Øhm men øhm men litt underkommunisert vil jeg nok si... Både det at vi satt i de samme lokalene og at vi satt i åpent landskap.. Som jeg jo finner ganske problematisk i saksbehandling i barnevernet (Informant 3).

Bare to av barnevernsarbeideren opplever at deres kontor fungerer godt nok til å ivareta taushetsplikten, men ser også noen utfordringer som må tas hensyn til:

Nå har jeg eget kontor.. men noen ganger deler man og da er vi to på et kontor.. lokalene våre er veldig lydtette da.. ehm men vinduene vender ut på skolen da.. så sånn sett kan det være litt vanskelig.. eller hvis man har en samtale på kontoret så kan jo noen synes det er litt vanskelig siden vinduene er ut mot skolen.. sier foreldrene at de ikke synes det er greit å være der så har vi jo andre møterom som er helt lukket som vi kan gå til da.. så jeg synes lokalene våre fungerer veldig greit (Informant 6)

Har aldri vært utsatt for at det er problematisk.. har jeg ikke.. ehm fordi at det er jo bare oss her.. men... nei jeg vet ikke når man sitter i kontorlandskap så får man jo med seg ting.. så da må man jo ha taushetsplikt i forhold til det også.. men så spør det... Hvis du sitter på ei sånn stjerne sammen med ei helsesøster og en pedagog.. så er det jo noe å med ulike lovverk som skal håndteres.. så de vil jo bli utsatt i større grad for slik håndtering (Informant 5).

Oppbevaring av dokumenter er en annen problemstilling som opptar mange av informantene når det gjelder å ivareta taushetsplikten. Flere av informantene opplever at oppbevaringen av dokumenter fungerer godt enten på grunn av låsbare skap eller at det arkiveres digitalt med sikkerhetskoder. Noen av barnevernsarbeiderne har derimot andre opplevelser av oppbevaring og håndtering av dokumenter, og gir flere interessante perspektiver som utfordrer taushetsplikten, slik jeg ser det:

Det er nok for dårlige systemer og jeg kjenner at når det gjelder saksbehandling så kan det være så dårlig med rutiner på oppbevaring av dokumentasjon og så videre at jeg nesten ikke tørr å si det.. det er jo et rent sikkerhetsspørsmål (Informant 3).

Også har vi jo sånn at hvis vi skriver ett vedtak da, så går vi å legger det i ei sånn hylle.. og den er jo åpen for alle. Altså alle som jobber der, vaskedamer, og ja alle som jobber der da (Informant 1)

Noen av barnevernsarbeiderne forteller at de er samlokaliserte med arkivene sine, mens andre sender dokumenter til arkivet. En av barnevernsarbeiderne har arbeidet på barnevernkontor der hun har opplevd begge løsningene. Barnevernsarbeiderne belyser særlig utfordringer knyttet til å ikke være samlokalisert med arkivet sitt:

Noen plasser jeg har jobbet har vi har ikke vært samlokaliserte med arkivet vårt og det har vært en.. jeg har jobbet andre steder hvor jeg har vært samlokalisert med arkivet mitt heldigvis... Og hadde kontroll på mappene selv.. Men det er ikke alle plasser vi har det.. og det er jo en stor utfordring.. Både med tanke på tilgang på dokumenter og kontroll på dokumenter som man må drive å sender fra seg til arkivering andre steder og.. jeg har ingen garanti for at ikke jeg putter ting i feil mapper heller.. men da har jeg ansvaret for det selv.. men jeg har i vært fall ingen garanti for at ikke andre har det (Informant 3).

Utfordringene barnevernsarbeiderne skildrer både med fysisk plassering av barnevernstjenesten med tanke på innsyn, samlokalisering med tiltak og åpne kontorlandskaper, er slik jeg ser det, utfordringer fra et systemisk perspektiv. Flere av barnevernsarbeiderne forteller at de har klaget på slike forhold til ledelsen, med grunnlag i at barnevernsarbeiderne opplever det som ubehagelig med tanke på å ivareta taushetsplikten. Det kan tenkes at slike utfordrende forhold kan være vanskelig å gjøre noe med, fordi det kan handle om økonomiske ressurser, tilgang på lokaler og beordring fra et høyere nivå. En av barnevernsarbeiderne sier i forbindelse med klagen på åpne kontorlandskaper: «ledelsen har sagt at det er innafor». Slik jeg ser det kan det på den ene siden tenkes at ledelsen ikke forstår problemet med de fysiske forholdene med tanke på å ivareta taushetsplikten. Dette kan slik jeg ser det, tenkes å ha bakgrunn i manglende kunnskap om taushetspliktens bestemmelser om å aktivt unngå at uvedkommende får innsyn i personsensitiv informasjon (Forvaltningsloven, 1967, § 13: Barne- og familiedepartementet, 2005). På en annen side kan det være at ledelsen mener at de fysiske forholdene er «ok» med tanke på hva de har mulighet til med grunnlag i hvilke midler de får fra høyere organer. Sett i et slikt lys kan det tenkes at ledelsen egentlig ikke opplever at forholdene er «innenfor» forvarlig med tanke på taushetsplikten, men at det er det beste de kan få til. Videre kan det være rimelig å si at rutiner for oppbevaring og behandling av dokumenter er forhold

ledelsen bør sørge for er i forsvarlig stand. Slik jeg ser det, vil det naturligvis stilles krav til at barnevernsarbeiderne også sørger for at dette gjøres forsvarlig.

6.3 Digitalisering

Noen av barnevernsarbeiderne tematiserte digitalisering, for eksempel ved oppbevaring av informasjon, eller utveksling av informasjon via e-post eller med mobil. Noen av barnevernskontorene hva fremkommer av materialet er per dags dato kommet lengre i digitalisering enn andre barnevernskontor. Noen har eksempelvis fått arkiver digitalt, mens andre fortsatt oppbevarer mapper og lignende i låsbare skap. Noen av barnevernskontorene har også fått egne nettbrett som de blant annet skal brukes til å skrive notater på. En av barnevernsarbeiderne forteller om sin nye hverdag med bruk av nettbrett:

Ja vi har jo fått ipader nå da.. men det føles jo litt bedre å bare notere på et ark egentlig.. men man kan jo ta notater på ipaden og det er kanskje ikke er såå sårbart.. for der er det jo totrinns pålogging så det er jo egentlig mer trygt... men likevel mer fort gjort å notere i ei bok da (Informant 7)

Barnevernsarbeiderne virker generelt å være lite opptatt av at arbeidsforholdene digitaliseres mer og mer. Dette kan ha noe med det jeg oppfatter som et «både og» syn på digitaliseringen der informantene. De ser både fordeler og ulemper med digitalisering, i likhet med fordeler og ulemper ved å oppbevare og sende papirer per post. Noen av barnevernsarbeiderne sier blant annet dette om digitaliseringen:

Forhold til mail da.. vi får jo ikke lov til å skriv personlig info på mail.. ehm.. men det kan jo diskuteres om mail er så mye mer usikkert enn faks da.. vi jo må uansett dobbeltsjekke alt vi gjør (Informant 7).

Jeg tror egentlig det er like utrygt med det ene eller det andre.. hvis man mister det.. om man får tak i ei mappe eller om man mister telefonen så er det jo mulig å få tak i den sensitive informasjonen (Informant 4).

Gjennom den første uttalelsen kommer det tilsynelatende fram at barnevernsarbeideren stiller spørsmål til om den tidligere måten å gjøre ting på, var bedre enn hvordan det er nå med mer digitalisering. Barnevernsarbeideren påpeker at de uansett må dobbeltsjekke alt de gjør. Jeg oppfatter denne forståelsen som at en ikke kan tenke at noe er helt sikret, uansett hvilken måte de gjør ting på. Informant 4 som snakker om at det hverken er trygt med det ene eller det andre, forstår jeg slik at dersom en mister mobilen eller et nettbrett som er sikret med kodelås, vil det uansett kunne være noen som har kunnskaper nok til å åpne dette, eksempelvis ved å «hacke» seg inn. På en annen side vil det kanskje være større sjanse for at de fleste som finner

et nettbrett eller en mobil, leverer dette inn til politiet eller prøver å finne eieren. Det kan også tenkes at de fleste mennesker ikke har kunnskap nok til å hacke seg inn på et nettbrett, slik at en skal være svært uheldig dersom nettbrettet havner i hendene på noen som kan dette. På den måten kan det tenkes at det er tryggere å bruke nettbrett for å oppbevare informasjon, enn å notere i bok eller på ark som legges i mapper og som er svært enkle å åpne. På en annen side skal informasjon som skrives i notatbøker anonymiseres og nøytraliseres så mye at det skal være uforståelig for uvedkommende. Slik sett kan det tenkes at dette er like sikkert dersom det er slik at informasjonen som oppbevares på nettbrett ikke er anonymisert. En barnevernsarbeider belyser også utfordringer ved bruk av notatbøker og post-it lapper:

Mm ja i forhold til taushetsplikt.. vi går jo med sånne notatbøker da.. det er jo ikke så veldig.. hvis man mister denne så er det jo mye informasjon her.. om noen andre utenforstående klarer å få så veldig mye ut av det det vet jeg ikke.. men det er jo.. vi har jo post-it lapper som vi bruker... og de kan jo lett falle av eller klistre seg andre plasser.. så vi prøver jo å.. vi legger ikke fra oss notatboka ut på benken her eller i kantina.. så det er litt sånne rutiner man må skaffe seg.. og vi er jo anbefalt å ikke bruke post-it lapper.. men de er jo så praktiske (ler).. men plutselig så klistrer det seg en annen plass eller detter av da.. mm.. man må jo være obs på det (Informant 7)

Flere av barnevernsarbeiderne tematiserer hvor enkelt det kan være å gjøre feil ved bruk av e-post. Barnevernsarbeiderne beskriver at det kan være fort gjort å sende feil bare ved å være uheldig med «et enkelt feiltrykk». Noen av informantene forteller også at de selv har sendt e-post til feil mottaker, og mottatt e-post som de ikke skulle hatt:

Ja jeg sendte jeg en gang feil... til en skole... Heldigvis var det ikke så mange personlige opplysninger men det ble feil og skulle ikke vært sendt dit.. nå så dobbeltsjekker jeg alltid fordi jeg kjenner på det da.. man får jo en stuck når man sender noe galt. Så vi har det jo med oss hele tiden.. man må ha rutiner på det (Informant 8).

Jeg har også fått tilsendt informasjon fra andre instanser bare fordi de har klæsja inn feil navn i e-postlista ikke sant.. så får jeg bruker, navn og diverse.. .. jeg vil si at jeg selv har forholdsvis gode rutiner.. de rutinene jeg selv har laget meg er gode rutiner.. mm.. at de er sånn helt helt sikre det vil jeg ikke si (Informant 3).

Barnevernsarbeiderne uttrykker her at informasjon som sendes over internett raskt kan sendes til feil mottaker fordi det kan være fort gjort å taste inn feil e-post adresse eller lignende. Det kan tenkes at det skal noe mer til å sende feil brev i posten, i og med at adresse må skrives med penn og fysisk leveres på post-kontoret. Likevel har det skjedd feil også der, senest for noen måneder siden mottok en ungdom i Levanger barnevernstjeneste et brev i posten med sin journal, i tillegg til en annen persons journal. Slik sett ser vi også eksempel på at det gjøres feil ved bruk av post.

En av barnevernsarbeiderne belyser også en annen problemstilling ved bruk av e-post som handler om å trykke «svar» på e-poster de mottar. Dette er en problemstilling som kanskje ikke er så lett å vite om uten at man blir fortalt det, eller selv oppdager å gjøre feil:

Men hvis vi for eksempel får mail fra en mor eller skolen der det står navn eller info.. og hvis vi trykker på svar tilbake så har vi brutt taushetsplikten for da sender vi jo med den informasjonen tilbake.. så da må man trykke svar tilbake men viske ut det som ble sendt da... men hvis vi glemmer det eller ikke vet om det da.. så har man brutt taushetsplikten (Informant 7)

En forbedring med digitaliseringen som har skjedd de siste årene er såkalte «smartskrivere». Slik jeg erfarer smartskrivere og slik som informantene beskriver hvordan det fungerer, må en ha en bruker som tilhører et tilgangskort, hvor man må logge seg inn på skriveren for å ta ut dokumenter. To av barnevernsarbeiderne beskriver denne digitaliseringen som en forbedring for ivaretagelse av taushetsplikten:

Ja for den skriveren vi hadde tidligere så kunne man skrive ut noe fra pc'n så kom det ut i en eller annen skriver.. Men nå har vi sånn smartskriver da, så da må du fysisk stå der for å skrive ut.. Så tidligere var det jo faktisk veldig masse papirer som var på fri flyt da...så det har jo blitt litt forbedring da (informant 1).

Jeg opplever at informantene ikke er spesielt opptatt av at det skjer en digitalisering av deres arbeidshverdag, men at de likevel har god oversikt over ulemper og fordeler både med digitalisering og slik arbeidet har fungert tidligere. Barnevernsarbeiderne ser ut til å oppleve at konsekvensene av digitalisering både byr på forbedringer og nye ulemper. I likhet med at det å gjøre ting manuelt og i fysisk format har sine fordeler og ulemper. Flere av barnevernsarbeiderne snakker om det å opparbeide seg gode rutiner for å forsikre seg om at de oppbevarer og sender ulike ting forsvarlig. Det kan tenkes at det er nettopp dette som er nøkkelen til å sikre taushetsbelagt informasjon, fordi barnevernsarbeiderne må være svært påpasselig med hvordan de oppbevarer ting og hva som sendes hvor, uansett om dette gjøres digitalt eller ikke.

I neste kapittel vil jeg gjøre noen oppsummerende betraktninger og se om det kan finnes noen hovedfunn i denne studien.

7.0 Avsluttende betraktninger

I denne masteroppgaven har jeg søkt kunnskap om *hvordan barnevernsarbeidere opplever taushetsplikten, og hvordan barnevernsarbeidernes taushetsplikt påvirker samarbeid med andre instanser*. Gjennom barnevernsarbeidernes formidling av sine opplevelser og erfaringer knyttet til taushetsplikten i barnevernet, har ulike sider av taushetsplikten blitt belyst.

Barnevernsarbeiderne i denne studien oppfattes ikke som å ha en universell opplevelse av taushetsplikten. Noen av barnevernsarbeiderne beskriver sin opplevelse av taushetsplikten blant annet som et hinder for samarbeid og som en stadig utfordring. Andre barnevernsarbeidere opplever sjeldnere utfordringer knyttet til taushetsplikten, hvor de beskriver at taushetsplikten ikke oppleves som særlig vanskelig. Barnevernsarbeidernes opplevelser av taushetsplikten kan også sies å ha to sider, hvor taushetsplikten på den ene siden ofte er håndterbar, og på den andre siden har en rekke aspekt som gjør at håndtering av taushetsplikten i ulike situasjoner kan bli utfordrende. Utfordringer barnevernsarbeiderne knytter til taushetsplikten handler blant annet om å forstå og tolke juridiske bestemmelser om taushetsplikt. Dette kan videre forstås å ha sammenheng med barnevernsarbeidernes egen interesse for taushetsplikten, andres interesse for taushetsplikt, og i hvilken grad de fikk opplæring i taushetsplikten gjennom utdanning.

Barnevernsarbeiderne uttrykker at det var mangelfull opplæring i taushetsplikt på sine arbeidsplasser. Jeg tolker det derfor slik at barnevernstjenestene forventer at kompetanse knyttet til taushetsplikt skal tilegnes gjennom utdanning. Det kan tyde på at opplæringsansvaret i større grad må være avklart hos både utdanningsinstitusjonene og barneverntjenestene. Slik det fremkommer i diskusjonen, synes ansvaret i praksis dag først og fremst å være plassert hos den enkelte barnevernsarbeider. Barnevernsarbeidernes evne og kompetanse til å tolke og utøve taushetsplikten, kan også ses i sammenheng med Sørensen-utvalgets forslag om endringer i barnevernsloven for å tydeliggjøre og forenkle bestemmelsene om taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett (NOU 2016:16 s.132). Barnevernsarbeiderne i denne studien stiller seg derimot noe skeptisk til dette forslaget og hevder at det er helt nødvendig at lovteksten om taushetsplikt er utformet slik at det er mulig å gjøre skjønnsmessige vurderinger.

Informantene sier det kan være nødvendig å vie taushetsplikten større oppmerksomhet om yrkesgruppen skal kunne øke kompetansen og få mer trening i å vurdere taushetsplikten. Barnevernensarbeidernes opplevelse av manglende fokus på taushetsplikten har bakgrunn både i manglende diskusjoner, refleksjon og fagdager om taushetsplikt, og en opplevelse av at jurister og ledere ikke retter et spesielt kritisk «blikk» på taushetsplikten. I den sammenheng blir også en «innforstått» forståelse av taushetsplikten blant barnevernensarbeidere tematisert og «den vanskelige taushetsplikten» introdusert som et manglende perspektiv. Basert på barnevernensarbeidernes opplevelser er en fremstilling at innholdet i begrepet og utøvelsen av taushetsplikt i mindre grad gjøres til gjenstand for refleksjon og problematiseres. Manglende kritisk og etisk refleksjon rundt taushetsplikten kan være problematisk med tanke på barnevernets komplekse og særs viktige oppgaver av å ivareta barn og familiers personvern, og sørge for riktig hjelp og tiltak. Barnevernensarbeiderne viser også ulike forståelser for begrensninger og muligheter i bestemmelsene om taushetsplikten. Dette kan både ses i sammenheng med taushetspliktens kompleksitet og barnevernensarbeidernes muligheter for å gjøre tolkninger av taushetsplikten med tanke på tid og veiledning. Med bakgrunn i noen av barnevernensarbeidernes påstand om at det finnes en «misforstått forståelse» av taushetsplikten, kan barnevernensarbeidernes ulike tolkninger av taushetsplikten også betraktes som å handle om manglende kompetanse om taushetsplikten og/eller lite trening i kritisk og etisk vurdering av ulike situasjoner angående videreformidling av informasjon.

Når taushetsplikten blir betraktet rent isolert er oppfatningen blant barnevernensarbeiderne at bestemmelser om taushetsplikten ikke er særlig problematisk. Det knyttes derimot flere utfordringer til utøvelsen av taushetsplikt i praksis. I den sammenheng er det barnevernet og andre instansers ulike «bilder» eller forståelser av saken som skildres som den største utfordringen. Barnevernensarbeiderne viser likevel stor forståelse for de andre instansenes opplevelser, og er spesielt opptatt av å ikke framstille de andre instansene som vanskelige. Utfordringer barnevernensarbeiderne knytter til ulike «bilder» av situasjoner, er at taushetsplikten ofte blir en bakenforliggende årsak til at barnevernet kan komme i konflikt med andre instanser, fordi barnevernet i mange tilfeller ikke har mulighet til å forklare bakgrunnen for avgjørelser. Konsekvenser som kan oppstå på bakgrunn av dette er at andre instanser kan få utfordringer når det gjelder å forstå saken fra barnevernets perspektiv. Dersom de andre instansene er svært uenige i barnevernets avgjørelser, kan det dermed oppstå konflikter og dårlig samar-

beid, der taushetsplikten blir den bakenforliggende årsaken. Selv om de fleste av barnevernsarbeiderne ikke opplever selve lovteksten om taushetsplikt som problematisk, er det en endring flere ønsker seg: lovbestemmelser om taushetsplikt mellom barn og foreldre, slik at barnet er mer beskyttet mot sine foreldre når det gjelder innsyn i saksdokumenter. Dette får også støtte fra barnvernsproffene og regjeringen som sammen har utarbeidet et forslag om lovbestemmelser som skal beskytte barnets informasjon (Forandringsfabrikken, 2017).

For at taushetsplikten skal kunne ivaretas og bli forstått, må visse forutsetninger være tilstede. Forståelsen av taushetsplikten legger grunnlag for hvordan samarbeid fungerer ut i fra hensynet om taushetsplikten. Ytre betingelser kan påvirke forståelsen og både gi bedre muligheter og større utfordringer for ivaretagelse av taushetsplikten. Dette gjelder eksempelvis hvordan fysiske forhold på arbeidsplassen og plassering av barnevernstjenesten legger til rette for at barnevernsarbeiderne kan ivareta taushetsplikten.

Angående barnevernets taushetsplikt i samarbeid med andre instanser, er det to aspekter jeg anser som spesielt sentrale for å forstå dybden og viktigheten av taushetsplikten som kommunikasjonsbetingelser. Det ene aspektet handler om at dersom andre samarbeidspartnere skal kunne besvare et spørsmål adekvat, er det nødvendig å ha flere premisser for spørsmålet tilgjengelig. Mangler samarbeidspartnere nødvendige detaljer om situasjonen, risikerer man at barnevernet ikke får god nok informasjon tilbake, slik at håndteringen av deres problemstillinger blir mangelfull. Det andre aspektet handler om hvilken og hvor mye informasjon det er nødvendig at barnevernet viderefremidler til andre samarbeidspartnere. I den forbindelse kan det trekkes konklusjoner om at informasjon som ikke er direkte relevant for selve problemstillingen, kan være indirekte relevant på den måten at det skaper en større forståelse for problemstillingen og bakgrunnen for problemet. Dette kan igjen kan ha betydning for hvordan andre samarbeidspartnere har muligheten til å håndtere situasjoner på best mulig måte.

Innledningsvis viste jeg til erfaring om at barnevernet med jevne mellomrom beskyldes for å «gjemme» seg bak taushetsplikten. Jeg opplever ikke at barnevernsarbeiderne har som hensikt hverken å gjemme seg bak taushetsplikten eller bidra til at barnevernet er et lukket system. Tvert imot ønsker barnevernsarbeiderne å samarbeide i større grad, være mer tilgjengelig på skoler og hos andre instanser. Faktorer som utdanning, opplæring, tid og ressurser er heller årsaker til at mange av barnevernsarbeiderne i flere tilfeller opplever taushetsplikten som ut-

fordrende. Et viktig poeng med problemstillinger rundt taushetsplikten er slik som en av barnevernsarbeiderne sier det «vi skal ikke forenkle det kompliserte, men jobbe med det kompliserte». Dette forutsetter riktig nok at barnevernsarbeiderne har et godt kunnskapsgrunnlag og god kompetanse slik at de kan våge å ta fatt på de kompliserte oppgavene de møter i praksis.

7.1 Implikasjoner for videre forskning

Slik som nevnt i kapittel 1.4 *Kompetanseløft i barnevernet*, er det satt av økonomiske midler som skal bidra til utbedring og kompetanseløft i barnevernet. I videreføring av min studie kunne det vært interessant og undersøkt *hva* som kan bidra til bedre kunnskapsgrunnlag og kompetanse om kritisk refleksjon og vurdering i situasjoner om taushetsplikthensyn. I den forbindelse kunne det også vært fruktbart å undersøke på hvilke arenaer eller på hvilket nivå barnevernsarbeiderne skal tilegne seg kunnskap og kompetanse om taushetsplikt. En kartlegging omkring avklaring av roller, med tanke på hvem som står ansvarlig for opplæring og utdanning av barnevernsarbeidere angående taushetsplikt, ville også vært nyttig. Til slutt kan det også være hensiktsmessig å undersøke videre hvilke konsekvenser digitalisering har for ivaretagelse av taushetsplikten, med tanke på at barnevernet sannsynligvis bli mer og mer digitalisert i trå med samfunnet forøvrig.

8.0 Referanser

- Backe-Hansen, E. (2009). Å sende en bekymringsmelding–eller la det være? *En kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern. NOTAT*, (6/09).
- Baklien, B. (2009). Skole, barnehage, barneverntjeneste-bilder av” de andre” hindrer samarbeid. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 86(4), 236–245. Hentet fra: <http://www.idunn.no/ts/tnb/2009/04/art03>
- Barr, H. (1998). Competent to collaborate: towards a competency-based model for interprofessional education. *Journal of interprofessional care*, 12(2), 181-187.
- Bunkholdt & Sandbæk (2013) *Praktisk barnevernsarbeid*. 5.utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag,
- Høstmælingen, N., Kjørholt E.S., & Sandberg (red.) (2012) *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget
- Barne- og familiedepartementet (2005) *Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten*. (Rundskriv Q24/2005). Hentet 14.01.18 fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/rus/2005/0002/ddd/pdfv/24383-q-24_rundskriv_taushetsplikt.pdf
- Barnevernloven (1992) Lov om barnevernstjenester. 17.juli 1992 nr.100. Hentet 13.02.18: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven>
- Barne- og likestillingsdepartementet (2017) *Mer kunnskap- bedre barnevern. Kompetansestrategi for det kommunale barnevernet 2018-2024*. Hentet 23.04.18 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/6e31905299774f5681d57311e284d519/bedre-barnevern.pdf>
- Botnen Eide, S. & Oltedal, S (2015) Verdiers betydning for vår forståelse og vår handling. I Ellingsen, I.T., Levin, I., Berg, B., Kleppe, L.C (Red.) *Sosialt arbeid. En grunnbok* (s. 80-96). Oslo: Universitetsforlaget
- Clark, C. (2006). Against confidentiality? Privacy, safety and the public good in professional communications. *Journal of Social Work*, 6(2), 117-136.
- Collingridge, M., Miller, S., & Bowles, W. (2001). Privacy and confidentiality in social work. *Australian Social Work*, 54(2), 3-13.
- Dokument 8:52 S (2015–2016) Representantforslag 52 S. Hentet 30.04.2018 fra: <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/representantforslag/2015-2016/dok8-201516-052.pdf>
- Ellingsen, I.T., Levin, I., Berg, B., Kleppe, L.C (red.) (2015) *Sosialt arbeid. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget

- Fellesorganisasjonen (2015) *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. Hentet 24.04.18 fra: https://www.fo.no/getfile.php/1320310/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument_2015.pdf
- Forandringsfabrikken (2017) *Innspill til ny barnevernlov*. Hentet 18.04.18 fra: [file:///C:/Users/Ida/Downloads/Horingsinnspill-til-ny-barnevernlov-fra-BarnevernsProffene-i-Forandringsfabrikken%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Ida/Downloads/Horingsinnspill-til-ny-barnevernlov-fra-BarnevernsProffene-i-Forandringsfabrikken%20(1).pdf)
- Forvaltningsloven (1967) Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker 10. februar 1967 nr. 10. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=forvaltningsloven>
- Forvaltningslovforskriften (2006) Forskrift til forvaltningsloven 15. desember 2006 nr. 1456. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-12-15-1456?q=forvaltningsforskriften>
- Grenness, C.E (1999) *Kommunikasjon i organisasjoner. Innføring i kommunikasjonsteori og kommunikasjonsteknikker*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Hansen, T. (2006). *Barnevernet: Taushetsplikt, opplysningsplikt og tverrfaglig samarbeid* (Master's thesis).
- Helsepersonelloven (1999) Lov om helsepersonell m.v. 02. juli 1999 nr. 64. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>
- Johannessen, A., Tufte, P.A & Kristoffersen, L (2010) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag
- Killèn, Kari (2010) *Sveket II. Ansvar og (be)handling*. 4.utg. Oslo: Kommuneforlaget
- Kjønstad, A (2014) *Taushetsplikt om barn. Kommunikasjon og samarbeid mellom helse- og omsorgstjenesten, skoleetaten, sosialtjenesten i NAV og barnevernstjenesten*. 4.utg. Oslo: Kommuneforlaget
- Kvale, S & Brinkmann, S (2010) *Det kvalitative forskningsintervju*. 2 utg. Oslo: Gyldendal forlag.
- Kvello, Ø (2013) *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Lauvås, K., & Lauvås P. (2004) *Tverrfaglig samarbeid- perspektiv og strategi*. 2.utg. Oslo: universitetsforlaget
- Lilliesköld, M., & Magnestrand, A. (2008). Sekretessrelaterade samarbetsproblem: En kvantitativ studie i syfte att kartlägga sekretesslagens roll i samarbetet inom och mellan verksamheter som arbetar för barn och unga. Mittuniversitetet. Institutionen för Socialt arbete
- Malterud, K. (2011) *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget
- Manum, O. A. (2016). Et liv i barnevernets tjeneste. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 93(02), 122-129.

- National Association of Social Workers (2017) *Code of Ethics of the National Association of Social Workers*. Hentet: 12.04.18 fra:
https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket=ms_ArtLqzeI%3d&portalid=0
- NOU 2000: 12 (2000) *Barnevernet i Norge Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste Informasjonsforvaltning
- NOU 2009: 8 (2009) *Kompetanseutvikling i barnevernet*. Oslo: Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning.
- NOU 2009: 22 (2009) *Det du gjør, gjør det helt. Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning
- NOU 2016: 16 (2016) *Ny barnevernslov — Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning.
- NTNUa (u.å.) Barnevernspedagog – læringsmål. Hentet 12.04.18 fra:
<https://www.ntnu.no/studier/hsgbvb/l-ringsmal>
- NTNUb (u.å.) Sosialt arbeid- sosionom. Læringsmål. Hentet 18.04.18 fra:
<https://www.ntnu.no/studier/hsgsob/l-ringsmal>
- Postholm, M.B (2005) *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget
- Røsdal, T., Nesje, K., Aamodt, P. O., Larsen, E. H., & Tellmann, S. M. (2017). Kompetanse i den kommunale barnevernstjenesten: Kompetansekartlegging og gjennomgang av relevante utdanninger. Hentet 21.04.18 fra:
https://www.bufdir.no/Global/Kompetanse_i_den_kommunale_barnevernstjenesten_Kompetansekartlegging_og_gjennomgang_av_relevante_uttanninger.pdf
- Skimelid, H. (2008). *Taushet eller tale?: barnevernets taushetsplikt* (Master's thesis, Universitetet i Tromsø).
- Stang, E.G, Aamot, H.A, Sverdup, S, Kristofersen, L.B & Winsvold, A (2013) *Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. Regelkunnskap og praksis*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA Rapport 3/2013
- Straffeloven (2005) Lov om straff 20.mai 2005 nr. 28. Hentet fra:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffeloven>
- Sundvold, M., & Svendsen, H. (2013). Tverrfaglig samarbeid i barnevernssaker. *Sykepleien*, 6, 46.
- Tjora, A (2012) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 2 utg. Oslo: Gyldendal norsk forlag.
- Widmark, C., Sandahl, C., Piuva, K., & Bergman, D. (2016). What do we think about them and what do they think about us? Social representations of interprofessional and interorganizational collaboration in the welfare sector. *Journal of interprofessional care*, 30(1), 50-55.

- Winsvold, A. (2011). *Evalueringen av prosjektet: Sammen for barn og unge-bedre samordning av tjenester til utsatte barn og unge*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Wilson, J. (1980). *Confidentiality in social work*. Simon and Schuster.
- Willumsen, E. (2015) Tverrprofesjonelt samarbeid i sosialt arbeid. I Ellingsen, I.T., Levin, I., Berg, B., Kleppe, L.C. (Red.) *Sosialt arbeid. En grunnbok* (s. 154-170). Oslo: Universitetsforlaget
- Wulff, D. P., St George, S. A., & Besthorn, F. H. (2011). Revisiting confidentiality: Observations from family therapy practice. *Journal of Family Therapy*, 33(2), 199-214

9.0 Vedlegg

9.1 Vedlegg 1. Forespørsel om deltagelse i masteroppgave

En Masteroppgave om barnevernsarbeideres taushetsplikt.

Jeg er student på master i sosialt arbeid ved NTNU og skal nå skrive min avsluttende masteroppgave. Fokus i mitt prosjekt er hvordan ansatte i barnevernstjenesten opplever taushetsplikten i arbeid med barnevernssaker. Jeg ønsker å få innsikt i hvordan og hvorfor taushetsplikt kan være komplisert i arbeid med ulike saker, hvordan den påvirker samarbeid og hvilke erfaringer barnevernsansatte har med taushetsplikten generelt.

For å finne ut av dette vil jeg intervju 8-10 personer som har erfaring med saksbehandling i barnevernstjenesten. Intervjuet vil være en semistrukturert samtale som i hovedsak vil handle om saksbehandlerens opplevelser av taushetsplikten i barnevernstjenesten, og videre oppfølgingsspørsmål. Jeg planlegger å ha både individuelle intervju og gruppeintervju.

I intervjuet vil jeg bruke båndopptaker og ta noen notater underveis. Intervjuet vil ta omtrent 1 time. Tid og sted blir vi sammen enige om. Jeg planlegger å gjøre intervjuer i Januar/Februar.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og ingen enkeltpersoner vil kunne bli gjenkjent i oppgaven. Alle opplysninger som innhentes i løpet av prosjektet anonymiserer og opptakene blir slettet innen utgangen av 2018.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med meg:

Ida Mosve Bjørnbet, på telefonnummer: **92406326**, eller epost: Idam-b@hotmail.com. Min veileder for masteroppgaven er professor Riina Kiik ved NTNU, epost: Riina.kiik@ntnu.no .

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

---

(Navn og dato)

9.2 Vedlegg 2. Intervjuguide

- Utdanning:
- Erfaren
- Ny (1- 3 år)

Taushetsplikt

- Hvordan opplever du taushetsplikten i barnevernstjenesten?
- Hvordan opplever du at den fungerer?
- Har du noen eksempler på ulike opplevelser?
- Kan du fortelle om en situasjon der du opplevde at taushetsplikten var komplisert?
- Kan du fortelle om en situasjon der det gikk fint å håndtere taushetsplikten?
- Opplever du at hvor lang erfaring du har i barnevernstjenesten har noe å si for hvordan du opplever og kjenner taushetsplikten?
  - o Fikk du opplæring i hvordan håndtere taushetsplikt da du begynte i jobben din?
- Hvordan opplever du at tanken om «barnets beste» er i samsvar med taushetsplikten barnevernstjenesten har?
- Hvordan er tilgangen på å drøfte problemstillinger med en jurist der du jobber?
- Hvordan opplever du at samtykke fungerer med tanke på taushetsplikten?
- I loven brukes «Kan» «dersom» «hvis dette er til barnets beste» osv. Hvordan opplever du å ta avgjørelser om taushetsplikt når loven bruker slike begreper?
- Hvordan opplever du fysiske forhold rundt det å ivareta taushetsplikten
  - o Kontorlokaler, oppbevaring av dokumenter osv.)
- Opplever du at informasjon om taushetsplikt er lett tilgjengelig for deg i hverdagen?
  - o Hvilken informasjon bruker du?
- Hvordan opplever du at ulike instanser har ulikt regelverk å forholde seg til om taushetsplikt?
  - o Utøves taushetsplikt ulikt i ulike instanser/yrkesgrupper?
- Opplever du at det er fokus på taushetsplikten på arbeidsplassen din eller generelt i din arbeidshverdag?
- Hvordan var undervisning/opplæring i taushetsplikt da du tok din utdanning?
  - o Får du påfyll i din arbeidsdag?

- Opplever du noen positive eller negative endringer ved digitaliseringen med tanke på taushetsplikt?

Samarbeid:

- Hvordan opplever du å samarbeide med andre instanser med tanke på barnevernets taushetsplikt?
- Kan du si litt om taushetsplikten noen gang blir et hinder for samarbeid?
- Kan du fortelle om hvordan et samarbeid med en annen instans foregår?
- Er det noen instanser du synes er vanskeligere å samarbeide med enn andre?

Barnevernsarbeideren:

- Hvordan opplever du taushetsplikten du har med tanke på at å bryte/eller gjøre feil
  - o Hvordan opplever du konsekvenser av å gjøre feil?
- Hvordan er det å stå i «tunge» saker uten å kunne snakke om det på hjemmebane?
- Er «å bryte taushetsplikten/gjøre feil» et tema som snakkes om på din arbeidsplass?
- En NOU fra 2016 foreslår å endre noe ved regelverket for taushetsplikt, blant annet å tydeliggjøre bestemmelser mer. Har du noen tanker om det bør endres noe, eventuelt andre ting du kunne tenkt deg har vært annerledes med taushetsplikten?